Tritogenia

Et Maanedsskrift, udgivet som Fortsættelse af Minerva.

Udkom fra 1828-1830, betegnet 1.-7. Bind.

Om tidsskriftet på: https://danskforfatterleksikon.dk/1850tit/0199/sknr199641.htm

Udarbejdet af Niels Jensen

Tritogenia.

Et Maanedsskrift,

udgivet

som Fortsættelse af Minerva,

ved

Prof. K. L. Rahbek,
Etatsraad og Ridder af Dannebrog;

sluttet af F. Thaarup, Etatsraad.

Han til sin Birkner gik, i Lysets Hjem,
Giv, Danmarks Genius! os slige Mænd tilbage,
Naar du oprinde seer de gyldne Dage,
Da vi paaskjønne og fortjene dem!
(Af K. L. Rahbek sagt over Joh. Boye.)

Syvende og sidste Bind.

Kjøbenhavn.
Paa Hofboghandler Beekens Forlag,
Trykt hos B. Schlesinger.

Indhold.

Side

Noget om Moden, af Pram (som Forts. af Stykket om Pøbel, s. f. H.) 1

Prolog, fremsagt ved Hr. Cetti, af Hr. Professor Ridder Oehlenschläger 23

Claus Frees Hornemann, af Udgiveren 24

Ved den ærværdige Oldings, Professor Joh. Boyes Grav, af Frøken F. M. Jessen 25

Afskedssang til den aftrædende Stadsphysicus i Bergen Dr. L. Monrad, af Hr. Sagen . . 26

I Krandsen paa Gjelstrups Kiste, af Hr. Professor Ridder F. Høegh-Guldberg 28

Tegnelser.

a) Udaf en Tale bestemt at holdes i d. d. L. S. af H. C. Sneedorf (som Bidrag til Art. om dette Selskab i October.) 29

b) Papisteri, af tydske Aviser 34

c) Skiemt og Alvor, af samme Kilde . . 38

I Anledning af Hr. Kammerh. Wedel Jarlsbergs Skrift: til Berigtigelse af Rahbeks Erindringer, 5 B. 45

Historisk Udsigt over de nyeste Begivenheder . . 59

Side

Hans Finsen om Folkemængdens Formindskelse i Island ved Uaar 73

Endnu Noget om Moden 98

Culuf og den skjønne Dialara. Et Eventyr, efter Tusende og en Dag; af Etatsraad Hedegaard 114

Et og Andet til Tidens Historie 175

Nekrolog. Knud Lyne Rahbek 180

Tritogenia.

Januar 1830.

Noget om Moden.

(Som Fortsættelse af Stykket om Pøbel. I. f. H.)

af Pram.

„Hiint eller dette er Moden, eller er ikke Moden," siger man hvert Øieblik; og er det ikke Moden, saa lægge mange til, at man ikke kan bruge det, at det ikke gaaer an, lader sig ikke bære, eller giøre, eller taale, o. s. v. Man hører vel og ei sielden siges: „Moden forbyder:" „Moden befaler:" „det er Modens Forskrivt;" og heel mange, i nogle Stykker saa godt som alle, Mennesker, erkiende saadant denne Modes Forbud, Befaling, Forskrivt, vel saa ufravigeligt, som om det var Kongen, der havde givet det. Med alt dette tilstaaes det dog saa ofte, at det Væsen, som saaledes fordrer og faaer Lydighed, og som paa en Maade erkiendes i Talebrugen for en Gud-

dom, er hverken viist eller godt; thi ofte tilstaae selv denne Guddoms opmærksomste Slaver, end sige de, som blasphemere, ja stundom trodse den, at det er en slem Mode, en urimelig Mode, en ubeqvem Mode, en hæslig Mode.

Jeg siger, i Talebrugen selv erkiendes Moden for en Guddom; det hedder nemlig, som anført: Moden forbyder, befaler, foreskriver, — men det hedder ogsaa: det og det er Moden. Hvor dette Væsens Befalinger adlydes, er det følgeligen, som om vi erkiendte, at dette befalende Væsen virkeligen var tilstede, skiondt paa en usynlig og ulegemlig Maade, da vi meget vel vide, at f. Ex. den Pude, som efter Forskriften oppliceres paa pore Qvinders Maver eller Bagdele, siges at være Moden, er kun Krolhaar eller Frugtsommelighed; — ligesom, at den Sæk, i hvilken nogle Qvindfolk nuomstunder vanskabe sig, saa de see ud som Krøblinge, hvis Hals slikker umiddelbar op af deres Mave, og hvilken Dragt ogsaa siges nu at være Moden, er det samme Slags Netteldug, hvoraf andre giøre sig Klæder, der ere smukke, og ikke Mode, og saa fremdeles.

I denne og enhver stor Stad er der mange af begge Kiøn, der give sig af med, meget nøie at have Kundskab om dette Væsens, Modens, Love.

Men hvad dette Væsens egen Natur og Beskaffenheder angaaer, da har jeg derom aldrig hørt eller spurgt noget sammenhængende eller efterretteligt.

Der kunde være de, der faldt paa at troe, at Ordet Mode betydede intet andet end vedtagen Maade, hævdet Skik, som man ikke kunde andet, end følge, hvis man ikke vilde udsætte sig for at udmærkes med Haan, enten som for egensindig Hængen ved gammel Slendrian, eller selvklog Foragt for nyttig Nyhed, eller daarlig Lyst til at udpeges ved Synderligheder. — Hermed vil man lettelig mærke, aldeles at have taget feil: de allerfleeste Tider erkiendes i det mindste af dem, som siges tilgavns at forstaae Tingen, intet for Mode, eller for at være efter Modens Forskrivt, uden, hvad der endnu ikke er blevet almindeligt; saasnart noget, der engang var erkiendt for Mode, sees antaget, fulgt, efterlignet af ret mange, saa forandrer Moden sin Lov, og det siges: ei længer at være Mode. For Exempel, den Guddoms. Modens, Tolke, erklærede for nogle Aar siden korte Støvler at være Moden, og det ansaaes at være efter dens Forskrivt, naar man bar saadanne. Da dette havde i det mindste den Bequemmelighed, at disse Støvle kostede mindre end de lange,

sædvanlige, saa blev det snart meget almindeligt, at gaae med de korte. Men strax var det forbi, at de vare efter Modens Forskrivt. Den befalede tvertimod nu, at man skulde bære dem meget lange, med store Kraver, saadanne, som for ingen, uden Kudske og Rideknægte gik med; og hvor man nu kom med saadanne, vel besporede, sagde alle de, som forstode det, at det var Moden. — Saaledes gik de pynteligere Fruentimere i adskillige Aar med meget høie Hæle under deres Sko, hvorved Gangen nødvendig maatte blive vaklende, besværlig og uskion. Det hindrede ikke, at jo dog dette blev ved at ansees for at være efter Modens Forskrivt, lige indtil det blev saa almindeligt, at selv de saakaldte ringere Stænders Fruentimre ogsaa optoge denne Skik, og vænnede sig, for, som de haabede, ogsaa at opfylde Modens Bud, trods Besværligheden til at gaae paa de høie Hæle; men dermed blev strax Modens Lov forandret, og de, som ville adlyde Moden, maa nu gaae med plathælede Sko, uagtet den forrige, i sig selv unaturlige, Skik, var bleven dem saa tilvant, at de med endnu større Vanskelighed og Vriklen nu *) gaae paa de flade, end de før gik paa de stylthøie, Hæle.

*) 1796.

Der har vel og været de, som have troet, at alle de Talemaader, som indeholde noget om Moden, ikke betyde andet end Forfængelighedens Lyst enten til at lade Rigdom og Overflod see, eller til at prale med Smag og Skiønhed; eller i det mindste, at det var Rigdoms og Blødagtigheds evige Opfindelser for at giøre sig Dragt og Huusgeraad og hele Livets Nydelse saa blød og behagelig som muligt. — En Smule Opmærksomhed vil vise, at alle disse Begreber om Moden og dens Væsen ere paa det høieste urigtige.

Det er ikke en af Modens væsentlige Egenskaber, at prale med Rigdom og Overflod. Det kan vel ikke nægtes, at de, som skulle adlyde alt, hvad der er, eller udraabes for at være, Modens Forskrivt, behøve at være rige; men meget ofte har det i mange Stykker været, og er Modeloven, hvad der slet ikke kan være saadan Pral ved. En Hat koster ligemeget, enten den er rund eller trekantet; om Pullen er hvælvet eller flad ovenpaa; et Par aflang-runde Spænder koste ikke mere end et Par firekantede; toppede Knapper ikke mere end flade. Der gaaer ligemeget Toi i Kiolen, enten Lommerne sidde høit eller lavt, enten Kraven er liggende eller opstaaende; og dog vil Moden undertiden have det paa-

den eene, undertiden paa den anden Maade. Undertiden endog vil den ligefrem, at man skal see fattig ud. For en Snees Aar eller lidt mere siden var det efter Moden at gaae klædt i Vadmelsfrakker. En Tid var det det modsatte af Modens Brug, at bære Ringe paa Fingrene. Det er nu kun modetrodsende Knarker eller Pøbel, som gaae med kostbare Rørstokke forsynede med Guld- eller Sølvknappe; de, som ville være efter Moden gaae i det Sted nu enten med en lille Pind eller med et stort knortet Stykke Brænde i Haanden. At Pral af Formue ei er Modens Hovedsag vil nærmere siden sees.

Ligesaa lidt er Pral af Smag, af den legemlige Skiønheds Hævning eller Fremstilling i Lys, det, hvori Moden bestaaer. Fra den første Tid, man veed noget om Modens Herredom, lige indtil vore Dage, vides der neppe Exempel, som skulde kunne bestyrke denne Mening. Ikke, at jo ofte Moden har foreskrevet eller dog maaskee kun tilladt et eller andet, som ogsaa reen Smag og sandt Begreb om Skiønhed har givet sit Bifald; men at dette kun endog kun sielden synes at have været Tilfældet, og at det saaledes smagfulde og skiønne i Modeforskriften snart er bleven tilbagekaldt eller omgiort,

viser nokſom, at det kun var tilfældigt, om ei, at det var imod Modeguddommens Natur, at være eenig med Smagen. Denne f. Ex. kan vel neppe bifalde noget, ſom ei ſtemmer overeens med Begreberne om Reenlighed, om Sundhed, om fornuftig Sparſomhed etc. Alle disſe Begreber bryder Moden ſig ſlet intet om. Det har tvertimod ofte og mange Steder været, ja er i mange Stykker-endnu Modens Forſkrivt, at ſee ſkidne ud; ſaaledes var det i vor Tidsalder Forſkriften, at Kniplings Manchetter, naar de vare vaſkede, ſkulde dyppes i Caffe, paa det, at det jo ikke ſkulde mærkes, om man endog virkelig lod toe Snavſet af dem. Saaledes ſees Moden for det meeſte at elſke ſkidne eller blandede Farver til allehaande Dragt, og at forbyde de rene, ſpillende, ſtærke Farver, der dog nok uden Tvivl afgiort meeſt behage ethvert ei ved Vanen fordærvet Øie. — Saaledes have alle Europas Nationer i mange Aar holdt ved at indſøle deres Hovedhaar i Fit og Meel, fordi Moden ſaa vilde have det; uagtet denne Skidenfærdighed ei allene ſkiulte Haarets naturlige Farve, og ſtivede deis tækkelige frie Fald, men tillige hæslig tilſlyede Klæderne; for at giøre dette Svineri end ækkere, har man undertiden endog farvet det Meel, man ſtroede i Haa-

ret, graagult, saa man jo ikke skulde tage feil af, at det var Snavs og at det desmere kunde ligne almindelig Svinagtigheds Product.

I vis Henseende er det sandt, at Smagens virkelige Fordring er saa vanskelig at komme efter, saa man næsten, efter Ordsproget, ikke burde disputere derom. I Grunden indeholder dog dette Ordsprog en Løgn, det er, en skadelig Usandhed. Men endog tilstaaet, at man i mange Henseender ei ere eenig om, hvorledes Smagen vil have det, saa ere dog adskillige af dens Bud afgiort og almindelige erkiendte, saasom, efter det nys anførte, at Reenlighed skal hævdes og kiendeligen ses: ligesaa, at al Slags aabenbare Ufornuftis end ige Vanvittigheds Præg skal skyes: endelig, at Præg af Usædelighed ligeledes er afskyelig.

Moden trodser aabenlyst disse simple, af alle Mennesker, der ei ere vanvittige, som forpligtende, erkiendte Regler. Vi berørte, hvorledes det staaer sig imellem Reenligheden og Moden. — Der er ikke større Harmonie imellem den og Fornuftigheden i Almindelighed. Man tænke f. Ex. allene paa den Artikel i Modens Lov om Hatte. Det kan nu være, hvad det vil, med den almindelige Vedtægt, at det Slykke Klædemon, der bruges til at bedække den Deel af det menneskelige

Legem, som mindst taaler Trykning, og mindst behøver Varme, gjøres af det tykkeste, meest hedende, stiveste Tøi, vi kiende, af Hattefilt. Det være, siger jeg, dermed, som det vil! er det ikke bequemt, saa er det dog temmelig varigt. Men hvorledes rimes det med sund Fornuft, at disse Hatte, som alle ere forsynede med en Kant, hvis Hensigt skulde være at dække over Øinene til deres Beskiærmelse, for det allermeste have været saaledes opfæstede, at de, ligesaalidt som nogen Nathue, dækkede Øinene, indtil man nu paa nogen Tid begyndte at bruge de runde nedslagne Hatte? Hvorledes rimer det med Foruftens Forskrivt, at Fruentimmerne fæste en Figur af Hat saaledes bag paa Issen, eller paa Snid paa Hovedet, at den, med en Besværlighed for at bæres, der gior det hele Legems Bevægelse tvungen, stiv og styg, ikke dækker deres Øine eller Ansigt, mere end de dække deres Sko? — Fremdeles, hvorledes rimer man med Menneskesands den Modelov, at vore Been, den Deel af Legemet, som fordrer meest Varme, som meest slider paa det Klædemon, der skal dække dem, og der meest er udsat for at besmudskes, skal fremfor alle andre Legemets Dele klædes kostbart, nemlig med de meget kostbare Silkestrømper, eller med de maaskee ligesaa om ei mere kostbare fineste

Bomuldsstrømper, medens vi uskammet kan klæde hele den øvrige Krop i uldne eller andre Klæder, som hverken behøve at være fine eller af kiælen Farve? — Hvorledes forliger man Fornuftens Krav med Modens, naar denne vel tillader vore Fruentimmere, i deres Huse, ja vel og til nogen Pynt, at klæde sig i Tøi, der er lidet kostbart, og ikke let at smudske, i broget Kattun eller andet Bomuldstøy, og i mørke Farver; men befaler dem at have af kostbareste Silkestoffer, og af de kieleste Farver, der hverken taale Regn eller Soel, de Kaaber eller Pelse, som ei bruges, uden for at dække deres Krop for Kulden, naar de ere i Lusten, og deres øvrige Klæder for Regn og Stænk? — Man blev aldrig færdig, om man skulde opregne Hundreddelen af de Stykker, hvori Fornuftens og Modens Forskrivter staae hinanden reent modsatte. Nok at have bemærket, at løseste Hensyuelse, som nøieste Betragtning, i det hele Modevæsen, ligesaalidt vil finde Begrebet om Skiønhed, som i Almindelighed grublende Fornuft at have forestaaet Planlægningen. Naar man i gamle Dage brugte indtil 30 Alen Tøi til et Par Bure *), og naar vi nu giøre dem af Skind, saa trange, at vi behøve

*) See Krünitz Encycl. Th. 25, S. 311.

et Par haandfaste Karles Hielp til at faae dem paatrukne; naar man i forrige Tider stoppede Kioleskiøderne med nogle Pund Krølhaar, og naar vi nu ikke taale Foer under det lette Casimir; naar fordum Damerne indknebe Livet til fem Tommer og ombandt de vide Hofte med Fiskebeensskiorte af ni Alens Diameter, og naar de nu belægge sig med Puder bag og for, eller drage en Sæk over sig, som de binde i Poser og Folder lige under Armen; naar man for nogle Aar siden først i Paris, siden Europa over, klædte sig i de stygge, skidne Farver som kaldtes med Navne, der dog vare endnu ækkere end deres Udseende, saasom caca du Dauphin, vomissement de la reine, boue de Paris o. fl., og naar nu siden begge Kiøn frisere og klæde sig à la guillotine, o. s. v. o. s. v, saa skede det for, og saa skeer det nu, ingenlunde, fordi man fandt, eller finder det enten skiønt eller klogt; men fordi det useete Guddomsvæsen, den Mode, hvis despotiske Bud lydes uden Raisonering, saa havde befalet det.

For Sædelighedens Bud bærer denne strænge Gudinde ingen større Ærbødighed, end i Almindelighed for Fornuftens. Hun foragter i sine Forskrivter begge, eller rettere, hun har i sin Lovgivning aldeles ikke Hensyn paa dem; hvoraf

følger, at de i Flæng ere stridende mod, eller overeensstemmende med Sædelighed, som med Fornuft; men det ene som det andet kun hændelsesviis.

Skal man troe Rygtet, saa har den Qvindelige Mode, at bære Mavepuder og culs de ouatte deres Oprindelse fra, at Prindsesserne ved det — — Hof stundom vare frugtsommelige, at deres Hofdamer havde den Foielighed at følge deres Exempel, ved, enten paa samme Maade, eller med Puder, at skaffe sig tykke Maver, og at Modegudinden nu befalede alle de Qvinder, der ei vilde foragtes som hendes Atheister, at gjøre ligesaa. — Oprindelsen være, hvilken den vil, saa er det det nok ikke sædeligen smukt for Piger, at skaffe sig Udseende af at gaae høifrugtsommelige. Naar samme Gudinde andre Tider byder alle hendes Dyrkerinder at gaae i Nonnedragt, uden at det falder nogen ind, at dermed nogen Andagt skal være forbunden, saa viser det ene med det andet, at der tænkes slet intet hidhørende ved hendes Forskrivter.

Dette bliver end tydeligere, naar man udvider Synskredsen til de flere Gienstande for Modens Anordninger, end eene Dragten, til hvilken det hidtil anførte for det meste maatte synes indskrænket. Som bekiendt, er Modens Herredom

langt videre udstrakt. Intet, hvad der hører til det huuslige eller selskabelige Liv, er derfra udelukt. Ei blot Form og Farve af de til Livet hørende Sager, der vare kort, folgelig ofte maa fornyes, ved hvilke det og kan synes, ja være, ligegyldigt, i hvad Skikkelse det skeer; men selv det, som efter sin Natur maatte synes, ikke synderlig nogen saadan Afvexling at tilstede, blive bedømte efter Modens ustadige Love, og saavidt muligt (stundom endog paa en Maade, skiondt det end ikke er muligt) forandret, og omlempet derefter. Ligesom vi have Mode-Hatte, Mode-Kaaber, Mode-Veste, Mode-Pelse, saa have vi og Modeforskrivt for Huusbygning, baade i Henseende til Udseende og Indretning; for allehaande Mobiliers Skikkelse, ja for det menneskelige Legems Udseende. Saaledes var det for kort siden, og maaskee er endnu, som meldt, Modeloven, at Fruentimrene skulde alle være eller see ud, som de vare svangre; saaledes skal de alle have Bryster, som laskede Ammer, det forstaaer sig, eftergiorte af, hvad Materie man kan, naar, som Tilfældet ofte er, de naturlige enten reent fattes, eller mangle den behorige Størrelse; saaledes vil Moden stundom have røde og sunde, stundom gustne og blege Kinder; stundom Fedme, stundom Maverhed, o. s. v.

Alt, hvad der hedder Manerer, det er ei blot i Almindelighed Gebærder og Fagter, men Maaden at bære sig ad paa i allehaande Daad, er Modens ideligen afvexlende Bud underkastet.

Til at skiælne imellem, hvad der blot hører til Maaden at handle paa, og hvad der hører til Handlingen selv, udfordres en ofte ei ubetydelig Grad af Skarpsindighed, hvilken, det jeg har mærket, aldrig af Moden har været paabuden.

Heraf det Særsyn, at ei alene Handlemaade, men selv Tænkemaade, Grundsætningssystem for Handlingerne, sees at staae under Modens afvexlende Bud. Ei blot Menneskenes Adfærds ydre Skikkelse, men dens indre Beskaffenhed, indrettes og omdannes efter den. Ei blot Alvorlighed og Munterhed, Suurseenhed og Blidhed, Buthed og Arrighed, vil sees at afvexle med hinanden fra Tid til Tid, som Moden vil; men man vil have bemærket, at disse Afvexlinger gaae dybere end til Overfladen; at Adfærdens Modepræg virkeligen fra Tid til Tid indtrykkes i Charactererne, saa disse afvexle, som andet Modevæsen; at Alvorligheden stundom er bleven til Pietisteri og Sværmeri, ærligen meent eller hyklet; Munterheden andre Tider til Letsindighed, Tankeløshed, Flaneri og Frivolitet;

Suurseenheden stundom til Trevenhed, Dorskhed, Følesløshed; Blidheden andre Tider til Kaadhed, og Vildskab, eller Flauhed, og taabeligt Føleri; Butheden stundom til Barbarskhed, Grusomhed, Terroristvæsen, Sansculottisme; Artigheden andre Tider til Sleskhed, til Træskhed eller til Kaadhed, til Sæders Toileløshed, Svir og allehaande Liderlighed.

Er det allerede ikke ligegyldigt, om Menneskene, i hvad der angaaer Dragt, Huusgeraad, og Fornøielser, eller Fagter og Gebærder, lade sig af Modens Tyranni twinge til Daarlighed, til ødelæggende, og Menneskeværdet dog allerede virkelig forringende, Uforstand; det bliver i høieste Maade alvorligt, om det er sandt, at Menneskene indrømme denne ræd[illegible]mme Guddom Magt over Hierter og Hoveder, Ret til at afgiøre, om velgiørende Dyder, eller ulendiggiørende Laster skulle være den almindelige Characteers Hovedbestanddele. — Men hvo, som betragter med ringeste Opmærksomhed Tingenes afvexlende Skikkelse i Verden, kan nægte, at alt det opregnede, og flere, de stridigste, Egenskaber, have paa de forskiellige Tider været saaledes herskende, som anden Mode, ja erklærede at være Mode; at være det, hvori da Moden bestod; det, man maatte vise,

hvis man vilde gielde for at være efter Moden, og ei foragtes som en modetrodsende Stakkel? Der er til alle Tider mange, som trodse Moden, som ikke lade deres Hat opfæste paa ny Maneer, eller deres Kiole omskiære, hver Gang Moden forordner anderledes end før; der er og stedse mange, som i Characteer og Sæder ikke bryde sig om Modeloven. I det eene som i det andet er det vel og saakaldte ringe Folk, og de, der leve langt fra de store Steder, der længst giøre Modstand mod Modens Tyrannie, og ei heller nogen Tid ganske opfylde hendes Love; men, skiøndt langsommere, komme de dog efter; og Forskiellen bliver, at disse sidste ikke begynde paa at efterleve en Modelov, hvad det saa er for en, førend den i den fornemmere Verden er sat ud af Kraft ved en anden.

Ei allene fordi det i sig selv er vigtigere, hvad der angaaer Tænkemaade og Characteer, end hvad der kun vedkommer den ydre Adfærd, Pynt og sligt, ligger der meere Magt paa, hvorvidt Moden adlydes i første end i sidste Henseende; men da det ikke staaer i enhvers Magt at adlyde Modens Lov i Henseende til det udvortes, at skaffe nye eller forandrede Klæder, og Mobilier, hver Gang det paabydes; men alle derimod have, uden Hensigt til Formue, lige god Evne til at forandre

Grundsætninger og Forholdsregler, burde man uden Tvivl endnu nøyere vogte sig for, hvad man i hin, end hvad man i denne Henseende indrømmede den Ret til at bestemme. Ja om man end blindthen lod Bestemmelsen af Garderoben, og Frisuren, og Borddækningen og Stuepynten, og Visitvæsenet, o. s. v. o. s. v., høre hen under hendes Departement, saa gjorde man dog nok ikke ilde i, stedse at betænke sig vel, inden man overdrog hende Herredom over Forstand og Villie; inden man besluttede, at lade det beroe paa Moden, om man skulde have Religion eller ikke; om man skulde følge eller trodse Sædelighedens og Anstændighedens Love; om man skulde bruge sin Forstand eller ikke; om man skulde være Fiende eller Ven af sit Fædreland og af dets Regiering; om man skulde være Terrorist eller Moderat; om man skulde følge hin eller denne Lærebygning, hvad det saa er, der handles om; om man skulde være dydig eller lastefuld, ja lykkelig eller ulykkelig. — Man vælge, hvilken man vil, af disse Yderligheder, og man vil uden Tvivl finde Exempel paa, at den engang har været efter Modens Forskrivt; ja, da denne Gudinde synes aldrig at have yndet Middelveien, men, i Pynt, som i Sæder, stedse at foreskrive det Overdrevne, vil man neppe finde sand og

virkelig Moderation, men altid en eller anden Yderlighed, at have været det, man maatte holde sig til, for at fyldestgiøre hendes Bud.

Det vilde fordre en for uanvendelig Vidtløftighed, om jeg skulde fremdrage af Historien, Dagens og den forbigangne Tids, Exempler, for at stadfæste, at alt dette saaledes forholder sig. Vor nærværende Tidsalder har desuden i en ikke meget lang Række af Aar stillet enhver Tingenes tænksomme Betragter en heel Deel meget mærkelige Modeafvexlinger i Sæderne og Tænkemaaden for Øine. Det er, at jeg dog ikke skal lade den forhaanden værende Erfaring ganske uberørt, kun lidt mere end een Generation siden, vi vide, at Andagtsvæsen og Bededagsminer vare den herskende Mode. Dette gik af Moden, og Indifferentismus eller planløs Frivolitet kom maaskee i Stedet — eller der var i saa Henseende en Aabning i Modelovgivningen. For en Snees Aar siden, blev Wertherianismus eller Siegwardianismus Moden; efter nogen Tids Forløb blev denne pøbelsk; og reen Følesløshed, en Adfærd, hvormed man troede at efterligne et vist europæisk Folks Sæder, men egentligen kun efterlignede dets vestindiske Colonister eller dets raaere Almue, blev da for Tydskere, og os (som alt for ofte kun

ere disses Aber) Modevæsenet. Den Tid gik ogsaa forbi, og i den franske Revolutions første Aaringer blev fransk Politik, Friheds og Ligheds Prat (saa kalder jeg ingenlunde forstandig sandhedsøgende Granskning om hine Mennesker i høieste Maade vigtige Anliggender, ei fornuftig Frihedskiærlighed, eller Begreberne om Lighed mellem dem, som ere lige gode, lige forstandige, lige nyttige, hvilke hine politiske Tildragelser bragte mere i Gang, men som derfor hverken fremstode eller faldt med dem) nu længe saa ganske Modesagen, at man imidlertid lidet eller intet mærkede til noget andet Modens Bud. — Den Periode er ogsaa forbi, og hin Passiar ude af Moden; og nu — — — dog hvad der nu er Modevæsenet, vedkommer det ikke disse Blade at forkynde, i det mindste er det ikke mig vedkommende, her at handle derom.

Ere endog Tænkemaade, Grundsætninger for vore Ytringer og Handlinger, Moden underordnede, saa kan det ei længere, naar vi bemærke, at der er Mode i alt, hvad der hedder Videnskabelighed, synes selsomt for den, som kan betænke, at der i de fleste Videnskaber er saa saare meget hypothetisk, saameget, der hviler paa vovede Gietninger. At den Vakling i alt Videnskabeligt, som

giør, at en heel Deel selv af Videnskabernes ikke blot Overfladesbeskuere erkiende, at de beherskes af Modesætninger, af Modeforfattere, ja af Modeprincipper, virkelig er Modevæsen, antaget paa den omhandlede Gudindes despotiske Bud, sees, synes mig, nokſom af den Overeensstemmelse mellem de videnskabelige, og alle andre Moder; at nemlig, ligesom Skikkelsen af en Soelhat, af en Kioles Snit o. s. v., som eengang er kommen tilgavns ud af Modeloven, findes siden stedse, indtil den ved en ny Modelov igien bliver indført, at være i høieste Maade hæslig, dum, latterlig, og foragtelig; saaledes finde ogsaa Videnskabernes Modefolk stedse de Theorier, de Sætninger, den Lære, de Forfattere, de Skrifter, de Videnskabsproducter, som eengang er ude af Moden, i høieste Maade hæslige, dumme, latterlige, og foragtelige, og følgelig ogsaa dem, som befindes at ynde, eller bifalde noget saaledes forkastet, indtil et nyt videnskabeligt Modebud maaskee igien bringer det i Anseelse. Hvo veed ikke, f. Ex., at en fransk Tragedie, være sig et af Racines, Cornelles, eller Voltaires Mesterværker, de for det fuldkomneste Ideals Realisering erkiendte Stykker endog, ere efter Modens *) nu i Tydskland og

*) 1796.

her gieldende Love, flaue, ækle, og afsmagelige, og de, der ei ækles ved dem, latterlige og dumme, indtil Mode igien borttager det over dem udsendte Anathema? —

Dog det er sandt, hvad der henhører til de skiønne Videnskaber, maatte maaskee ansees især at høre under Modens Departement; men har man ikke ogsaa Mode i alle andre Videnskaber? Er det ikke med somme Videnskabsmænd, som med visse andre, der have tilvænnet sig en Mode, at de ikke ville give Slip paa den, endog naar der, som undertiden er Tilfældet, noget bringes i Brug, der er øiensynligen klogere, bequemmere, og bedre? Er det anderledes med de Physikere, der holde saa stivt paa deres Phlogiston mod Priestleys, Lavoisiers, og vor Hauchs antiphlogistiske Theorie, end med de godt Folk, der trods Sundhed, Bequemhed, og alt Begreb om Behagelighed holde endnu paa de krusede Parykker, der vare Mode i deres Fædres Tid? og have vi ikke fra Tid til Tid evige Forandringer i Theologie, i Philosophie, ja i selve Medicinen? Er der ikke Modemedikamenter, Modepræ dikener, ja til Forunderlighed *), Modesandheder!

*) Hør ham! hør ham! hør ham!

K. R.

Stor er Modens Vold. Der er, saaledes, som Sagerne hidtil staae, neppe noget Haab for Fornuften, som den stedse synes at ligge tilfeldts med, til at seire over den. Man maatte da undersøge, ved hvad Middel Moden udøver sit Herredom, og skaffer sine Bud saameget adlydede, mere, end hver anden jordisk Magt.

Jeg har forhen givet et Vink om, at dette Middel bestaaer ene i det rædsomme, der ligger i Ordet Pøbel, da den virkelig eneste Straf, der truer dem, som sidde Modens Bud overhørige, er, at forvises fra at regnes med blandt skikkelige Mennesker (gens, comme il faut) og til Pøblen. Drive vi det til at bestemme, og foranandre (jeg kalder det: at rette) det Begreb eller Ubegreb, man hidtil har føiet til Pøbelnavnet, saa det ei tillægges andre, end ækle, usædelige, ubesindige, Andre ved deres Adfærd uforskyldt fornærmende Personer, saa troer jeg, mister Moden alt det skadelige, det med Fornuft og Menneskelykksalighed stridende, af sin rædsomme Magt; og det kunde da blive Mennesker tilladt, uden at forfølges med Haan, at klæde sig, boe, forlyste sig, tænke, og handle saaledes, som fornuftig Stræben til egen og Medmenneskers Lykksalighed krævede det, eller

som de ved sundt Overlæg bedst forstode at anstille denne Stræben.

(Et senere Tillæg til denne Undersøgelse, fra samme Haand, vil i følgende Hæfte blive meddeelt.)

Prolog.

(Fremsagt af Hr. Cetti ved hans Aftenunderholdning.)

Som Barn alt ædle Danske her mig saae,
Med Hielm og Spyd i korten Pandsertroie;
Ved Baaren, hvor den gamle Kæmpe laa,
Som Hasting lukked' jeg Stærkodders Øie.

To sieldne Mænd mit Hierte glemmer ei:
Thi Kuntzen lærte mig Eratos Toner,
Og Rosing viste mig til Templet Vei;
Nu hvile Begge bag Cypressens Kroner.

Af sydlig-nordiske Natur, min Aand
I Phantasiens Land saa gierne leged',
Hvor Synerne sig, ved Apollos Haand,
Imellem Syd og Nord saa let bevæged'.

En Italiener kun jeg følte mig,
Naar Figaro, Juan mig Faklen tændte.
Men nordisk følte dette Hierte sig
Hos Thaarup, naar min Siæl for Grethe brændte.

I saae min Vaar — fandt mangt et Blomster smukt,
Her fandt jeg mangen Ven og huld Veninde!
O maatte dog min Manddoms sene Frugt
Til Nydelser I ogsaa værdig finde.

Som Blomst og Frugt, i Vaaren og i Høst,
Til Solen trænger, til en kraftig Sommer,
Saa trænger Kunstneren til Bifaldsrost
Af Smagens og af Skionheds ædle Dommer!

Oehlenschläger.

Claus Frees Hornemann!
Herlovia! græd ved din Nestors Grav!
Ham satte Fader Berndth os Yngre til Exempel *),
At vandre Værdets Vei til Ærens Tempel.
Held, hvo sig troligst Mønster tog deraf!

K. R.

---

*) See Erindringernes første Deel S. 118.

Ved den ærværdige Oldings, Prof. Johannes Boyes Grav, d. 8 Febr. 1830.

Den Viis efter Kundskab higer,
Og efter større Lys at see;
Men Ak! — som Aandens Kræfter stiger,
Opløses jordisk Legeme;
Thi — Veien til Guds Viisdoms Hal
Gaaer gjennem Dødens mørke Dal.

O! medens vi med Veemod sænke
Vor tabte Ven i Jorden ned,
Hans Aand seer til sin brudte Lænke,
Sin Jordeham, med salig Fred;
Til Sines Taarer seer han ned
Med Engles rene Kjærlighed.

Saa knæler han for Viisdoms Altar,
Og rækker mod de Elskte Arm,
Da blandes med hans Jubelpsalter
En Bøn for dem, saa from, saa varm.
„Din Viisdoms, og Din Godheds Røst
„I deres Hjerter gyde Trøst!"

En Naades Straale, fra Guds Throne,
Den nye Engels Aand har ført,

Og hans Lovsange frydfuldt tone;
Thi han har Godheds Stemme hørt:
„Kom, Viisdoms fromme Dyrker, kom!
„Tilbed mig i min Helligdom!"

J. M. Jessen.

Afskeedssang til
Stadsphysikus Dr. L. Monrad i Bergen,
(ved hans Embedsfratrædelse).

Hvor sødt i Skyggerne at hvile
I Lunden, selv man plantet har;
See Aftenrødens Purpur smile
Blandt gyldne Frugter, som den bar;
Og høre Mindets Bølger rinde
Smaasnakkende om Livets Vaar,
Mens i den dunkle Lund derinde
Erkiendtlighed sin Harpe slaaer.
Til saadan Aften kun indledet'
En velanvendt og mødig Dag,
En saadan Aften sig beredet'
En Hædersmand i dette Lag.
Som Yngling til Hygæas Fane
Han svor, og teede sig som Mand,
Thi staaer ved Maalet af sin Bane
Han hæderkront som Veteran.

Hvor tunge dunkle er de Veie,
Hygæas Søn betræde maa
Til Smertens taarevædte Leie,
Hvor blege Angst og Sorger staae?
Men da, at byde Døden vige,
Fremtrylle Liv og Lyst igien,
O skionne Kald fast uden Lige,
Og det var Dit, vor gamle Ven!
I denne Kreds slaaer mangt et Hierte,
Du drog til Dig fra nære Grav,
Din Ømhed lindred' mangen Smerte,
Fast som Din Æskulapistav;
O før man denne Stav hensætter,
Tillad os paa vor Samlivsvei
Før man Cypressen om den fletter,
At pryde den med Glemmigei.
Ja Tak, o Ædling! du modtage
Fra Hytten, som fra Høiloftssal,
I tvende Snese Aar og Dage
Du røgted' tro Dit tunge Kald.
Uegennyttig, ufortrøden,
Taus, klog, og sindig var Din Færd,
Som Mand og Faer Du deelte Nøden,
O Hiertet gier dog Kunsten Værd!
End længe her blandt os Du vandre
Med Dit det jævne Sind og Hu,

Hygæas Skaal, Du rakte Andre,
Som hidtil selv undvære Du!
Modtag den ægte Borgerkrone
Fra Frelstes Haand, hvor hæderlig!
Og som en venlig Harpetone
Vort Hiertes Tak ledsage Dig,

Sagen.

I Krandsen paa Gielstrups Kiste.

Kraftfuld, som en Eeg fra Fortids Dage,
Livlig, som den unge Blomst i Vaar,
Nød, tilfreds med dig tildeelte Kaar,
Du din Banes Aften uden Klage;
Stormen knækker Egen, Blomsten døer,
Graven over Kiæmpen selv sig lukker,
Og snart Rosen sine Blade strøer,
Hvor ved Kiæmpens Urne Vennen sukker.
Men den Eviggode glemmer ikke
Vennen af sin herlige Natur!
Glad og fri, som Fuglen løst af Buur,
Vandrer hisset du med Ynglings Blikke.
Nu! saa leve skal i Venners Barm
Mindet om dit sieldne Værd herneden.

Som du her var vor i Fryd og Harm,
Er du vor igiennem Evigheden!

F. Høegh-Guldberg.

Tegnelser.

a. Udaf et Udkast til en Tale, bestemt at holdes i d. d. Litteraturselskab, af H. C. Sneedorff.

— — Men naar nu Sandseligheden vinder Seier, naar den overvinder Menneskene, henriver dem, leder dem til Flaneri, til det, at de kunne morde sig ei allene med Smaahed, men endog med Vederstyggelighed, naar de ei ville taale Følelse uden den, der kan modtages med en lav Siæl, eller føles giennem svækkede Fibrer, naar de ei skiotte om en høimodig kraftfuld Gang, naar det Sandes Storhed, og Skionhed, og Adel ei veier, men kun det, at man bliver blødelig kildret, naar den til grov Følbarhed vorende Sandseligheed saaledes afvender, eller plat tilintetgior det Held, Oplysning og fremgaaende Kundskab lover os, — da er det, I nordiske Mænd, at Smagen i Kunster og Videnskaber, den rene, ædle, sande, gode Smag træder frem; den varsler med sin alvorlige maiestætiske Bestemthed mod al lav,

farlig, svækkende Tænkemaade, den staaer stærk og mandig frem, for at redde Folkenes Ære, for at standse Folkene, som i Sandseligheds rivende Strøm nedskylles fra Fieldet, og fra Fieldets Templer — den holder sin beskyttende Haand over Nationerne, at de ei villig i deres bløde Ruus fare ad Fordærvelse og Vanædelse; den opfylder Fyrsternes og de Mægtiges Siæle med klare Ideer om, hvad der er sandt, og skiønt, og nyttigt — og det som mere er, den tænder Drifterne til at udføre det.

Men hvilken Smag er da den sande — hører jeg Eder raabe — og kortelig svarer jeg *): den, der leder Menneskene til Siæls Adel, til Held, til Sandhed, — den er eens for alle Folkeslag — dog her concentrere mine Ideer sig til dig, du mit elskede Norden!

Du Krafts og Stoltheds Moder — du Moder til os, som fik det mægtige Lod fremfor de andre Jordens Slægter, Siælens ægte Styrke, og Hiertets høie Adel, til os, som ere fødde til høi mandig Gang, og sikkerlig bestemte til den siældne Indgang i Fieldeisernes Templer; o! naar min Siæl tænker sig dig i din Storhed, da

*) O! Hør ham! hør ham! hør ham!

svømmer den i et Hav af udødelige Flammer — og Kraft, og Adel, og Høihed, og Styrke, og helligt uovervindeligt Mod fylder den; da frydes den i sin mægtige Stolthed, over den Høihed, det fører med sig, at være nordisk. — —

O lad da den sande ædle Smag lede os — lad den lære os at holde fast ved vor nordiske Caracteer — og da bort med al Kiælenskab, al Anakreontiskhed, bort med alle de Skildringer, som fornærme Eders Medborgeres rene nordiske Tænkemaade; anderledes følte de fremfarne Dages Mænd, Gudernes Gave, den himmelske Elskov; deres høie Siæle vare stemte saa, at Mandighed i de stormende Ulykker, og øm trofast Kiærlighed for den raske dydige Mø kunde boe hos hinanden.

— — O Nordens stolte Sønner! kunde jeg i min stigende Hede — eller maatte en anden kraftigere mere rystende Taler rive Eder hen i sin voxende Enthusiasme, at lære Eders af Grunden ædle Siæle at hade, og kaste Hiertets foragtende Haan paa det uslende krybende unordiske Sprog, som stundom hvisler omkring os; Glæde, Morskab antages det for; men det er et halvbaaret Misfoster af slappede Fibrer; skabt til at udslukke Varme og Høihed; let er det, og hastig fatte de slove Hierter det; Smaaheder kan det fortælle,

men see, hvor stammende og vidtomsnoet det bugter sig, naar det skal give Anslag til sande store Objecter — o! den Skam! om Norden antog det; den Ydmygelse at høre Sydlingens fiasende flanende Bøininger i den alvorlige Nordboes mandige Røst!

Af dig, stolte Clausen, du kraftige Nordbo, kunne vi lære nordisk Sprog; herlig lyder Snorros mandige Krønike i dit Tungemaal; vi høre vore gamle Fædre selv tale hos dig — og Beskrivelsen over Jomsvikingeslaget, giør din Bog Digres og dit Navn lige uforglemmelige. Frydeligt for Skandinaviens Sønner er det, o Wedel! at læse Saxos Skioldungebedrift fordandsket i dit Sprog; tungt o Worm! breder Sorgen sig over hver ærlig Dannemand, naar de høre din dybe Røsts ædle Klager over Jordens Mægtiges Hedenfart, Dødens Skygger falde i deres uforfærdede Siæle, og trøstelig glædes de med den deilige Evighed. Og du Syv! som efterfang Kiæmpernes Viser; Spydenes Klang er i dine Sange, og det faldende Pandsers Raslen fornemmes i din Qvad; gammel Ordholdenhed, mandig Elskov, ædelt Seiersbrug, alle nordiske Dyder fylde dine Digte. Lodbrogs klangfulde Biarkemaal er en uforvisnelig Krands om din Tinding.

Og du, Tullin! Fieldets harmoniske Barde din til Skaberen stigende Hymne om hans Ver, dens Ypperlighed, din stærke maleriske Sang om Havet skulle evig være Sproglærere for hver nordisk Mand. — Og du Ewald — du, som jeg vover at nævne, skiøndt du kan høre mig — men jeg maa nævne dig; thi det svækker hver Bygning, at bortrive store Stykker deraf, og du er en stor Gienstand i denne min Sag. — Du, som har lært Norden, der i lang Tid ikke hørte andet end aandløse Rimeres Pludren, og der maatte noies med lange vandige Paronomasier — du, som har lært det at elske, og smage de himmelske Musers Rigdomme — du, som har givet Nordens Digtere, der ere idel dine Sønner, det vældige Stød ad sand Adel — som har lært dem, at Krandsenalene vindes ved at skildre Naturen, og at denne, simpel og ædel, som den er, skildres ene ved et ædelt, rundt og kraftigt Sprog, du som har lært deres uvante Øie at stirre mod det høie, og vældig ved din Hymne opmanet dem af Støvet til at føle empyræiske Begeistringer — du, som har sat saa dybt og characteristisk Præg paa dit skiønne klangfulde Sprog, at vi, uden at vide, hvo der rører Harpen, strax ane dig nær os, ved den første Tone, du slaaer — du, som har vidst at vække hin

Latter mod de indbildske Daarers Gang, og dæmpe Udlændingens skurrende Pral, ved at male ham, saa han kiendes paa hans opblæste Mine! Du, som har lettet vor skumle Sorg, da vor kostelige Frederik døde, der veed at faae vore Taarer til at strømme ved din smeltende Elegie, saa bold og harmonisk, at det var os, som Sorgen hensvandt, alt, som vi hørte den bruse i dine henrivende Strenge; du, som har prøvet og styrket vore Siele, ved at svinge dem i uafseelig Flugt med dig blandt den Eviges Helligdomme, at vi have hørt Englenes Sprog, og Sphærernes Lovsange; du, som har sunget den fromme Halvguds Død, saa vi med Isnen rose dig, ikke med Ord! O, Ewald! harmonisk Vellyst er det hver nordisk Mand at høre dit Sprog — Skiæbnen give din over alle Siele vældig henstrømmende Sang Held til at udslette, og dræbe hver umandig Tanke, hver unordisk Vending, da skal vort Sprog blive reent, som Guldet, evigt, som dit Rygte. — —

b. Papisteri *) (af tydske Aviser).

London. The Courier giver i en Skrivelse fra Neapel af 4 Dec. en alt tidligere i fran-

*) Det torde vel være overflodigt, at gjøre nogen tænkende og oplyst Protestant opmærksom paa Forskiellen mellem Papisteri og Catholicismus.

K. R.

ske Blade omtalte Efterretning, at det pavelige Hof ved Leilighed af den neapolitanske Ministers Hr. de Medicis Nærværelse i Rom, har fornyet sine bekiendte Fordringer om Tribut, hvilket — i Følge hin Skrivelse — tør have vigtigere Følger, end ved første Diekast synes. Hr. de Medicis, hedder det her, har nogle Dage behandlet denne Fordring, som Spøg; men Cardinal Albani er ikke den Mand, der lader spøge med sig, og saaledes er et fuldkomment Brud paafulgt. „De maa vide — vedbliver Skrivelsen — at Kongen af Neapel er i dette Øieblik excomuniceret (?) og at man vil drive det til det Yderste, for at tvinge ham til at betale den fordrede betydelige Sum. Tillige maa De vide, at de neapolitanske Erkebisper og Bisper have faaet en skarp Irettesættelse af af hans Hellighed, at de ikke have indsendt den Tribut, som selv Irlands geistlige Hyrder betalte." (Br. Z. Nr. 17.)

Fra den italienske Grændse 14 Jan. Den Reise, Baron v. Marcellus, Understatssecretair i Udenrigsdepartementet, gior til Italien, har, som man forsikkrer, en diplomatisk Sending til Grund, og Rom til Maal. Marcellus skal det være overdraget, at bilægge de mellem den pavelige Stoel og Kongen af Neapel nuværende Tvistig-

heder, og opfordre Hofferne i Florents og Turin, at medvirke hertil.

Rom 25 Dec. Dagens Samtale her er for Øieblikket en Correspondance af den neapolitanske Minister de Medicis. Da denne ved sit Ophold i Madrid nøie har lært den spanske Regierings Fornødenheder, har han overdraget den neapolitanske Gesandt hos d. h. St., at udvirke hos H. H., at Clerisiet, især det klosterlige, maa hurtig komme Skatkammeret til Hielp. Dette Skridt af den neapolitanske Minister er skeet i Forstaaelse med den spanske Minister Ballesteros, der paa sin Side vil sætte Kong Ferdinands Gesandt i Bevægelse. Paven vil vanskelig længer kunne modstaae det madridske Hofs Bønner, især da Hr. de Medicis Depecher ere meget indstændige, og efter Forlydende skulle slutte med Sætninger, som følgende: „Tilstæd De den forlangte Bemyndigelse til Godsernes Afhændelse, eller man maatte give Slip paa Deres Medvirkning dertil. Vi leve ikke mere i Carl Martells Tider, da en Fyrste kunne blive fordømt til Helvede, fordi han havde anvendt Klersiets Gods til Statens Tarv og Trang." (H. N. Z. Nr. 19.)

Paris 24 Jan. Den Reise Divisionschefen i Udenrigsdepartementet, Hr. v. Marcellus,

gior til Turin, Florens, og Rom, har givet nogle af vore Journaler Anledning til den mere ironiske end virkelig meente (?) Yttring, at hin Reise gaaer ud paa en Underhandling med Pavestolen om Jesuiternes Optagelse i Frankrig under visse Betingelser. Men man erfarer fra troværdige Kilder den egentlige Gienstand for Sendingen af denne Diplomat, der, hvad saa ellers hans politiske Tendents maa være, har Ord for en ikke sædvanlig Snildhed. Som bekiendt, har der mellem den romerske Stoel og Hoffet i Neapel i Anledning af den af Pavestolen ved D. Sicil. Majest. nylige Nærværelse i Rom paatalte Lehnspligt, hævet sig Tvistigheder, som det ikke er lykket Hr. de Medicis at bilægge. Hr. Marcellus har nu faaet det Hverv, at prøve sit Held heri hos den romerske Curie, og tilbyde Mægling af Carl X, som Hoved for Familien Bourbon. Man smigrer sig her, at dette Skridt vil blive kronet med det tilsigtede Udfald, da ikke mindre H. A. C. Maj. end hans Affendtes Gudsfrygt og velvillige Sindelag alt længe have fundet den vedbørlige Erkiendelse fra d. h. F. Side. (H. N. Z. Nr. 18.)

Paris 2 Febr. En den 26 Januar fra Madrid afgaaet Courèer bringer Efterretning om den neapolitanske Minister de Medicis dødelige

Afgang efter to Dages Sygdom. Man angav tidligere Legemsvagheder, som Grund til hans Død, da de ved den store Kulde vare bragte frem paa ny; men den egentlige Sygdom var endnu ikke bekiendt. I Amsterdam gik Rygte om en stor Giæring i Madrid, og at Hr. de Medicis Død var frembragt ved Gift. Dagen til Kongen af Neapels Afreise var ikke bekiendt. —

Moniteuren indeholder en paafaldende Artikel udaf den ministerielle Universel, fra Madrid af 18. Januar; hvori udvikledes, at, hvis det er sandt, at Hr. de Medicis har havt Plan og Haab, at have Indflydelse paa den spanske Regiering i Henseende til den indre Bestyrelse, har han ikke kiændt Nationens ubøielige Caracteer, og dens Fordomme. Fremdeles hedder det, at den pavelige Bulle, der tilkiænder Kongen Inquisitionsgodserne, 80 Millioner Realer af Værdi, gior Dominicanerne misfornøiede, men som Paven alt længe stod paa spændt Fod med. En anden Bulle stiller obras pias, o: mange kirkelige Stiftelser til at bekrige Saracenerne, og omvende Jøderne, som ikke mere fornødne, til samme Brug, hvilket igien skal udgiøre 80 Mill. (Br. Z. Nr. 39.)

Paris 29. Januar. Fra Rom mældes, at det Monument for Pius den syvende, som af

Thorvaldsen er forfærdiget efter den afdøde Cardinal Gonsalvis testamentariske Bestemmelse, og paa hans Bekostning, ikke kan blive opsat i Peterskirken, da Cardinal Statssecretair Albani har erklæret, Roms første Kirke torde ikke optage et Værk af en Kietter. (Br. Z.)

Paris 31 Jan. En Hr. Mosheim har afsvoret den lutherske Religion, og siges af vore Ultrablade at være en Ætling af den store tydske Theolog af dette Navn, og formedelst dette forehavte Skridt at have udstaaet Forfølgelser af sin Familie og Localautoriteterne (hvor?) der skulle være gaaet saavidt, at han har været indspærret een og tyve Dage paa Vand og Brød. Nu er han i Fryburg, for der at begynde sin Theologie igien, derfra vil han gaae til Regensburg til Benedictiner-Abbediet, for der at faae Tonsuren. Grundene til hans Omvendelse vil han lade trykke, da de tydske Blade hidtil havde fordulgt Sagen. — Disse ere dog ellers i slige Ting ikke saa tause af dem, og der gives saavel catholske som protestantiske. (B. H. 9 Febr.)

Paris 21 Jan. Paa Modsigelserne i vore Blade er ingen Ende. De samme Blade, der just have meldt, at Paven har sat Hr. de Medicis tillige med Kongen af Neapel selv, i Band,

paastaaer nu, det er skeet i Følge den forstes Paatrængen, og en Skrivelse af ham fra Madrid, at H. H. har givet den spanske Regiering Bemyndigelse til at afhænde en Deel af Clerisiets Godser. Men denne Paatrængenhed var ingenlunde understøttet i Rom af den spanske Gesandt Hr. Labrador, da denne ikke har villet udsætte sig for Had af den apostoliske Junta i Spanien, og Camarilla. (B. H 10 Febr.)

Paris 5 Febr. Constitutionel leverer i Dag en Skrivelse fra Madrid af 26 Jan., hvori fortælles, at Ministeren Medicis Død havde voldt almindelig Overraskelse. Endnu om Aftenen Kl. 10 skal han have arbeidet med sin Konge, Kl. 11 faaet Besøg af en apostolisk Corregidor. Det hedder, at efter hans paafulgte pludselige Død ingen har tordet nærme sig Liget, og at man erindrede sig da, at de Medici kort tilforn, betegnet af Munkene, som Guds og Kirkens Fiende, alt havde faaet Varsel, han ikke skulde komme levende fra Madrid. (Br. Z. Nr. 42.)

c. Skiemt og Alvor af lige Kilder.

London den 29 Jan. I et af vore Blade læses følgende skiemtefulde Brev: Huset Ypsilanti, til Huset John Bull i London:

Deres Ærede af 20 sidstafvigte Dec., hvori De tilmælde os Forsendingen af 20 Baller Manchester, samt en Konge, til Omtuskning mod Oliven fra Adrianopel, er os kommen tilhænde. Over Tilsendelsen af sidste Artikel, der var numereret S. C. 1. have vi undret os, da den ikke stod paa Listen af vore Bestillinger; formodenlig er det en Feiltagelse af vore reisende Comnis. Det vilde være os kiert, om De i Forveien havde spurgt os derom. Det er en Artikel, det er vanskeligt at blive af med igien. Huset Capo d'Istria har deslige i sine Magasiner, og finder ingen Kunder dertil. Iøvrigt skal dette ikke forstyrre vore venskabelige Forhold; vi bede Dem kun for Fremtiden blot at sende os Artikler, som vi forlange. I Dag havde vi den Fornøielse, at afsende nogle Baller Frihed og Uafhængighed, som hos os ingen Lysthavende mere finde, til Dem. Vi have alt i fem Aar havt dem paa vort Lager, uden at derfor har været Spørgsmaal derom. Er det Dem muligt, med første Leilighed at sende os en superfiin constitutionel Charte, og et Valgsystem af bedste Qvalitet, til gangbare Priser, vil De forbinde os uendelig, da der for denne S. C., kun ved disse Artikler lader sig noget

giøre. Vi hilse Dem paa det venskabeligste (Br. Z. Nr. 38.) Ypsilanti & Comp.

Fra Donau 18 Jan. Næsten i alle ved Porten accrediterede europæiske Gesandtes Cancellier befinde dem, som bekiendt, Peroter (eller Grækere fra Pera) som diplomatiske Haandlangere. I Følge deres Stilling opsnappe disse, snart fra skriftlige Meddelelser, som det overdrages dem at oversætte, deels af deres Overværelse ved mundtlige Samtaler mellem de tyrkiske og europæiske Diplomater, hvorved de ofte bruges som Tolke, mangt et Project, som de ved deres huuslige Sammenkomster da meddele hinanden, og saaledes i kort Tid, dog stedse under Tausheds Segl, udbrede overalt. Dette giør hele Pera til en stor diplomatisk Sladderforening, hvilket alt tidligere Hr. v. Hammer i sit Skilderi af Constantinopel med ligesaamegen Lune, som Sandhed har afmalet.

Ved disse Agterdiplomaters sladderagtige Taushed er nu og, som man fra god Kilde erfarer, først i Pera, og siden ved Correspondents meddelelser i det europæiske Occident, det de tyrkiske Ministre virkelig af et vist Handelshuus forelagte Project om Aftrædelse af Palæstina til Stiftelse af et nyt israelitisk Rige, rygtet. Men

ingen vilde skiænke det nogen Tro, alt af den ganske simple Grund, at den høie Port hverken kunde engang antage et saadant Forslag af en Privatmand, eller end mindre underhandle med ham derom, om det saa skulde være det bekiendte Alverdens Vexelhuus. Men nu erfare vi paa troværdig Maade, at virkelig et saadant Project er fore, at det i hint Huses Interesse er fremlagt af det engelske Gesandtskab, og endelig, at man fra tyrkisk Side ikke er utilbøielig, under visse Betingelser, at indlade sig derpaa. Man er nu meget begiærlig efter Underhandlingernes Udfald. (H. N. Z. udaf Nürnb. Corr.).

Petersborg 15 Dec. Tydske Blade have for kort siden meddeelt den af Calcuttatidenden i engelske Blade indrykkede Beretning om det gyselige Gesandtmord i Tehoean, der vel er temmelig omstændelig, men dog altid kun maa anses som eensidig, indtil vor Regiering fra sin Side bekiendtgior en nøie Beretning om denne i sit Detail endnu stedse ubegribelige Ugierning, hvilket ikke kan skee, inden den didsendte Fyrst Dolgoruky derom vil have indhentet de nøiagtigste Efterretninger. Om de Myrdedes Antal siger ovenomtalte persiske Beretning intet; heller ikke er her noget officielt bekiendt derom; kun veed man, at

foruden Gesandten, den anden Sekretair, en tydsk Læge, en Tolk, og femten af Gesandtens Folk, ere omkomne paa den grædseligste Maade.

Da nemlig al Udsigt til Redning syntes forsvunden, flygtede de Ulykkelige op i et afsides Gemak af Gesandtens, i den Hensigt, her i det mindste at sælge Livet saa dyrt som muligt. Enhver, der prøvede at trænge derind, blev hugget ned, og det lykkedes dem at forsvare sig paa denne Maade over en Time. Endelig klavrede den rasende Pøbel op paa det Øverste af Bygningen, og satte Ild i Gulvet paa det Værelse, der var ovenover dem. Flammen brød pludselig ind ovenfra, tilligemed Stene, Bielker, Kugler, og Dolke, hvorunder Alt sank. Kun den første Secretair, v. Maltzoff, der havde sin Bolig i en afsides Gaard af Gesandtskabsbygningen, undgik Blodbadet, og tree Tienere foruden ham. De Myrdedes Skiæbne forekommer des grædseligere, da Gesandten kun paa faa Dage var kommen fra Tauris til Teheran, at giøre den gamle Shah sin Opvartning, inden han reiste til Ispahan, og da Dagen efter Myrderiet alt var bestemt til Hiemreisen til Tauris. — Gesandten Statsraad Griboiedoff var en mangesidig dannet Mand, paa 40 Aar i det høieste, riig paa Kundskaber og

Erfaring, det persiske Sprog fuldkommen mægtig, og paa det nøyeste kiendt med Persernes Caracteer, og deres Sæder og Sædvaner. Han var høist elskværdig og interessant i Omgang, men derhos rask, og giennemgribende, og de sørgelige Følger af denne Hæftighed er vel ogsaa tildeels den Ulykke at tilskrive, der i Teheran ramte ham og hans Ledsagere; et andet beklagelsesværdigt Offer af denne blodige Dag, var den anden Gesandtskabssecretair, Carl v. Adelung en værdig Søn af den berømte Lingviist af dette Navn, og der blev myrdet ved sin Gesandts Side. (N. Z. Nr. 20.)

Alt. 7 Febr. Naar det polinagske Ministerium, som velunderrettede Personer ogsaa tiltro mangen god Hensigt, tør have næret det Haab, directe, og giennem den neapolitanske Minister, at udøve en veldædig Indflydelse paa det spanske Cabinet, til at gienreise lovlig Orden og Sikkerhed i Landet, synes det nu, som man ganske har opgivet dette Haab, da Universel, et ministerielt Blad, meddeler følgende Skrivelse fra Madrid af 18 Januar, som og Dagsmoniteuren gientager:

„Hvis det er sandt, at Kongen af Neapels første Minister havde havt den Hensigt, og næret Haab, at vinde Indflydelse paa den spanske Regierings Beslutninger i Henseende til vor indre

Administration, saa kiendte han ikke den ubøielige Caracteer og Fordommene hos den Nation, som han meente at kunne styre. Hvor lunge ogsaa vore Lidelser, hvor dybe vore Saar tør være, saa synes Lægemidlerne aldrig hastende i Spanien, da Taalmodigheden er uendelig. Man har aldrig Sorg for Fremtiden, videre, end maaskee, at man da ikke skulde kunne forblive i Uvirksomhed. Vi have havt 300 Aar behov for at fordrive Maurerne, og naar man undtager, at de nuværende Castillianer bære Halskraver, og Navareserne ingen Slagsværd mere, ere Spanierne blevne uforandrede, og vore Empleados vil endnu svare, som i Conde-Duc Olivares og Ministeren Don Luis de Haros Dage: Spanierne ere ingen Harer, og de Franske maa være Vindspillere for at bevæge sig med saadan Lethed." — Inden en fremmed Regiering forsøger at udøve Indflydelse paa den spanske — at sige, i dens indre Anliggender — skulde den kalde sig Hr. de Louvilles Erklæring til Torcy i Minde: „Spar De Dem den Ulejlighed at udarbeide Memoirer for dem, sammensætte Planer, og give dem gode Raad, hvorpaa hertillands aldrig agtes! overlad De dem selv, at styre deres Anliggender, uden at blande Dem deri; med mindre De kunde bringe de Folk til, at over-

lade Dem at forbedre deres Anliggender, uden selv at blande sig deri." (Alt. Mrk. Nr. 22.)

K. R.

I Anledning af

Hr. Kammerherre, Major, F. C. Friherre Wedel Jarlsbergs Skrift,

til Berigtigelse af S. 408 i Rahbeks Erindringer femte Bind.

Er det altid retsindig Mand høist ubehageligt, at have uforvarende, om ikke fornærmet, eller krænket, dog forulempet uskyldig Mand, mod hvem han ikke havde fingeste ufredelige Tanke, da maa dette med Føye i langt høiere Grad være Tilfældet, naar det ydermere træffer en Mand, med hvem han har staaet i mangeaarig og mangesidig Forbindelse, og det just i en Anledning, hvor han med særdeles Agt og Erkiendelse kom denne Mand i Hu, og der, maaskee fremfor nogen, bidrog til deres senere Forhold, og bliver det da des helligere Pligt uvægerlig at rette og berigtige, hvad uforsætlig og uvitterlig kan være forseet.

Paa anførte Sted af Erindringerne siges: at min Ven P. A. Heiberg, ved at indbyde mig

Kone og mig, at tilbringe sidste Aften med ham, i en Sæddel, der desværre, saa fuldstændig jeg end har vor øvrige Brevveksling, er mig forkommet, lod mig vide, at vi bequemmelig kunde kiøre ud med ham i den Kareth, der skulde bringe ham til Slotskroen, hvor en Ven, der havde tilbudet sig at følge ham til Beltet, ventede ham med sin Equipage."

Man erindre, at Sæddelen selv er mig forkommet, at det sandrue og sikre Vidne, paa hvem jeg ved disse mine Erindringer saa trygt kunde bygge, har forladt mig, og det tør være at tilgive, om jeg ved at fremstille denne Begivenhed, saaledes, som den i de mellemlobne 30 Aar har construeret sig i min Hierne, unoiagtigen har (som i Berigtigelsen siges: af Feiltagelse og feil Erindring?) i Biting fortalt, hvad jeg troede at vide, og som jeg troede at vide det.

Hr. Kammerherre Wedel Jarlsberg, som var den omtalte Ven, men hvem jeg, saa megen Priis jeg end satte, og sætter paa hans Adfærd ved denne Leilighed, ikke — uden hans Vidende og Minde — troede mig beføiet at nævne, underretter mig nu i sit Skrift: at intet saadant Gieleide i For-

veien var aftalt, at han først om Aftenen faldt paa, at reise med i sin Vogn, men, ikke til Veltet, men til Roskilde, for der at tage Afskeed, og at han først underveis og saa at sige tilfældig, satte sig ind med i Heibergs Kareth, saaledes fulgte ham til Roskilde, og derfra ufortøvet tog tilbage til Kiøbenhavn.

Hvad her egenlig har bragt mig i Vilderede, er, at jeg i Følge min alt for hyppige, stundomlatterlige Ukyndighed i Hverdagslivets Ting, bestandig, indtil jeg fik ovenstaaende Oplysning, har staaet i den faste Tanke: at den omtalte Kareth var en Kiøbenhavns Hyrevogn, der skulde bringe den bortbragende ud af Byen, paa det ikke Postbefordringen — hvilken jeg ikke kunde tænke mig uden som en sædvanlig Rullevogn — skulde vække Opsigt, men der ved Slotskroen skulde ombyttes med den rigtige Extrapost. Nu derimod, da jeg er bragt paa Spor, erindrer jeg fuldvel, at det var Bakkehuusalleen, hvor vi holdt, og hvortil vor Ven, som skulde der forbi, havde tilbudet at bringe os i sin Kareth, og hvor ydermere vor tro Ven fra Bakkehuset kom til, at tage Deel i Afskeden, og ledsage os hiem.

Af hin første Vildfarelse vare alle de følgende Affødninger. Ligesom Heiberg ikke i sin Saddel

kunde skrive om noget, ikke paatænkt, Følgeskab, saaledes er det heller ikke fra ham, jeg siden om Aftenen, der overalt ikke var meget conversatorisk, har hørt, eller kunnet høre noget om den senere Roskilde-Idee, hvorom jeg rimeligviis, da Kammerherren brød op, for vi andre, for at beordre sin Reisevogn — maaskee af en Nabo, med et flygtigt: han kiører med, er bleven underrettet, og har da, alt i Forudsætning om den ubehagelige og ubeqvemme Reise paa en Reisevogn for en Reconvalescent, — om end ikke den Aften, som ikke var, og mindre blev egnet dertil — siden i min Phantasie uddannet mig Forestillingen om den bedre Befordring i en deeltagende Vens Reisecaleche, indtil den er bleven mig saa kier, at jeg paa Tro og Love har antaget den, saameget mere, som hine Begivenheder og deres Følger, endog mit Enebolivs almindelige Tilbagetrækning fraregnet, ikke gav mig stor Lyst eller Lethed til at erfare Dagens Nyheder, og er det mig saaledes, som den velfortiente korte Beskeed, den — mig ukiendte — mundkaade Spørger i Parketter fik, ikke før nu er kommet mig for Øre.

Men i det jeg saaledes frivilligen og frimodigen berigtiger, hvad jeg i Fortællingens factiske Biomstændigheder uforsætlig og uvitterlig har for-

seet, er det mig en kier Pligt, at tilsøye, at, ligesom af Alt, hvad jeg har erkiendt mig forpligtet at rette eller berigtige, der ikke var det Ord, der i fierneste Maade traadde, eller var meent at skulle træde Herr Kammerherre Wedel Jarlsberg, eller hans Adfærd ved denne Leilighed, for nær, saaledes er ved Alt, hvad jeg deri nu kiender anderledes og rigtigere, mit Omdømme om Handlingen og ham ikke i ringeste Maade forandret, eller forvansket. Erkiænder jeg, med ham, den, der blot vedkiændes lykkelige Ven, fornægter den, som Uheld rammer, vender ham Ryg, og giver ham til Priis for Fiender, for en foragtelig og feig Egoist, da maa jeg og vide vedbørlig at vurdere den Ven, der, uden Hensyn paa Partihadets, og Værihaneriets og hele Smaalighedens Misdom og Miskiændelse, har Hierte til at foretage en saadan Reise, blot for nogle Timer senere at modtage en saadan Vens sidste Farvel, og bringe hans dyrebare Efterladte hans endelige Afskedsord saameget friskere tilbage; og under jeg ham derfor af mit ganske Hierte den Løn, som jeg af hans Skrift seer, uden for hans Forventning, at være bleven ham til Deel, at tilbringe disse Reisens Timer med Vennen; og naar Hr. Kammer-

herren S. 14 i sit Skrift, med en glad Erindring ihukommer de lykkalige Følelser, brave redelig tænkendes venskabelige Haandtryk, i Anledning af dette hans ædle og retskafne Forhold, have vakt hos ham, drister jeg mig til at troe, at mellem disse redeliges Ihukommelse ogsaa Vennemin[illegible]r fra hans gjæstmilde Ravnstrup Sommeren 1800 ville hævde deres Sted; og skulde da mellem disse, hans Tanke ogsaa falde paa mig, beder jeg ham være forsikret, at dette Sindelag, som nu fulde tredive Aar har bevaret sig ubrødeligt og uforandret, vil og skal følge mig indtil hans og min vel ikke mere saa fierne Grav.

Bakkeh. Febr. 1830.

K. L. Rahbek.

Historisk Udsigt

over de nyeste Begivenheder.

Den engelske Throntale have vi da; men — som til en Bekræftelse af, hvad ved forrige Høftes Slutning yttredes, at det torde være temmelig uafgiort, hvad i disse Taler vilde komme til at staae — har et engelsk Blad allerede anmærket, at man, efterat have læst Talen, veed — Intet. I det Haab, at Debatterne i Anledning af Talen, som ved Posternes standsede Gang ikke var kommen os tilhænde, mulig kunne bringe os mere Lys, ville vi først gaae over til andre Anliggender.

Det virkeligste og væsenligste Factum, afvigte Maaned, da har bragt os, er den navnkundige portugisiske Enkedronnings Død; thi vist nok have Tidenderne ikke været sparsomme paa Modsigelser, ihensende til hendes sidste Timer, og det af hende i disse viiste Sindelag; men at hun er virkelig død, og bisat, berette de alle, hvorhos de imidlertid tilføye, at Toget den tiende Januar, som fra Queluz til St. Pedrokirken ved Cintra, hvor hun bisattes, varede otte Timer, gik fremmelig uordenlig til, da de dertil beordrede Tropper, der havde tilbragt sex Timer, fra 6 om Morgenen til Middagen, i Kulde uden at nyde noget, gik hiem, og lod saaledes Toget uden Bedækning.

Et parisisk — som det synes, ministerielt Blad, der anføres i Bremer Zeitung, siger: „Hun beholdt til sidste Øieblik sin Aandsnærværelse, og bevisste endda samme Sielsstyrke, som hun saa ofte havde givet Prøver paa. Da hun mærkede, at Lægerne giorde betænkelige Ansigter, forlangte hun en fri og utvetydig Erklæring om sin Tilstand, og da hun hørte, denne var meget farlig, befalede hun at brænde nogle Brevpakker, man siger, fra Lord Beresford — og en Major Dodwell, tilføie andre Blade. Dette var den eneste Foranstaltning, hun føyede. En Time efter hendes Hedenfart kom Opslaget om hendes Død paa den store Palladsport i Queluz. Næste Dag anmældte Hoftidenden, at Hoffet anlagde sex Maaneders Sorg. Tillige indeholdt den en af Lægerne undertegnet Beretning om Dronningens Sygdom, hvor iøvrigt ikke blot er angivet Time og Minut, hvori den Syge fik Sacramenterne, men og anmærkes, at den pavelige Nuntus, og Patriark-Erkebiskoppen have, førend hun hensov, meddeelt hende fuld Absolution.

Engelske Tidender tilsøye, at hendes Død i Publikum havde vakt liden eller ingen Sensation, og at de Apostoliske trøstede dem navnligen med, at den afdødes ældste Datter, Maria Theresa, skulde komme fra Madrid til Lissabon, at sætte sig i Spidsen for Factionen. Fra Madrid skrives, at hendes Død havde der som et Tordenslag afbrudt Formælingshøitidelighederne, at især hendes Søster, Dronningen af Neapel, var overordentlig overrasket — maaskee fordi hun saa kort før havde givet Don Miguel en Kurv, da han beilede til hendes Datter — og at Prindsessen af Beira, og Don Carlos Gemalinde vare utrøstelige over Tabet af den høie Moder, o. s. v.

De omstændelige Beretninger — siger The Times — vor Correspondent meddeler os, vilde gjøre en mærkværdig Contrast med den Lissabonske Hoftidendes Opgivender, hvis vi kunde gientage dem. Hoffets lønnede Lovtalere, Munkene og de af hende paa Statsformuens Bekostning berigede Magnater maa rose hendes Gudsfrygt, og hendes Nidkiærhed, den oplyste Deel af Nationen vil ingen Velsignelse lyse over hendes Minde. Denne Dronning, to Constitutioneres Overvinderinde, vil ikke efterlade Beklagelse, uden hos dem, hvis Gunst er Vanære, hvis Venskab Forbrydelse."

Da vi trygt kunne overlade den sandru Almeendom at kiende mellem de tvende modsatte Meninger om denne Hedenfarne, ville vi kaste et Die paa, hvad Virkninger hendes Død just i nærværende Tidspunkt kan forventes at have, og kunne vi da, som Ledetraad benytte, hvad i Tilbageblikket paa Januar Maaned (i Tillæg til Br. Z.) en Artikel, som man ikke skal bebylde for at være Ultraliberal, og hvis Synsmaade

Undertiden tilstaaer sig ikke ofte at dele — i denne Anledning er sagt:

„Don Miguels Erkiendelse af de store Sømagter, har formedelst de sidste Efterretninger fra Rio maattet udsættes. Dog er dette sandsynlig kun at ansee, som en Udsættelse, og vi forberedes alt ved engelske Blade paa, at det fra Englands Side vil skee i Februar, inden Parlamentets Aabning. At Frankrig strax vil følge dette Exempel, er ingen Tvivl undergivet. Finde end begge disse Landes Monarker dem med fuld Ret personlig fornærmede af Don Miguel, fordrer dog den europæiske Statspolitik (?) endeligen en afgiørende Forholdsregel, for at giøre Ende paa een af Europas første (?) Throners Ubestand, og igien knytte de regelmæssige Forhold til samme. At ville fordrive Don Miguel med Magt, var at ville føre en Krig med Portugal. Dertil ligger intet Motiv i de Statsregieringers Politik, der kun have Omsorg for at bevare deres Rettigheder, og deres Undersaatters længe nydte Fordele, men ikke at anvende Penge og Blod for at forandre en Person paa en Throne. — Hvad blev da for dem, der staae i nærmere Forhold til Portugal, andet tilbage, end Erkiendelse?"

„En Omstændighed, der end mere vil fremme denne Begivenhed, er Hedenfarten af Don Miguels Moder, denne ved hendes overspændte Begreber om Kongeværdigheden, og hendes utrolige Hæng til Intrigue saa bekiendt blevne — Dame. Skiæbnen, der, fra han besteeg Thronen, har kostet saa faa ugunstige Blikke til Don Miguel, viser ham ved dette Dødsfald, som det synes, en virkelig Gunst; thi hans Regiering maa vinde derved i Fasthed, da han er befriet for en Naavirkning og en Indflydelse, som af hele Eu-

ropa i hver Henseende kun erkiendtes for skadelig. En Dame, der paa den grusomste Maade personlig mishandlede en Kammerfrue hos en af hendes Døttre, fordi denne understod sig at kiæle for Infantinden; der ikke tog i Betænkning at tillade sig Trudsler mod hendes Søn, hvorved hendes eget Rygte maatte vise sig i det ufordeelagtigste Lys; det fandt Regentegenskabernes hele Indbegreb i Udøvelsen af den vilkaarligste Herskesyge, og grusomste Forfølgelse, der vidste at lægge saadanne Hindringer i Veien for de fremmede Magters Anmodning, at indføre et moderatere System i Portugal, og navnligen udstæde en almindelig Amnestie, at intet deraf kom istand — en saadan — Dame — kunde ikke betragtes, som en god Genius enten for Portugal eller for sin Søn. Saare meget, der udgik fra Regieringen, og høiligen misbilligedes, er hidtil tilskrevet hendes moderlige Indflydelse. Tiden maa lære, om Verden dømmer ret; men det lader sig forvente, at Dronningens Hedenfart ikke vil være uden Følger."

At ovenanførte Spaadom om Don Miguels Erkiendelse inden Parlamentets Aabning, om den endog ved hans Moders Død skulde være fremmet, ikke gik i Opfyldelse, vide vi da; ogsaa synes der endnu at være mere end eet Spørgsmaal, at afgiøre, ikke blot, naar, men om det vil skee; gav overalt Throntalen os lidet eller intet Lys over Dagens store Problemer, synes følgende foreløbige Forvarsler ydermere at have forduukket og formørket dette. Saameget end Throntalen undgik at indlade sig over den indvortes Politik, vil man dog vide, at den efter sin første Forelæggelse skal være undergaaet en Forandring, og tilføyer man, at Hr. Peel i tree Ministerforsamlinger efter hinanden have bestridt et Sted,

Frankrig vedkommende, og Kongen forkastet et om Don Miguel. Tillige anmærker man, at det egentligen tilkom Hertugen af Wellington at forelægge Kongen Talen til Approbation, men han havde anmodet Hr. Peel derom, hvem Kongen med megen Velvillie havde modtaget.

I Throntalen, som især berørte den indenrigs Tilstand, sagdes om den udenrigs Politik blot: at H. M. med Glæde havde seet, at Krigen mellem Rusland og Porten var kommen til Endelighed; Hans Bestræbelser for at opfylde Hovedformaalene af Tractaten af 6 Julii havde ikke ophørt; Høistsamme, der ganske nylig med Sine Allierede havde aftalt Forholdsregler til Grækenlands Fredning, nærede den Tillid, med det første at være istand til at meddele alle Betingelserne ved denne Overeenskomst, og alle de Oplysninger, der vilde forklare det under hele Løbet af disse vigtige Forhandlinger iagttagne Forhold. H. M. beklagede ikke at kunne bebude, at nogensomhelst Udsigt til Udsoning mellem Prindserne af Huset Braganza var forhaanden. H. M. havde ikke anset det tienligt at oprette de diplomatiske Forbindelser med Kongeriget Portugal igien paa den gamle Fod; men de talrige Ståndsninger, der flyde af disse Forholds forlængede Afbrud, fornye det Ønske at gjøre Ende paa et saa alvorligt Onde."

Det er her ikke Stedet at indlade sig i Avistvisten mellem de franske liberale Blade, der finde den meget for kort og intetsigende, og overalt anstille høist synderlige Betragtninger, saa vel angaaende, hvad om den russisk tyrkiske Fred, siette Julii tractatens Hovedformaal, de nylig tagne Forholdsregler til Grækenlands Fredning, Benævnelsen af Don Pedro og Don Miguel under den fælleds Titel af Prindser af Huset Bra-

ganza, er sagt, og ikke sagt; og de engelske Times, der finds den fortreflig- og mene, den kan betegnes som klar, fordringsfri, passende og ligefrem, hvorfor de og af Morningherald gives Navn af Wellington-Journalen. Vi ville umiddelbar gaae over til de høistmærkelige Forhandlinger, der i de faa Møder deels allerede have fundet Sted, deels ere bebudede.

Da Throntalen i Overhuset var forelæst, fremstod Hertugen af Buccleugh, Hoved for den scottiske Familie, (hvortil Sir Walter Scott hører), at andrage paa Takadressen til Kongen, og understøttedes af Lord Saltoun (der under Navn af Sir Fraser udmærkede sig i Bellealliancefslaget). Begge indlod dem saare lidet paa den udenrigs Politik; dog ytrede den første, at dersom den tyrkiske Krig havde varet længere, kun alt for sandsynlig det øvrige Europa vilde blevet indviklet deri, ligesom han ansaae Forholdsreglerne i Henseende til Grækenland, som høist almeen-vigtige, da de vare beregnede paa, at sætte al Fremtids Blodsudgydelse en Skranke, og anvise Grækerne en Plads i Europa, og den anden udlod sig med det Haab, at Forholdene mellem Portugal og England snart vilde igien komme i Orden; i øvrigt var som sædvanlig Adressen en Gienlyd af Throntalen, og Understøttelsen i den vedtagne Tone.

Lord Stanhope begyndte med at skildre Throntalen, som en af de upasseligste, mindst tilfredsstillende, og uheldigste, man havde nogen Tid seet. Han holdt sig imidlertid fornemmelig til den indvortes Tilstand, og da Talen havde sagt, Elendighed havde udbredt sig over nogle Dele, spurgde han, hvor det terra incognita var, hvor den ikke fandtes, og var derfor hans Amendement: at Huset umiddelbar vilde foretage en Undersøgelse af den opkomne

Elendighed, og tage Midlerne at afhielpe den i Overveielse.

Lord Goderich — forhenværende Premierminister — erklærede sig mod Amendementet; men gik strax til de udenrigs Anliggender; glædede sig, at den tyrkiske Krig ikke havde endt med Tyrkernes Uddrivelse af Europa, billigede, at Grækenland fik en monarkisk Regiering, og tvivlede ikke paa, at Don Miguel vilde blive erkiendt for Konge af Portugal; men haabede dog, der vilde blive sat ham Skranker, at han ikke skulde vedblive at giøre saamange Mennesker ulykkelige.

Lord Carnarvon misbilligede Alt, hvad man havde ladt Throntalen sige, og erklærede det under den almindelige Elendighed for en Nationalfornærmelse. Det var ham kiert, at England i de orientalske Anliggender vogtede sig for Skam og Skade; men han angreb Ministeriet med overordenlig Hæftighed for Forholdet mod det Skib med ubevæbnede Portugiser ved Terceira, skildrede dets Forhold med de sorteste Farver, og erklærede, han fra en vis Correspondence mellem Wellington og Aberdeen var underrettet, at denne havde taget denne Sag ganske paa sig. Amendementet, saae han ikke, der kunde komme noget ud af, men Adressen kunde han heller ikke samtykke.

Nu tog Hertugen af Wellington til Orde: skiøndt han havde foresat sig ikke nu at udlade sig om politiske Anliggender, nødde dog hans Forgiænger ham at afvige fra dette Forsæt, da denne var gaaet to Aar tilbage i Tiden for derfra at hente Angrebsvaaben mod Regieringen. Det portugisiske Anliggende maatte fremfor Alting betragtes fra den rette Synspunkt. Oportoinsurrectionen havde bevist, at Nationen var for Don Miguel. Han selv havde det som positiv Vished fra

en der tilstædeværende høi Officeer, at kun den Overbeviisning, at Nationen holdt med Don Miguel, havde bragt Don Pedros Tilhængere til at trække dem tilbage, og siden aldeles forlade Portugal. Man kalde endog Don Miguels Regiering en Usurpation, Engelland maatte beholde sine commercielle Forhold for Die, uden derfor at tabe Neutraliteten mellem ham, hans Broder, og hans Niece, af Sigte. Men den maatte heller ikke tillade nogen Magt at foretage Landgange, være sig i Oporto eller paa Terceira. Hvad skeet var, havde Folkerettens Bifald" Her maatte den ædle Lord Holland udbryde i et lydeligt: Hør! Hør!

Lord Wellington indlod sig nu til Slutning, især paa de indenrigs Spørgsmaal, og deels benægtede den overdrevne Skildring af Nationalelendigheden, deels søgte at vise, at den, som en Følge af to Aars slette Høst efter hinanden, af Manufacturvæsenets fuldkomnere Drift ved Damp- og Machiner m. m. ikke kunde komme paa Ministrenes Regning.

Da den udødelige Fores værdige Frænde og gamle Medstrider Lord Holland nu gjorde et meget hæftigt Udfald paa Don Miguel, ligesom han og beklagede, at Russerne ikke vare komne til Constantinopel, tog Lord Aberdeen i sit sædvanlige Sprog tilorde; paastod, at der i Alt, hvad om Don Miguel blev sagt, herskede megen Overdrivelse, at han vel ikke vilde tage ham i Forsvar mod alle (?) de Bebreidelser, man gjorde ham, men han var nu engang Folkevalgets Mand, og at Englands Interesse krævede at blive i nøie Forbindelse med Portugal, enten den ene eller den ene eller den anden Broder af Huset Braganza regierede der. Et saadant Afbrud af de diploma-

liske Forhold havde i 200 Aar ikke fundet Sted; den truede at blive farlig for begge Staters Forbindelse, og gav andre Magter Adgang til det Sted, Storbritannien hidtil indtog; ingen kunde altsaa undre sig, naar Regieringen var bekymret for at gribe den første Leilighed, at vende tilbage til den tidligere fordeelagtige Politik. I øvrigt betragtede han Spørgsmaalet om Don Miguels Erkiændelse, som et Tidsspørgsmaal: da man tidligere eller sildigere maatte komme dertil. Den ædle Lord vilde imidlertid han og hans Collegeer ikke raadspørge, naar der handledes om at gienreise de diplomatiske Forhold mellem England og Portugal, ogsaa maatte han undres, at Lord Holland saaledes uden Omsvøb havde erklæret sig mod Don Miguel, som Usurpator, da han dog, ved andre Leiligheder havde billiget Usurpation.

Lord Holland fandt sig her-beføiet at anmærke H. H., at om end disse Udtryk skulde være i Form, og hvorvel de kom fra en Minister, maatte han dog finde dem upassende, ligesom han og med Alvor og Værdighed fralagde sig nogensinde at have talt Usurpationers Sag.

Efter nogen videre Ordveksling, hvor Lord King erklærede sig mod Amendementet, da han ikke nær fandt det fyldestgiørende, og hvor Lord Landsdown sluttede Discussionen med varme Ønsker for Grækenlands Frihed og Uafhængighed, blev endelig Takadressen antaget i sin oprindelige Form med 71 Stemmer mod 9, men hvoriblandt, foruden Lord Stanhopes Stemme, var Hertugen af Cumberlands, Newcastles, Richmonds, Greverne Winchselseas, Tancarvilles, Radnors, og Lorderne Rivers og Northwitchs.

End mærkeligere vare samme Dags Forhandlinger i Underhuset. Grev Darlington, Søn af

Marqvis Cleveland, foreslog Takadressen. Han erklærede, at han fandt, en Toryadministration nu handlede efter Whiggrundsætninger, og følgelig var han nu med sine Whigprincipier gaaet over paa denne Side. En Hr. Ward understøttede ham. Sir Knatchbull foreslog et Amendement, saaledes lydende: „Vi beklage, at Nødstilstand er forhaanden, hvilken D. M. har betegnet os, som indskrænket til nogle Landets Dele; men en pinlig Pligt byder os at bekiende, at Nøden ikke ene indskrænker sig til nogle Egne, som man har sagt D. M.; men at den er almindelig mellem alle industrielle, og agerbrugende Classer. Vi tage os den Frihed at forsikre D. M., at vi ville handle med al den Varsomhed, som Allerhøistsamme anbefale ved Forholdsregler i Henseende til denne Nødstilstand, og at alle vore Bestræbelser ville gaae ud paa at sætte den en Grændse."

Dette Amendement understøttedes af Marqvis Blandford, Hertugen af Marlborougs ældste Søn, og af Hr. Western. Alderman Waithmann udtrykte sin Utilfredshed, at Throntalen i saa almindelige Udtryk udlod sig om denne beklagelsesværdige Tilstand. Hr. O. Connel talte første Gang, og hørtes med saameget større Opmærksomhed. Han giennemgik Talen punktviis, og spurgte, hvad man i Frankrig eller Nordamerica vilde sige til en saadan Tale til Nationens Repræsentanter. Fremdeles beklagede han, at Irland var aldeles forglemt deri; men fik til Svar af Hr. Peel — neppe sig til Fyldestgiørelse — at det kom af: England og Irland nu var eet. Endelig blev Hr. Knatchbulls Amendement forkastet med 158 Stemmer mod 105.

Hvorvel nu Takadressen efter Lord Wellingtons Affatning saaledes seirede, var det dog med

en i Forhold saa ringe Majoritet, at han skal have været særdeles utilfreds dermed; ogsaa skal man ved de store parlamentariske Maaltider, baade hos Hertugen, og hos Hr. Peel, eenstemmig have tilraadet, at opløse Parlamentet.

Selv det — som vi nys have berørt — for wellingtonsk ansete Blad The Times yttrede efter Debatterne, den Dag, hvor Takadressen definitiv blev antaget: — De nylige Stemmedelinger, og de foregaaende Discussioners Gang torde bevæge os til, at ønske en Administration, som vi i det Hele agte, en Forstærkning af de Rækker, hvorfra den saavel kunde tage Dyd som Dygtighed; en Forstærkning desuden, som det ikke torde være ganske ufordeelagtigt, at kiøbe med een eller to Afsættelser. Over denne Punkt torde imidlertid nogle Dages Begivenheder udtrykke sig veltalende nok til, at ingen Overtalelse videre maatte behøves."

Dette er imidlertid hidtil ikke paafulgt; meget er vel talt frem og tilbage, deels om Misforstaaelsel mellem Kongen og Wellington om Ansættelse af catholske Sheriffer, deels mellem Ministeriet indbyrdes, først mellem Peel og Wellington, saa mellem denne og Ellenborough; men uden at noget er forefaldet, skiøndt Giæringen bestandig vedbliver at være meget levende. Saaledes androg strax i Underhuusmødet d. 5te, Marquis Blandford — en Ultratory — paa Parlamentsreform, understøttet af O. Connel, og skiøndt Sir Fr. Burdet anbefalede at udsætte dette Forslag til en beleiligere Tid, erklærede han sig dog for selve Sagens nidkiære og uforanderlige Ven; saaledes gjorde Hin d. 9de, da der blev foreslaaet, at Huset skulde danne sig til en Committee, for at overveie Midler til at bestride Statsforndenhederne, et Modforslag: at Huset ingen Pengemidler skulde

bevilge, inden Nationens Besværinger vare afhiulpne, hvilket midlertid, blot med fire Modstemmer, forkastedes. Saare mærkelige Forhandlinger foreſtaae unægtelig, og ville vi saaledes, inden denne Artikel ſluttes, kunne mælde det nøyere angaaende Lord Hollands til tolvte Februar anmældte Motion i Overhuſet om Grækenland. Denne vil den 15de bringes i Underhuſet af Lord Russel, ſom den 23de giør Forſlaget om Manchesters, Birmingshams, og Leeds-Valgret; den 18de vil Lord Melcombe bringe de portugiſiſke Anliggender under Forhandling, den 22de, Lord Stanhope andrage paa Underſøgelſe af Landets Tilſtand, ligeſom allerede Lord Ellenborough har bragt det oſtindiſke Spørgsmaal i Bevægelſe, hvorved han maatte udſtaae en haard Anfægtning i Anledning af et i Tidenderne fra ham meddeelt Privatbrev, ſom, Oppoſitionen paaſtod, det i hans Embedsſtilling var uforſvarligt at have ſkrevet, ſaa han maatte tye til den mislige Udflugt, at erklære, at, da han ikke havde taget Afſkrift af ſit Brev, kunde han ikke giøre Rede for, om Tidendernes Aftryk vare rigtige eller ikke. Det hedder midlertid nu, at han ſelv ſkal reiſe over til Oſtindien for perſonlig at lære at kiende Tingenes Stilling, og ſamle Materialier at handle efter. Morning Herald mener rigtig nok, at en mindre koſtbar Reiſende torde være ligeſaa god, om ikke bedre, at ſende.

— Til Tidernes Tegn hører fremdeles, at den ædle Brougham har opgivet ſit Sæde ſom Repræſentant for Winchelſea, i Underhuſet, da Lord Darlington, Søn af Marquis Cleveland, hvem Winchelſea tilhørte, fremſtod ſom Takadreſſens Ordfører, og at han nu har mældt ſig til det ledige Sæde for Knaresbury, ſom en af Foxes Jevnlinge, den ædle Terney, nylig er fradød. Derimod har

man ikke uden Overraskelse erfaret, at Kongen af egen Drift har afskediget den bekiendte Lord King, som Groom of the bedchamber, fordi han i Overhuset havde erklæret sig med sin sædvanlige Frimodighed mod Takadressen.

Særdeles Opsigt har og en i Tidenderne ført meget forargelig Controvers, angaaende en kongelig Kammerherre, Lord Graves, nylige Selvmord, med hvilken Tildragelse man bragde en høibyrdig Hertug i en meget ubehagelig Forbindelse, vakt i og uden for London, og synes det, som man har villet knytte dette Vanrygte til politiske Hensigter for at bortfierne en Modstander, der fra flere Sider tørde være i Veien. I det rene synes denne synderlige Sag endnu ikke.

Ogsaa har man giort egne Anmærkninger om, at, især i Underhuset, ved Afstemningen om Takadressen, en Deel, især af Oppositionen, syntes — om vi tør betiene os af dette Udtryk — at løbe Surt, da de traadde over paa Sir John Knatchbulls Side, uagtet han som en ivrig Ultratory ikke just pleiede at være deres Leder. Skulde dog ikke den vakre Sir Brougham have Ret, der sagde, at, skiønt han ikke giorde det gierne, stemte han dog for Knatchbulls Amendement, da der var mindre Snikſnak deri, end i den oprindelige Adresse? og skulde det ikke væsenlig høre til Begrebet om et frit og uafhængigt Parlament, at hver Mand deri giver sin Stemme efter sin personlige Overbeviisning om den paagieldende Sag, i Følge hvad ham derom er forud bekiendt, eller nu kommet til Kundskab, uden Hensyn til, hvis Mening han er af eller imod? I øvrigt er der ingen Tvivl om, naar de væsenlige og vigtige Forhandlinger begynde, at de eensſindede, og eenstænkende vel ville vide, at findes og enes.

Medens Foregaaende er under Trykken, medbringe Tidenderne Efterretning om Lord Hollands høist interessante Motion, om de grædske Anliggender. Det lader til, siger et Blad, vi have for os, at Andrageren ved særdeles Befrygtninger maa have været foranlediget til sit Andrag, thi det synes at ville have været mere passende først at oppebie de fra Thronen bebudede Meddelelser. Maaskee torde man, uden i øvrigt at indbilde sig at skue dybt i mørke Cabinetter, end sige, formaste sig at skiønne og bedømme de Grunde, en af Britanniens o: Europas ypperste og ædelste Statsmænd maa og vil have havt til et saadant Skridt, fristes til at antage, der kunde alt være klækkelig Anledning nok i den Berydenhed, hvormed Bladene meddeelte saadanne Smaaligheder, som at Prindsen af Coburg havde spiist hos den russiske Minister, og at den og den var taget op til ham — endog uden Hensyn til, hvad Bladene udledede deraf, og byggede derpaa — til at tale medens det endnu var Tid.

Han yttrede da sin Forundring, af Throntalen at erfare, at Grækenlands Forfatning ikke endnu var saa definitiv ordnet, at man kunde forelægge Huset de hidhørende Papirer; imidlertid var denne Sinkelse ham efter modent Overlæg paa den anden Side kiær, da Huset derved sattes istand, ja indbødes, at udtale sin Mening om de Betingelser, under hvilket det ansaae Grækenlands Fredning at være fordeelagtig for Engelland og ærefuld for Kronen, og opfordrede det, ikke at lade denne Leilighed dertil gaae forbi. Efterat have talt vidtløftig om sin Mistro til Ministrene, især med Hensyn til den udvortes Politik, og de Grunde, man dertil havde, erklærede han, at Grækenlands definitive Fredning kunde skeet fordeelagtigere for

Engelland, og med mindre Fare for Europas Roelighed. Han erindrede om den Stilling, den britiske Regiering havde havt inde, den Tid Hertugen af Wellington først fremstod i sin nuværende Værdighed, da Engelland som det stedse skulde, stod som første Magt i Spidsen af en stor Confæderation for Menneskehedens Vel, og for Vedligeholdelsen af Europas Roelighed. Den Tillid, Grækenland i sin fem Aars Frihedskamp satte til Storbrittanien, havde forvisset det en overvægtig Indflydelse i Confæderationen, og bevægede selv Rusland og Frankrig, at give deres Flaader under en tapper engelsk Admirals Overcommando; og holdt han nu Seierherren ved Navarino en begeistret Lovtale.

Han forestillede nu, hvorledes Tingene havde forandret sig, opregnede vidtløftig, hvad Inconsequents og Vankelmodighed, Ministrene skulde have giort dem skyldige i saavel mod deres Allierede, som mod deres gamle Ven, Sultanen, og sluttede med følgende Motion: Ingen Fredning eller Ordning af Grækenland vilde forekomme Huset fordeelagtig for Europas Vel, og ærefuld for H. M. Krone, hvorved ikke forskaffedes hint Land et til dets Forsvar til Lands og Vands svarende Landemærke, og hvorved ikke oprettedes en Regiering, der var stærk nok til at afmaale Love og Institutioner efter Folkets Tarv, Trang og Ønsker, samt at betrygge Grækenlands Undersaatter mod alle fremmede Indblandinger i deres indre Anliggender!"

Lord Aberdeen tog til Gienmæle, og beklagede sig over, Lord Holland ikke havde oppebiet de bebudede Oplysninger, da det, indtil man havde dem, vilde være latterligt at befatte sig med hans Andragende, som kun grundede sig paa Avisefterretninger, og Rygter. Det brittiske Mi-

nisterium havde fra Begyndelsen af været den grædske Sag oprigtigen gunstig; det havde den givet Beviser nok paa. Uden Englands Samtykke vilde ikke een fransk Soldat sat Fod paa Morea. Midlertid var Tractaten af 6 Julii ikke indrettet paa, at røve en venskabelig Magt sit Territorium, og svække den. Denne Tractat havde til Hiemeed at bringe Fred tilbage i Landet, men ikke at give det Uafhængighed. Var der ved en eller anden Leilighed afveget fra denne Tractat, eller var den af hin eller denne Magt forskiellig udtydet, da havde aldrig en Afvigelse eller en Udtydning fundet Sted, uden til Grækenlands Bedste. Det var en stor Vildfarelse, naar man med Lord Holland vilde troe, at den russiske Krig og derpaa fulgte Fred havde fremmet dette Anliggende, som tvertimod var meget før kommet til formelig Udførelse, naar denne Krig ikke var kommet imellem.

I Henseende til andre Yttringer af Lord Holland om fremmede Magters Indflydelse paa Grækenland, og dets tilkommende Forfatning, erklærede Lord Aberdeen: Østerrig tog ikke den ringeste Deel i, og havde aldeles ingen Indflydelse paa Grækenlands tilkommende Forfatning. Ligesaa lidt vilde Engelland blande sig i at paatvinge dette Land en særdeles Forfatning. Grækenland skulde beholde en fuldkommen Frihed at organisere sig efter sine Fornødenheder, og give sig enhver Forfatning, det selv behager, som Folket ønsker den.

Lord Goderich aflagde Ministeren sin Lykønskning over denne Erklæring, men ønskede tillige, at Regieringen ogsaa maatte afholde andre Magter fra at blande sig i Grækenlands indre Anliggender.

I Wellingtons Tale til Lord Aberdeens Understøttelse var, næst adskillige historiske Oplysninger, om de Skridt, der tilregnedes dette Ministerium, skiondt de vare fra det forrige, maaskee den Erklæring, at i Tyrkekrigen Keiser Nicolaus ustridig havde havt Retten paa sin Side, da Rusland var den fornærmede Deel, det mærkeligste; ogsaa anmærkede han udentvivl med Fryde, at der ikke i Protokollen af Martii 1829 kunde være Tale om, at indlemme Candia i Grækerstaten, da denne Ø endnu den Dag i Dag var i Tyrkernes Hænder.

Om det just var — som Bladet the Courier udtrykker sig — fordi Lord Holland mærkede, han havde den almene Mening imod sig, eller snarere fordi han ved Debatten havde naaet sit Maal, bragde han ikke sin Motion paa Votering, og den blev altsaa uden videre Følge.

Endnu mere fyldestgiørende synes Forhandlingerne om dette Dagens og Menneskeheders Anliggende i Underhuset, hvor Lord Russel, ved at bevidne Husets Forundselse over at erfare, at der var taget Forholdsregler angaaende Grækenland, yttrede det Haab, at deriblandt var Anviisning af et Landemærke, der var tilstrækkeligt til Selvforsvar, samt at Regieringen tildeeltes Magt nok, at give sig Indretninger, der svarede til Nationens Ønsker og Tarv.

Af Ministeren Peels Svar erfoer man, at den gienfødte Stat vil blive aldeles uafhængig af Tyrkerne, at der i Underhandlingerne ingen Bestemmelser ere giorte, der stride mod saadanne Institutioners Stadfæstelse, som lade dem forene med den nærværende Tilstand, at man og er fuldkommen enig om, ikke at give Staten nogen despotisk Regiering, og at, efter hans Forsikring,

Frankrig og Rusland, ligesaa lidt som England, have til Hensigt, at indføre andre Indretninger, end saadanne, som kunne fremme Landets Frihed og Vel. Landemærket vilde ikke blive fuldt saa udstrakt, som man først havde troet. I den sidste Protokoll, der i udenlandske Blade var blevet meddeelt, havde man udvidet den nordlige Grændse til en fra Arta og Volo draget Linie, og altsaa forenet en Deel af det sydlige Thessalien med Grækenland. Men det var man igien kommen tilbage fra, og har blot udstrakt den yderste Nordgrændse til det egentlig saakaldte Grækenland, nemlig fra Aspropotamos, langs de Biergkiæder, der begrændse det sydlige Thessalien indtil Havet. Ministeren troede, denne ringe Formindskelse af Landemærke erstattedes rigelig ved den derved erholdte politiske Uafhængighed, som ved den første Grændsebestemmelse ikke vilde være bleven opnaaet. (?)

Grækenland, sagde han, vil saaledes erholde en Grændse, hvortil vore historiske Erindringer knytte dem paa en behagelig Maade, og denne Grændses Naturbeskaffenhed vil tilbyde det tilstrækkelige Forsvarsmidler. Nygrækenland vil nu indbefatte Peloponnes, Attika, Boroti en, Phocis, Locris, Doris og Aetolien, tilligemed Den Eubona og de mindre Øer, der tilsammen vil udgiøre et Areal af 20000 engelske Qvadratmile, eller de to Trediedele af Scotlands og Irlands Overflade." Om Candias Forening med Grækenland synes al Tanke opgivet; ligesom og Øerne Samos og Scio paa Asiens Kyst ikke omtaltes. Lord Russel erklærede sig tilfreds med de givne Oplysninger, og forlangte ikke sit Forslag paa Votering. I øvrigt retfærdiggiorde Hr. Peel, ligesom hans Colleger i Overhuset, det nær-

værende Ministerium, for den Bekyldning, i disse Anliggender at have vaklet, eller svigtet, og viiste, at denne Anke i alt Fald maatte træffe Mellemtiden mellem Cannings Død og dets Tiltrædelse.

Hertil troe vi at burde føye følgende Erklæring af the Courier: „da forskiellige Meninger herske om Grækenlands Fremtids Skiæbne, anse vi det fornødent at erklære, at Bestemmelserne om denne Gienstand ere definitiv afgiorte. Den høieste Magt vil komme i Prinds Leopolds Hænder, vi troe, med Titel af souverain Fyrste. Dog synes dette endnu ikke definitiv bestemt.“

Om Lord Melbournes Andragende i Overhuset om de portugisiske Anliggender, der med Kraft understøttedes af Lord Goderich og Landsdowne, men fremfor alle af Lord Carnarvon, nøder Rummet os her, efter Times, at indskrænke os til at bevidne sand Tilfredshed over Lord Aberdeens Erklæring: at han længe vil betænke sig, inden han erkiender Don Miguels Autoritet, saalænge denne ikke i Forveien bevilger en Amnestie, og giver de Ulykkelige Erstatning, der vanfmægte i Fængsel eller Landflygtighed.

Om overalt endog det engelske Ministerium synes temmelig sikkert paa Stemmemajoriteten, maa det dog især i Underhuset være belavet paa en kraftfuld Opposition, for hvilket Erministrene Huskisson og Palmerston er i Spidsen, og som især vil vende sine Angreb mod den udenrigs Politik, der udentvivl vil frembyde adskillige blotte Sider. En Lykke er det derimod, at dets Ordfører Peel, især med Hensyn til de indenrigs Anliggender, i saa høi Grad synes at være Nationens Mand.

Da Posternes sinkede Gang m. m. kun vilde tillade en høist ufyldestgjørende Fremstilling af Øieblikkets Chaos, tror man det passeligere, at gjemme Udsigten derover til følgende Hæfte, da meget vil og maa have klaret sig.

K. R.

Tritogenia.

Februar og Marts 1830.

Hans Finsen,

om

Folkemængdens Formindskelse ved Aaar i Island.

(s. Oct. H. f. A.)

§. 28.

Baade dette foromtalte Aar og det efterfølgende (nemlig fra om Foraaret, men især fra om Efteraaret 1784, til om Foraaret 1785), dannede saa at sige Slutningsleddet paa, og vare de skadeligste af denne Aaars-Række. Foraaret medbragte en meget sildig Jordgrøde. Først efter den 2. Juni, da Frosten ophørte, be-

gyndte Hjemmemarkerne at iføres den grønne Dragt, da Alting fik et meget gunstigt Udseende, uagtet den heldige Virkning blev betydelig standset ved den siden indtrufne Kulde 1).

Anm. 1). De første Blomster saa man i Skalholt den 4de Juni, men Løvetands-Blomsten ikke førend den 24de i samme Maaned. Jeg har bemærket, at man ikke kan være sikker for Foraars-Frosten saalænge Hjemmemarkernes Løvetand ikke er udsprungen; derimod mindes jeg ikke, at der nogensinde er indtruffen farlig Kulde efter at samme har været i fuld Blomstring. I dette Aar 1784 vare Calta palustris rumex acetosa, salix lapponum og draba incana i Blomstring den 4de Juni; salix habacea, salix myrsinitis, vaccinium uliginosum og ranunculus acris blomstrede den 10de i s. Maaned; leontodon taraxacum, stellaria cerastoides, cuminum carvi og alchemilla vulgaris den 20de i s. Maaned; alchemilla alpina, myosotis scorpioides og thlaspi bursa pastoris den 28de i s. Maaned; men plantago latifolia, pinqvicula vul-

Fra Sommeren havde man saa nær ingen Forsyninger af Fødemidler til Vinteren; især Mælken var kraftløs, og gav ubetydeligt Smør. Efteraarsfiskeriet var overalt af liden Betydenhed. Kjernes Mælk var desto mere utilstrækkelig til Familiernes Ernæring, jo større Fodermangelen var, og Tæring blandt Kvæget almindeligere. Heste-Udelæggelsen, der forrige Sommer havde fundet Sted, hindrede nu Folk fra at skaffe sig de Fornødenheder, som skulde hentes andre Steder fra. Ved Vinterens Begyndelse vare alle Kreaturer saa magre, at de, omendskjøndt det til dem bestemte Vinterfoder med Hensyn til Mængde og Godhed havde været tilstrækkeligt, dog havde behøvet dobbelt saa meget som ellers, for at de kunde siges at være i god Stand. Men fordi Høet nu manglede begge disse Egenskaber, og Kvæget om Sommeren ved at indaande Svovl og Pimp-

---

garis, cardamine pratensis og flere den 14de Juli. — Hvor en Art af Planter vore i betydelig Mængde, hvilket her er Tilfældet med Hensyn til de opregnede, har jeg optegnet den Tid da 3 saadanne alt vare i Blomstring.

sten-Materie og æde det hermed blandede Græs, havde antaget Grunden til flere ondartede Sygdomme; saa døde begge disse Vintre Hornkvæget af Magerhed, indvortes Sygdomme og Ledegigt, Heste af Tæring, og Faarene af Benknuder samt indvortes Sygdomme 2). Kind-

Anm. 2). Da Skjørbugen blandt Mennesker foraarsager, at Tænderne blive løse, samt at Benene blive ligesom knudrede eller knortede, og andre skorbutiske Tilfælde (Symptomata) blandt Menneskene forresten meget ligne de Sygdomme, som det Aar fandt Sted blandt Kreaturerne, og endelig, da saadan Sygdom ofte opstaar ved Mangel paa Fodemidler; saa turde maaske den Gisning anses for ikke aldeles at være uden Rimelighed, at denne Sygdom blandt Kreaturerne har været en Art Skjørbug, eller hvis man heller vilde give den Navn af Horbjugur (opsvulmet og slapt Kjød), der kunde blevet lægt ved syrligt og kraftfuldt Foder. Erfaring viste ogsaa, at Kvæget kom sig ved at faa frist og grønt Græs, medens det tørre Foder slet ikke havde saadan Virkning, naar Kvæget engang var angreben af Sygdommen.

tænders- og Kjæve-Sygdomme (Gaddur) 3), begyndte da at yttre sin skadelige Virkning,

Anm. 3). Gaddur er et Slags Sygdom, der angriber Kindtænderne og Kiævebenene, saaledes at en, to eller flere Kindtænder vore meget stærkere end de øvrige, blive ogsaa meget spidsere og haardere, og faa en Skikkelse som en rundagtig Jernpig eller Syl; hvoraf det kommer, at de ikke kan passe tæt til hverandre, og den saaledes spidsvorne høje Tand gnider og slider saaledes paa den i den modsatte Gane siddende Tand, og endelig forraarsager et saadant Skaar eller Indsnit i det modstaaende Kiæveben, at Kreaturet ikke kan tygge sit Drøv, hvisaarsag det gemenlig hentæres og døer. — Som tjenligt Redskab til at læge saadan Tandsygdom, har man opfundet en Tang, med Tænder bøjede til Siden, for at den desbedre kunde gribe de angrebne Tænder fat, og ved paa denne Maade at brække Spidsen af dem, har man opnaaet den tilsigtede Virkning. — Nogle have med dertil indrettede Savge, savet de angrebne Tænder bort, som har lykkedes endnu bedre. En Del Kreaturre fik Gadden i Fortænderne, og hos disse havde den meget snarere Døden til Følge. Især det unge Kvæg, som Sandfaldsvinteren var 1 à 2 Aar gammelt, og som havde overlevet denne, kunde man gjøre Regning paa bleve truffet af

saa at Faarene strax om Efteraaret 1784 vare af den Aarsag blevne magre, og Køerne, endskjøndt

---

denne Sygdom. Man kan deraf slutte sig til Aarsagen, at det unge Kvæg regelmæssigen mistede de gamle Tænder, og andre ny voxte igjen enten i eller ved Siden af de affaldnes Plads. Da Pimpstensand og Svovl Aaret 1783—4 fandtes i en stor Mængde paa det Græs og Foder, som Kvæget skulde næres ved, saa er det begribeligt, at det har maattet gjøre ondt i Tænderne og foraarsage Inflammation da den nye Tand begyndte at voxe, hvorved der er foraarsaget Hede og uregelmæssigt Tilløb af Vædsker, hvilket igjen har voldet den nye Tands store Haardhed. Dette Vædskers Sammenløb mærkedes ogsaa deraf, at Kjævebenet omkring de omtalte Tænders Rødder blev tykkere og mere forknyttet end ellers. — Mange Kreaturer bleve vel slagtede formedelst denne Sygdom, men paa den anden Side vare der mange, som udholdt Sygdommen og forplantede sit Afkom, uden at Sygdommen tillige forplantedes, eller yttrede nogen smitsom Virkning. De Kreaturer, som formedelst deres høje Alder havde mistet alle sine Tænder, bleve frie for Sygdommen, og blandt nogle, som under Ildsudbrudet ikke havde naaet deres fuldmodne Alder, yttrede den sig lang Tid bagefter; og ved Aarets Udgang 1792 fandtes der 10 à 12 Aar

vel forebe, gjorde liden Nytte. Naar saaledes den fornemste Næringsstøtte var tabt, og de faa efter-

---

gamle Koer, som da først bleve haardt angrebne af Sygdommen. Denne Sygdom har jeg ingen Steder fundet omtalt uden i Præsten Bendict Petersens Annal, for det Aar 1794, da Hekla sprudede, som findes anført foran § 19. Anm. 2. — En anden Tandsygdom, som plejer at ledsage Udbrud af en Jordild, er den saakaldte Asketand. I det Tilfælde bliver Tanden sort, og smulbrer ligesom brændt Ben. Saadant ytrer sig snarest i Fortænderne, ved et Skaar i samme, uden at Tænderne i den modsatte Gane havde, saaledes spidsvorne og knortede, som foranført med. Hensyn til Kindtænderne, ved Gnidning foraarsaget saadant. Med denne Tandsygdom fulgte desuden Kulde i Tænderne, saaledes at Hornkvæget ligesom havde ondt ved at drikke koldt Vand, i det det gjentagne Gange kun kunde berøre Vandet med Flaben, indtil det endelig efter flere saadanne Forsøg kunde taale at drikke sædvanlige Slurke. Denne Tandkulde viste sig tydelig ved det, at Kvæget uden nogen Standsning kunde drikke Vandet, naar det var opvarmet. Det meste af det, som her foran findes bemærket om den saakaldte Gad, har jeg fortalt forhenværende Sekretær i det danske Landhusholdningsselskab, Etatsraad Christian Martfeld, i en Skrivelse af

levende Kreaturer ikke gjorde synderligt Gavn, da havde det til Følge, ikke alene Formuens umiddelbare Forringelse og Fødemidlernes Mangel, men ogsaa en indirecte forøget Besværlighed, ved det at Fattiglemmernes Antal voxede 4),

---

26de Marts 1787, og som ved hans Foranstaltning findes trykt i alminde-lige Tidender.

Anm. 4. Lavmand Povl Vidalin har i sit Skrift "Deo, Regi et Patriæ" §. 6. S. 11 anmærket om den haarde Tid mod Slutningen af det forrige Aarhundrede, og troet at være temmelig fri i sin Paastand "at den Gang har der i Island været ligesaamange Bettere som Bosiddende; men i de sidste dyre Aar var det ikke usædvanligt, at i visse Sogne, hvis Formuestilstand dog ikke var blandt de daarligste, Antallet af Tiggere var det dobbelte mod de Bosiddende, og der var næsten ingen Rep, hvor der jo var større Antal af de første end de sidste. Til Bevis herpaa kan Biskopstunge-Reppen anføres, der i de sidste haarde Aaringer talte 50 Familiefædre, men 103 Almisselemmer, eller til Underholdning af Fattigvæsenet Antagne. (Aaret 1757 vare disse sidste 120 i Tallet; 1790 derimod 55; men 1729 ikke over 27, iberegnede 16 Kjøkkentiggere (Talerkenslikkere), der paa Bispegaarden Skalholt ernærede sig ved denne Haandtering; og den Gang vare 70 Bosiddende i bemeldte Rep).

saa at Indvaanerne geraadede herved i Almindelighed i en kummerfuld Stilling. Med Hun-

I disse Aar aftog disses Antal ligesom Fattiglemmernes betydeligt, saa at Aaret 1785, efterat Uaaret var overstaaet, var de Bosiddendes Antal i ovennævnte Rep 46, men Umagernes (de til Fattigforsørgelse Berettigede) 73, af hvilke 25 vare 16 Aar gamle eller yngre, 9 over 60 Aar, men 39 i en Alder imellem 16 og 61 Aar. — Samme Aar 1785 vare i hele Arnæs Sysel 612 Bosiddende, men 692 Fattiglemmer. Heraf kan man slutte sig til, hvormange omtrent disse have været, førend deres Antal ved Uaaret begyndte at formindskes. Af bemeldte Fattiglemmer vare 347 i en Alder af imellem 1 til 16 Aar, 68 over 60 Aar gamle, tilsammen 415; men i en Alder imellem 17 til 60 Aar (d. e. den Alder, i hvilken almindeligvis man antages at kunne tjene sit Brød) fandtes der 277 Mennesker. Aarsagen hvorfor de Sidstanførte vare saa mange, laa i Folkets Fattigdom, da man ikke fandt sig i Stand til at holde Tjenestefolk; de mindre Tjenstdygtige vare derfor almindelig Lediggjængere, og maatte fordeles mellem Repsbeboerne til Forsørgelse som Umagere (Vanføre). For nærværende Tid befinde sig i Biskopstungereppen 58 Bosatte og 32 antagne paa Fattigforsørgelse, af hvem 14 befinde sig under 16 Aar, 14 over 60 Aar, og 4 i en Alder mellem 16 og 60 Aar. Tre af disse ere Fruentimmere mel-

geren indfandt sig alle de Sygdomme, som den plejer at føde af sig, især Blodgang, Skjørbug og Halsbetændelse. Hungeren var saa stor, at

---

lem 50 og 60 Aar gamle, halte og blinde, og forsaavidt satte ud af Stand, ved eget Arbejde at ernære sig; den 4de Person er en 26 Aar gammel Mandsperson, som staar til Prøve, om han duer til Arbejde eller ikke. Dette er alene at forstaa om saadanne, som af en eller anden Aarsag ere befundne trængende til almindelig Underholdning af Fattigvæsenet. Dersom man vilde tage Hensyn til Arbejdsførheden, saa blev Umagernes Antal, betragtet fra denne Side, ikke mindre; thi i saa Henseende vare i Aaret 1781 i Reppen Selvog af hver 100 Mennesker 56 Umagere, men 44 Arbejdsføre. — Arnæs Sysel, et Sysel, der vel ikke har lidt mindst ved disse haarde Aaringer, men heller ikke kan ansees for at være trykket haardest ved samme, kan i den Henseende afgive et passende Exempel. Dersom nogen ønsker at vide Forskjellen mellem disse Umageres Antal i de gode og slette Aar, kunde et Exempel tages af samme Sysel Aaret 1729, da der i hele Sysselet vare 150 Umagere, som maatte forbeles til Underholdning mellem 691 Bosatte, hvoraf de 16 vare yngre end 16 Aar, 117 i en Alder over 60 Aar, men 17 i en Alder mellem hine tvende Aldersterminer. Aaret 1770 derimod vare der i Sysselet 300 Umagere.

den endog blev kjendelig paa mange Præsters og andre ellers velhavende Bønders Udseende; Tyveri og Ran var saa almindelige, at alle vare udsatte for at miste sine Ting paa denne Maade. Saaledes var Landets Tilstand i Almindelighed; men hertil kom desuden paa enkelte Steder andre flere Ønder. Saaledes foraarsagede de Jordskjælv, som indtraf midt i Høslætstiden den 14de og 16de August i Rangaavalle Syssel, Reppene, Biskopstungene, Skeidene og somme Steder i Floen en stor Skade 5). Gaardene bleve paa

Anm. 5. Dette Jordskjælv er det største, som er indtruffet i Island siden dets første Bebyggelse, og kan jeg angaaende samme henvise Læseren til Lavmand M. Stephensens Beskrivelse over den nye Vulkans Ildsprudning i Vesterskaptefjælds Syssel paa Island 1783. Dette Jordskjælv bemærkedes baade ved Hellna under Snefjældsnæs Jokelen og i Isefjords Syssel. Et Hus i Kalmanstunge styrtede og ligeledes et i den nordre Rejkedal og et tredie i Kjosen. Under Øfjældene paa Gaarden Holt bleve 2 Huse noget beskadigede, men andre to bleve paa Gaarden Midmørk ganske kuldkastede. I Fljotspliden beskadigedes paa 3 Gaarde, alle Husene og nogle styrtede ganske. I Svejten Nedreholt styrtede, foruden paa mange Ste-

nogle Steder ganske kuldkastede, og Husgeraad og Levnetsmidler bleve forspildte eller tilintetgjorte. Heftige Regnveir, som fulgte bagefter, foraarsagede, at de nye Bygninger, som man med Møie og til Afbræk for Høavlingen havde til øieblikkelig Afbenyttelse faaet opført, bleve lidet tjenlige til Beboelse for Fremtiden. Disse Jordskjælv, der i Førstningen mærkedes daglig, ja endog flere Gange paa en Dag, men siden 2 à 3 Gange ugentlig, vedbleve saaledes midt om Vinteren. Herved sik Husene endnu mere Skade; men især ved det, som indfaldt den 15 Novbr. Ovenpaa alt dette fulgte det Uheld, at det til Brebakke bestemte

---

der enkelte Huse, 3 Gaarde ganske, og paa Landet ligesaamange; dog blev dette Jordskjælv farligst i Rangaavalle Sysel, nemlig i Efreholts-, Arboes-, Marteinstunge- og Hage Sogne, i hvilke der af 39 Gaarde styrtede ganske 23, ligesom ogsaa 94 enkelte Huse kuldkastedes, men 50 Huse bleve saaledes beskadigede, at de vare faldefærdige. Kirken paa Gaarden Hage faldt ganske om. Hvor stor den ved dette Jordskjælv i Arnæs Sysel anrettede Skade har været, viser efterfølgende Tabel, som er uddragen af Sognepræsternes i Forening med Repstyrernes gaardvis gjorte Optegnelser, over Ødelæggel-

Tabel,

som viser Antallet paa de Gaarde og Huse i Arnæs Syssel, som ved Jordskjælvene den 14de og 16de August 1784, enten ganske bleve omkastede eller storligen beskadigede.

Sogne.	Gaarde, storligen beskadigede.	Hele Gaarde.		Enkelte Huse.		
		Ganske omkastede.	storligen beskadigede.	Ganske omstyrtede.	Faldefærdige.	storligen beskadigede.
Skalholts . . .	— 12	———	———	— 121	— 16	— 16
Olafsvalle . .	— 29	— 3	———	— 225	— 9	— 43
Hraungerdes .	— 11	— 4	— 6	— 23	— 3	———
Laugerdæle . .	— 19	— 4	— 11	— 75	— 5	— 12
Hjalmholts . .	— 6	— ½	— 1	— 17	———	———
Villingeholts .	— 25	— 2	— 4	— 105	— 42	— 26
Hroarsholts .	— 12	— 5	— 1	— 11	— 11	———
Gaulverjabæs .	— 40	— 7	— 8	— 196	— 12	— 36
Stocksøres . .	— 13	— 5	— 4	— 44	———	— 2
Kaldadarnæs	— 16	———	— 1	— 41	———	— 44
Arnarbælis . .	— 9	— 3	— 4	— 12	———	———
Hjalle	— 9	———	———	— 21	———	———
Reyke	— 12	———	— 1	— 29	———	———
Klosterhole . .	— 14	— 14	———	———	———	———
Mosfells . . .	— 19	— 3	———	— 66	———	— 63
Middals . . .	— 11	———	— 8	— 18	— 4	———
Uthlide	— 9	— 3	— 2	— 18	— 5	———
Torfestade . .	— 16	— 4	———	— 59	— 16	— 9
Brædretunge .	— 8	— 3	———	— 35	— 14	— 10
Haukedals . .	— 9	———	— 1	— 21	— 17	— 19
Tungefells . .	— 6	———	———	— 10	— 10	— 12
Reykedals . . .	— 11	———	———	— 92	— 11	———
Hrune	— 26	— 1	———	— 115	— 18	— 28
Hreppehole . .	— 15	— 5	— 8	— 67	———	— 2
Storehofs . . .	— 4	———	— 2	— 11	———	———
Steinsholts . .	— 5	— 1	———	— 12	— 10	— 7
Storenups . .	— 6	———	— 2	— 15	— 9	— 1
Summa	— 312	— 69	— 64	— 1459	— 212	— 330

(Hører til Side 84).

| | | |

Handelsskib, som overførte alle de Handelsvarer, der skulde forsyne ovennævnte Distrikters

---

sen, som den befandtes en halv Maaned efter Jordskjælvet.

a) Paa de Gaarde hvor Husene ganske styrtede, ere de nedfaldne Huse ikke iberegnede.

b) De Gaarde, som forligen bleve beskadigede, bleve saaledes ruinerede, at alle Husene, undtagen maaske enkelte fra selve Gaarden afsondrede Udhuse, befandtes at have paa en eller anden Maade lidt saadant Knæk, at de til fremtidigt Brug vare utjenlige, endskjønt de maaske vare staaende. De paa disse Gaarde brækkede eller lammede Huse ere her ikke iberegnede; men kuns nogle af de her ganske omstyrtede ere tagne i den Rubrik, hvor de ganske omstyrtede Huse ere opregnede.

c) Herforuden fik 11 Kirker stor Skade; thi Kirkerne paa Rejkedal, Hraungerde, Laugardæle og Villingaholt styrtede ganske; Paa Hruna Torfestad, Brædretungu og Olafsvalle vare de falbefærdige, men de paa Gaulverjebæ Tungufell og Hole staaende Kirker bleve meget bedærvede.

d) Fortegnelse over den Skade, som traf Ulfljotsvatns-, Burfells-, Snæfuglstade og Thingvalle Sogne, har jeg ikke ved Haanden, men saa meget er vist, at i disse Sogne, især de forsinævnte, styrtede eller brækkedes mange Huse.

Indvaanere, forliste foran Medallandet i Skaptefjælds Sysel, saa at intet blev bjerget af

---

e) Ved Jordskjælvet den 14de August blev Skaden betydeligst i Biskopstunge-Svejten; paa Land; Efreholt; Skeide og høst oppe i Grimsnæsset; men det sidste Jordskjælv, som intraf den 16de i samme Maaned, anrettede den største Ødelæggelse i Floen Ølveset og nederst i Grimsnæsset.

f) Foruden den Skade, som disse Jordskjælv foraarsagede paa Huse og disses Indehavende, forandrede de ogsaa Jordbunden, a) Fjældene kom i Bevægelse, ja blev endog hæftigen rystede, hvorved de jordagtige Lag, som befandt sig i Skraaningen af disse, sprak, løsnede fra den underliggende stenagtige Bund og gled ned til de nedenfor Fjældene liggende Sletter. Herved blottedes Fjældsidernes Stenbund og den Grønsvær, hvoraf Græsset skulde opvoxe, gik bort, og der blev kun tilbage enten nogne Klipper eller Sand, som blev bortblæst af Storme eller udblødt ved Efteraarets Fugtighed, og løb i store Masser (Skridum) ud over de nedenfor liggende Marker. Den fornævnte ved Jordskjælvet nedstyrtede Muld, laa dyngevis paa Marken, som derved blev knudret, og foraarsagede saaledes stor Ulempe. — Det kan anføres som Exempel paa den store Skade, som herved blev anrettet, at paa Fjældet Vorbufells vestlige Side (som ligger

sammes indehavende Ladning; men Mangel paa Heste gjorde, at man ikke fra andre fjernere Han-

---

i Distriktet Skeide) fandtes ved Jordskjælvet den 14 August foraarsagede 36 Fjældskred, endskjønt ikke ret mange af dem, formedelst Egnens Beskaffenhed, vare af betydelig Størrelse. Klipperne bleve mange Steder sprængte itu og styrtede ned til det jævne Land, som derved led megen Skade. b) De kogende Kildevæld svandt somme Steder ganske; hvorimod der paa andre Steder fremkom nye; saaledes fandtes, før bemeldte Jordskjælv, 3 saadanne varme Kilder, der hvor Gejser nu befinder sig, men ved hine Jordskjælv steg deres Antal ind til 35; hvoraf mange ere hensvundne. Aarsagen dertil er, at den Mængde kogende Vand, som Jorden her har i sit Indre, vedsammes stærke Nystelse, fik hist og her ved de opkomne Sprækker en Udgang, som det ikke før havde haft, hvor det dannede et kogende Springvand, men ved hine Sprækkers Tillukning er Vandets Udløb lidt efter lidt igjen bleven standset. Paa Rejkevalle derimod inden Biskopstunge Rep ere de kogende Springvande forsvundne, i det Aabningerne, igjennem hvilke Vandet fik Udgang, ere tilstoppede. c) Jorden fik adskillige Sprækker, hvorved flere Steder Jordbunden forandredes. I Nærheden af Gaarden Torfestade i Biskopstunge Rep fandtes før en Sump, kaldet Torfestade-

delssteder kunde hente sine Nødvendigheder. Et Aar gamle Faar begyndte allerede ved

---

Sump, der, formedelst sit næsten ugjennemtrængelige Dynd, sinkede de Rejsende meget; denne, eller rettere dens vandige og sumpige Materie forsvandt, eller optørredes ved Jordskjælvet; men paa en i Nærheden værende Stenhøj mærkede man paa den haarde Jordvei 2 runde Huller med 2 Favnes Mellemrum, der, hvert paa 1 Alen i Tværsnit, vare opfyldte med lysegraat Vand, af saa stor en Dybde, at en deri nedsænket Sten, under Faldet lod sig høre i en Tid af 18 Sekunder. Rimeligvis ere disse Huler, der ere dybere end den ovennævnte Torfestade-sump, fremkomne ved Jordens Rystelse, ved hvilken Vandet fra hin Sump har fundet Tilløb til samme. Bemeldte Huler faldt siden sammen, saa at de nu ikke mærkes. Paa samme Maade forandredes den næsten ubefarlige Sump (Torfærukelda kaldet) tætved Gaarden Apevatn i Grimsnæsset. Et lignende Tilfælde er truffet ved Brædratunge-Ø, hvor Jorden, formedelst Mangel paa Vædske, ikke frembragte den sædvanlige Grøde, undtagen i meget fugtige Aaringer. Dom-Kirkepræsten (siden Biskop over Island), Gejr Vidalin har fortalt mig en lignende Beskaffenhed, der er overgaaet den Sump, der ligger imellem Lambestade og Skildingenæs paa Seltjarnarnæsset, at den ved Jordskjælvet 1789 har tabt

Juletider at dø af Tandsygdomme. I Things Sysſel begyndte Folkene allerede henad Efter-

---

saa betydeligt af sit Vand at den næsten ikke mere er kjendelig. d) Det er nok-som bekjendt, at mange stillestaaende Damme her til Lands ere forandrede til græsrige Enge. Saaledes findes der paa den til Gaarden Bar i Floen tilliggende Eng mange dybe med Vand opfyldte Huler, i hvilke man fanger Foreller; samme er Tilfældet med Arnarbælis Enge og mange andre. Visse Urter (som jeg ikke har havt Leilighed til at se, men en af dem er visseligen Bukkebladene (Menyanthes trifoliata Horblad-ka) udbrede sine Rødder ovenover Vandet og sammenknyttes indbyrdes ved hver andres Rodtrævler; Siden ved at den tørre Jord eller Sand føres derhen af Stormen, ved at og flere Græsarter atter deraf opvoxe, bliver tilsidst denne Græshinde, som et ovenpaa Vandet flydende Dække, til en prægtig Eng. Denne ved Græsrødderne saaledes dannede Jordbund bliver saa seig, at den kan bære Mennesker ridende paa Heste, men hele denne af det blotte Vand understøttede Jordskorpe bæver, naar man enten gaaer eller rider paa den, og giver efter under Fødderne, ligesom om den ganske vilde synke eller revne, hvorved den til begge Sider bæver, sig ligesom i Bølger, næsten lige høit med Hestens Sider. En saadan Jord-

aaret at forlade Hus og Hjem, og alt i November at døe af Hunger. Paa mange Gaarde

---

bund er ikke sjelden i Island, men andre Steder er den mere usædvanlig og den regnes i Frankrig til et af Delphinatets syv Undere. Plinius nævner den i Histor. natur. libr. 2 Cap. 94 de terris semper tremen-tibus; men især Lancelot i sit Skrift des sept miracles de Dauphinee som findes i Memoires de L'Academie Royal des Insriptions et de belles Lettres, Tom. 9. En saadan svømmende Eng var den saakaldte Polleng i Gaarden Asakots Land i Biskopstungene der ansaaes som denne Gaards frugtbareste Eng, men ved Jordskjælvet den 14de August 1784 forandredes den igjen til Dam, som jeg foreſtiller mig saaledes at være tildraget, at ved Rystelsen er Rodbækket blevet revnet langs over, og at det saaledes er nedsjunket ved Vandets Overskyllelse, da det formedelst den idelig tilkomne Jord havde faaet en større specifik Tyngde end selve Vandet. Af en lignende Beskaffenhed er det saakaldte Mosfellsvatnseng i Grimsnæsset, som før var meget frugtbart, men forandredes, dog paa en anden Maade, og blev meget slettere ved merbemeldte Jordskjælv. Der losnedes Bunden hist og her, og der viste sig paa Engen hist og her Pletter, uden nogen

var Misværken paa Græs saa stor, at det ikke kunde afslaaes. I hele Distriktet Langenæs

---

Grønsvær, som ere saa dyndede og utætte, at de ikke kunde bære et Menneskes Tyngde. Denne Jordbundens dyndede Beskaffenhed, som ligeledes synes at være foranlediget ved Rystelsen (dog fandt her den Forskjel Sted, at Jordbunden var hist og her iforveien megetutæt), foraarsager, at naar bemeldte Mosfellsvatn efter at have været tilfrosset om Vinteren pludseligen optøer om Foraaret, saa oprykkes Græsset, som bestaaer af Stærgræs (Stør), men især Vandarve (Fergin) med alle dets Rødder fra Bunden af, og saaledes voxer der nu ikke halv saa meget Græs paa bemeldte Eng som før. — At Engene flere Steder have faaet Skade i Anledning af ovennævnte Jordskjælv er vist; men jeg indskranker mine Bemærkninger til de to omtalte. Mange Steder viste sig Sprækker i Jorden, hvor der ellers var en haard Bund, saaledes opkom der nogle Huller i Efreholt, som ved Opmaaling fandtes at være 5 Favne dybe. Endnu en Beskadigelse paa Engene viste sig, hvor Jordbunden er flad og fugtig, især ved Aabredder, som oversvømmes af og til af Elvens Vand. Lavmand M. Stephensen fortæller i sit merbemeldte smukke Skrift S. 146, at al Mossen er skudt op af Grunden og har ligget ovenpaa Græsset, desuden

levede kun 4 Køer tilbage ved nyt Aar 1785. Hvor stor den Nød og Uaar var, som trykkede

---

omvæltedes Jorden hvor den var sumpig og ikke kunde taale Rystelsen, blev ujævn, furet og knortet; imellem disse Knuder satte der sig Vand, som ved at nedsynke i Jorden, fortærede og saaledes spildte Græssets Rødder, at Engene siden gik i Forraadnelse og bleve til ingen Nytte. Som Exempel paa Rystelsens Styrke kan anføres, at haandfaste Arbeidskarle, som vare ved at afslaae Græsset, faldt paa at stikke Hagen af, det Redskab, som de binde Leen til og afslaae Græsset med, ned i den temmelig tørre Jordbund, men kunde dog ikke, stottende sig saaledes paa hint Træredskab, ungået al deres Kraft-Anvendelse staae fast. En Mand, der i en Mose var beskæftiget med at skiære Hotorv, synkede imedens Jordskjælvet stod paa, snart ned i Vandet op til Knæerne, snart stod han paa det tørre, alt eftersom Jordbunden ved Rystelsen, snart hævedes, snart sygnede ned under hans Fødder, ligesom en Bølgegang.

6.) Jordskjælvet den 14de Aug. indtraf om Dagen mellem Klokken 2 og 3, da de fleste Folk vare gaaede hjem fra deres Arbeide til Middagsspisning; en stor Mængde Mennesker blev derfor under de nedstyrtede Huse, og maatte ved andre tilkommendes Hjelp opgraves af Ruinerne; Mange slap med Livet som for menneskelige Øine

Landets Indvaanere kan ses deraf, at uagtet

syntes, paa en besynderlig Maade ved Guds mægtige Haand at være rykkede ud af Dødens Kloer. Alene 3 Mennesker tilsatte Livet og den 4de fik ved Knusningen liden Skade. Se det islandske Litteratur Selskabs Skrift. 6 B. S. 206. fg.

h,) Jordskjælvene indtraf paa en saadan Aarstid, at de Øvrigheder der boede langt borte, ikke kunde før Skibenes Afreise denne Sommer fra Island, faa tydelige Efterretninger om Skaden. Men Biskopperne over Skaltholts Stift, som vare nærmere, tilsendte det Kongelige danske Cancellie strax den samme Sommer, saavel før bemeldte Efterretninger om Skaden, som allerunderdanigste Ansøgninger om Hjelp til Landets Indbyggere især til den Geistlige Stands Personer i Arnæs og Rangavalle Sysseler, hvilke allerunderdanigste Ansøgninger bleve allernaadigst bevilgede, saaledes som man kan see af det isl. Litteratur Selsk. Skr. 5 B. S. 290 f. N. 2 og 3. Deraf indsees ogsaa Grunden til at Rentekammerbrevet af 2 April 1785 og 3 Juni 1786 især nævne Arnæs og Rangavalle Sysseler. Men den Kongelige Resolution af 9 Februar 1785 som i bemeldte Skrifts 5te Bind S. 291 Nr. 3 omtales, kom aldrig til Island, men daværende Stiftamtmand uddelte alene, uden at Biskoppen havde nogen Deel

Vinteren 1785 var meget mild 6), dog en stor Mængde af Kreaturer omkom formedelst Vantrivenhed og andre Ulykkestilfælde. Mange Heste, der vare i god Stand, døde deraf, andre styrtede ned af Klipper, eller sank ned i Moradser hvor de bleve siddende faste, indtil de døde; kun forsaavidt var Kvægets Ødelæggelse denne Gang mindre end det foregaaende

---

saadan Foranstaltning, det Tømmer, som langt senere blev anvendt til de omstyrtede, eller beskadigede Huses Gjenopbyggelse.

Anm. 6). Foraaret var heller ikke haardt, som ses deraf, at allerede den 10de Mai Bjergbuskene (Saxifraga appositifolia) vare i Blomstring, og den 20de i samme Maaned blomstrede Engblommen (Callta palustris) og Pileurten (Salix). — Den 23de i samme Maaned faldt over 1 Alens dyb Sne, men som nogle Dage efter toede op ved en indtruffen stærk Varme ledsaget af Tordenvejr. Planterne, Engsoløjen; (ranunculus acris) Fjeldmøen (salix herbacea) og salix myrsinitis blomstrede den 28de Mai; Syrerne (rumex acetosa); Gjøgeblomsterne (Cardamine pratensis) og Fjeldkaaben den 6te Juni; Løvetanden (leontodon taraxacum) var i Blomster den 7de i samme Maaned.

Aar 7), som dets Antal nu var saa meget nedsjunken, men Tabet var desto føleligere og mere trykkende. En ødelæggende Sygdom blandt Mennesker rasede denne Vinter, som uden tvivl ikke havde sin Grund alene i Mangel paa Fødemidler 8). Den herved foraarsagede Morta-

---

Anm. 7). Faaredøden var størst efter Korsmisse, hvortil især bidrog det fugtagtige og raakolde Vejrlig, ligesom det er en almindelig Erfaring, at Faar og Heste dø af Maverhed ved og efter Sommerens Begyndelse, naar Jorden først begynder at fremskyde ny Grøde, og Kreaturerne opsøge og kuns holde sig til det friske grønne Græs; Tvertimod hvad der i Sverrig finder Sted; hvor Ordsproget lyder: "Sedan Horsgoken er framme swälter ingen Häst i hjäl"; men hos os er Faren med Hensyn til Heste og Faar størst efter at Stensnepperten (scolopax gallinago, Hrossagaukur) har ladet sig høre. Islænderne have derimod et andet Ordsprog, som Erfarenhed har bekræftet: "at Vinterens Strængdød er forbi, naar Mellem-Spoven (scolopax phæopus) koger Grød (thà er ru Vetrar-hörkurùti, thegar spoin vellir graut.

Anm. 8). I disse Aar graserede Stingsyge i Forbindelse med Omgangssyge, hvoraf en Del Mennesker omkom, uagtet de ellers ikke følte nogen Mangel. I de Herreder hvor

litet var saa stor, at i et middelmaadig stort Sogn, hvor der ellers aarligen, sædvanligviis

---

Hungersnøden fandt Sted, kunde man ikke noje skjelne imellem dem som døde af fornævnte Omgangssyge, og hine, (der vare de fleste) som døde af Magerhed. Blodgang og flere ynkelige Tilfælde, som foraarsagedes ved Hungeren, især blandt dem, som Sygdommen holdt ved Sengen, og tillige led Mangel paa det Nødvendigste, da det var uvist, hvilket af disse to Onder der mere ville have bidraget til disse Menneskers Død. Bemeldte Omgangssyges Heftighed lader sig bedst bedomme ved at see til de Herreder hvor den i Aarene 1784 og 5 intet Uaar fandt Sted, hvilket var Tilfælde i de vestlige Dele af Bardestrands og Isefjords Sysseler, hvor der om Efteraaret 1784 gaves mange Mennesker, som begyndte at blive haardt angrebne af en fra Hungersygen let kjendelig Stingsyge. De ved denne Syge bortrykkede vare for største Deelen Mandspersoner i en Alder mellem 20 og 40 Aar. Man angiver at i Raudasands Distrikt og ved Patriksfjord ere 17 Personer paa denne Maade omkomne; i Otradals Sogn 15 Personer og ligesaamange i Kaldrauanes Sogn i Strande Sysel. Allene i Aaret 1784 døde af denne Syge i Hrauns Sogne ved Direfjorden 16 Mennesker; og Antallet paa alle de Døde i Vatnsfjords Sogn i samme Aar

døde 20 Mennesker, nu omkom over 200. Somme Steder berøvedes Børnene begge deres Forældre og bleve undertiden saaledes forladte hændelsesvis trufne af Folk fra andre Steder, naar de i denne hjelpesløse Tilstand vare nærved at krepere, og det traf sig, at 10 Mennesker paa en Gang bleve fundne, som til forskjellige Tider vare omkomne af Hunger og Magerhed under aaben Himmel paa den korte Vej som fører fra Krisevig og Grindevig til Nordvigene og Vatnsløsestranden. Den Gang døde i Skaltholts Stift 3770

---

var 23, af hvilke 6 døde pludselig, men 15 bleve et Offer for hin bemeldte Sygdom. Aaret 1785 bortrykkede Stingsygen i det hele 8 Mennesker i sidstnævnte Sogn, og i de andre Sogne blev den ligesaa farlig; hvoraf man ser, at ikke blot Mangel paa Næringsmidler, eller Hunger har foraarsaget den Folkedød, som fandt Sted i Aarene 1784 og 1785: ikke at tale om at i Skaltholts Stift druknede det sidstbemeldte Aar 48 Personer og 75 omkom af de da grasserende Kopper; se Isl. Litterat. Selsk. Skr. 7 B. S. 268. Aaret 1784 døde der i et Sysel i Holestift 27 Mennesker af hin Stingsyge, men Aaret 1785 døde der i hele Stiftet 138 Mennesker af samme Sygdom.

flere end der bleve fødte, og 1277 i Hole Stift (af hvilke 832 vare omkomne af Hunger); tilsammen vare altsaa i begge Stifter 5047 flere døde end fødte. Saaledes døde der i dette sidste Aar halvt saa mange, som de der omkom alle disse Aar tilsammentagne, men Antallet paa de i Island Aarene 1784—5 flere døde end fødte, og hvoraf de fleste døde i Tidsrummet fra Vinterens Begyndelse Aaret 1784 til næste Aars Fardage, var 9238 Mennesker 9).

Anm. 9). Ligesom Aaret paa Nordlandet tidligere tog sin Begyndelse, saa holdt det ogsaa der før op. Aaret 1785 var i Holestift 1277, men i Skaltholts Stift 3770 Mennesker flere døde end fødte; derimod var Aaret 1784 Antallet paa de flere døde end fødte Mennesker i Holestift angivet at være 2244; men i Skalholts Stift 2045.

Endnu noget om Moden.

(s. f. H.)

I forrige Hefte meddeeltes en Afhandling om Moden, hvormed Hensigten var at vise no-

get af det meget urimelige i den Dyrkelse, der vistes denne fælsomme Guddom; at bidrage til at afskrække fra alt for blindt hen at underkaste sig dens Tyrannie, og at søge, saavidt muligt — om muligt er — at faae indført fornuftige Regler, istedet for dens ofte al Hensigt trodsende Love. Ganske at bringe disse i Miscredit, end sige, med eet at afskaffe dem, er det sikkerligen for ingen Borgerven eller Menneskeven nogensinde at tænke paa. Men skulde det derfor være unyttigt at pege lidt imellem paa en eller anden særdeles Modenaragtighed? kun saalænge den er Modens gieldende Lov, vilde det vel ikke nytte stort; man vilde da vel enten ikke agte derpaa, eller vel endog finde denne Hakken paa en Modenaragtighed endnu naragtigere, end Moden selv. Men om man fremstilte Naragtigheden i en Modelov, som alt var gaaet af Brug, vilde der maaskee kunne udvirkes saameget, at en af lignende Slags vanskeligen vilde finde Lydighed, ligesom det maaskee var en ikke ubeqvem Maade, at gaae Modedaarskaberne imøde paa, om man kunde forudsee, hvad den sandsynligen maatte snart falde paa at ville paabyde, for da at hielpe lidt til, at man ikke gik til alt for frie Yderligheder i at adlyde en eller

anbens Anordning, som ved at drives til Yderlighed vilde blive særdeles naragtig, ubeqvem, ulidelig og skadelig.

Nærværende Forfatter, som ingenlunde er blandt Modeguddomens meget nidkiære Tilbedere, men — hvori, han troer, de fleste andre Borgervenner bære sig ad, som han — i mange af dens almindeligen antagne Anordninger har fulgt eller snart nødes til nogenlunde at følge Strømmen, har bemærket, at Moden, hvilken længe synes lidt eller intet at have brudt sig om den Deel af vor mandlige Dragt, som bedækker os fra Hofterne, og ned ad Læggene til, og som en Modegrille har villet indbilde os, at det skal hartad være en Skam at nævne, har nu begyndt at give Love for denne Deel af Klædevæsenet. Siden det hverken er, eller ansees for Skam at tale om Hat, Kiole, Vest, Frak, ja Sko, saa skulde det være sælsomt, om der skulde være nogen Skam i at tale om Strømper og Buxer. Just dette sidste Klædemon, Buxerne, er det, angaaende hvilke jeg mener, der let kunde foreslaae nogen Mode.

En af mine unge Bekiendter har fortalt mig, at Moden allerede for nogen mere Tid siden skal have givet en Forordning, hvilken

dog kun dens nidkiæreste Dyrkere have villet erkiende, at bemældte Klædemon skulde være saa snævert, at Knæernes og Kroppens Bøining derved neppe blev mulig. Denne Lov skal for en Deel endnu *) være gjeldende. Jeg saae en heel Hob af vore galante unge Folk nu bære dem, som de, hvilke Skriveren i Peder Paars anbefaler til Efterligning, bedækkende hele Læggene. Skal disse nu være saa saare snævre, saa vil Ubeqvemmeligheden blive meget stor, saavel som Forsigtigheden, hvis man ei vil løbe Fare for, at den Nøgenhed, man med den meget tætte Slutten til Kroppen søger at give et tydeligt Begreb om, skal med de efter Omstændighederne saa let mulige Sprækker, blive til virkelig Nøgenhed og Blottelse. Som det kan det i sig selv dog vel heller ikke være, dersom Anstændigheds Begreb maa have imod ved Begrebet om Smukhed, at forestille sig nøgen, end sige virkelig at være det.

De Uleiligheder, der ere ved denne Modelov, som dertil alt har varet saalænge, at man allerede blot derfor vel ikke kan vente, den stort længe skal blive i Kraft, ville formodentligen

*) 1796.

snart foranledige, at der kommer en ny Lov for dette Klædemons Indretning; og saasom de nu paa nye indførte lange Buxer, efter ovenanførte Peder Paarses Ord, allerede i hans Tid vare overeensstemmende med en da gammel og henlagt Modelov, saa er det nu uformodentligt, om Fornyelsen af en endnu ældre Skikkelse af Buxerne bliver den, som Moden hernæst foreskriver, om end denne ældre Skikkelse var endnu værre. Kan dens Beskrivelse ikke nytte til Andet, den vil dog vise et Exempel paa, hvilke gruelige Ubequemmeligheder, Bekostninger, og Hæsligheder, Mennesker ere istand til at underkaste sig, naar det er Modens Bud:

Beskrivelsen staaer i Krünitzes oec. Encycl. 25 Bind, og lyder som saa.

"I Midten af det sextende Aarhundrede saae man i Tydskland en Ødselhed og Overdaadighed i nogle Deele af Mandfolkenes Klædedragt, især hvad Buxerne angaaer, at have taget Overhaand; en Ødselhed og Bekostelighed, som man neppe skulde troe, naar den ikke bekræftedes ved Historieskrivernes Udsagn, ved gamle Politieanordninger, og ved de Geistliges Ivver, som prædikede, skreve, og ledede efter Jertegn derimod."

"Denne Mode kom den Gang fra Nederlandene, hvorfra største Delen af Europa da fik sine uldne Tøyer og sit Klæde. Det var de saakaldte Pomphosen eller Pluderhosen, hvilke gik fra Beltestedet lige ned til Skoene. De vare vide, og paa langs og paa tværs opskaarne, og disse Opsnit gjennemtrukne med en Foder af tyndt Tøy, der var sammenlagt i saamange Folder, at der til eet Par Buxer forbrugtes indtil ethundredeogtredive Alen Tøy. I Begyndelsen af denne Mode, da den endnu ikke var bleven saameget forødende, bar man disse Buxer af Klæde, og der brugtes da til fem Alen Klæde, tyve Alen Silketøi, til Udforing mellem Opsnittene; men da de siden tiltoge i Storhed, bleve Klædes Buxer for tunge at bære; man giorde dem af et Slags Rask, ja endog af Silketøi, hvorved nogle Adelsmænd ødelagde sig, siden de kostede mere, end mangen Landsby kunde indbringe."

Da bleve de og især de Geistlige til Forargelse, hvilke derved fandt Leilighed til at øve deres Veltalenhed og deres Opfindelsesævne. Diaconus ved Overkirken i Frankfurt ved Oderen, holdt 1555 en Søndag en opbyggelig Prædiken om Pludderbuxers Forfængelighed og Upasse-

ligheb. Næste Søndag havde nogle af Kaadhed hængt et Par store Pludderbuxer paa en Pille i Kirken ligefor Prædikestolen. Dette opbragte den hele Geistlighed, saa den nu med Alvor begyndte at tage sig af Sagen. Den churbrandenborgske General-Superintendent i Mittelmark og Professor i Frankfurt Andreas Musculus holdt herover en alvorlig Straffeprædiken, og udgav denne derpaa forøget under Titel af der Hosenteufel. I denne forkyndte han Tydskerne tilsammen og Mittelmarks Beboerne især: Guds Vrede og al Ulykke, i hvilken de allerede laae indtil Ørene. Det var intet Under mere, om Solen ikke vilde skinne længer, og Jorden ikke længer bære Frugt, ja om Gud endog slog med den yderste Dag imellem dem, formedelst denne gruelige og umenneskelige Klædning. Gud havde sat ham ved Kirken og Universitetet, at han ved Prædikener og Læsen, offentlige Skrivter og Veeklager skulde sætte sig op imod en saadan stor Ondskab, som uden al Tvivl snart maatte bringe den yderste Dag i Bevægelse. Han vilde nu give sig i Kast med Buxediævelen, som i disse Dage og Aaringer først havde begivet sig ud af Helvede, og var faret i de mange Krabaters Buxer, efter at han i

sex tusende Aar ikke havde tordet kige frem; hvorfor han visseligen holdt for, at dette var den sidste Diævel, der, som den sidste i Ordenen, endnu inden den yderste Dag kom, vilde gierne ogsaa udrette det Onde, han formaaede. Man brugte til disse Bøxer ikke blot 20 til 40 Alen Kortek til Foder, men han vidste, at der vare de, som lode tage indtil 130 Alen til Foder, og undrede han sig over, at Jorden ikke opslugte slige Mennesker. Men Gud vil opskrive dem sligt paa Karvestokken indtil den yderste Dag.

Ved Slutningen af Bogen tilskrives den de tvende Borgermestere i Frankfurt, og de, samt alle Øvrigheder, formanes ganske at afskaffe denne syndige Dragt.

En Maler kom paa denne Tid formedelst Pluderhoserne i yderlig Nød. Herom fortæller Musculus følgende Historie: En from Mand bestilte hos ham et Malerie, og bad ham, at han derpaa vilde forestille den yderste Dag ret alvorligen og skrækkeligen. Dette bestilte Maleren sig paa, og malede Diævelen paa det allergrueligste med saadanne Pludderhoser, som

de, man den Gang gik med. Da var Satan kommen, og havde givet Maleren et vældigt Øresigen, og sagt: at han havde malet ham som en Skielm, da han ikke seer saa afskyelig og grædselig ud, som han der med de Pludderhoser havde afskildret ham. Heraf drages da den herlige Lære, "at denne Dragt ikke kunde tiene til Anseelse eller til Pynt; siden selv den urene og skidne Diævel skammede sig ved den." Dette Bidrag til Kunsthistorien kan ellers undskylde de Tiders Malere, om de ikke bragte det vidt i deres Kunst, siden Diævelen anmassede sig, saaledes haandgribeligen at være Kunstdommer, og at sætte Grændser for deres Opfindelser.

Da ogsaa andre Theologer end Musculus fandt disse Buxer for store og rummelige, saa gjorde de fælleds Sag med ham, erklærede dem fra den hellige Talestol for en syndig og uchristelig Mode, og bragte det hos den verdslige Øvrighed saa vidt, at de deels bleve forbudne, deels indskrænkede.

I den preussiske Landordning befales Adelen: "At afholde sig fra deres uchristelige og umaadelige Buxer. — I den rostokske Klæde-

ordning af 1585 opgives det Familierne eller Adelen, at deres Buxer maatte i det høieste giennemtrækkes med 12 til 14 Alen *) Grofgrün eller Kortek, **) eller ligesaa meget Silketaft. I Danmark, hvor man til et Par Buxer ikke tog mere end 80 Alen Kortek, bleve de forbudne, ***) og Kongen befalede, uden Persons Anseelse, at skiære dem i Stykker paa hver, som bar dem, for ganske at udrødde denne Mode.

Især var Churfyrsten Joachim den Anden meget opbragt mod denne Mode, hvorom Leuthinger og Løkel have optegnet et Par Anekdoter. En Borgerson, der drog omkring paa Gaden i sine Pludderhoser med en Trop Musikanter lod han indspærre i det saakaldte vergitterten

*) Der var Grofgrün (grosgrain) baade af Silke og Uld. Dette sidste tillodes Aaret 1500 de Adelige at bære, efter Carpzows zittauische Chronik.

**) Cortek var et Slags uldent Tøi, eller en Art Raske, som blev fabrikeret i Arras. Pontoppidan anseer det for en Art Linned Tøi.

***) Cr. Pontoppidan dänische Kirchenhist., 3 Th. S. 344.

Narrenhäuschen (Daarekiste med Stakit for) og fremstilte ham saaledes for Folket til Spot, hvorved Musikanterne uden Ophør maatte spille. En af Adelen, som om Søndagen vilde gaae med slige Pluderhoser i Domkirken, lod han oppe ved Beltestedet Buxerne forskiællige Steder skiære op, saa de faldt ned om Hælene, og han maatte til Tilskuernes Fornøielse saaledes gaae hiem i den bare Skiorte.

Musculi trohjertige Advarsel og Churfyrstens Forbud uagtet, vedligeholdt denne Mode sig dog i rum Tid. Theologerne saae sig derfor nødte til, ved Jertegn at udrøbde den, og overtyde de Troende om, at Pludderhoserne vare en syndig Gud mishagelig og strafværdig Dragt. 1583 i Februar fødtes der i Templin to Lam af eet Faar, og to Timer derefter et Stykke Kiød, som et Par Pumphoser, hvilket Engel (Annales Marchiæ, Brandenburg S. 392) vidtløftigt beskriver. Ulrik Zanæus, Diaconnus i Templin, skrev derom en udførlig Tractat. De forskrækkede Mennesker vilde alligevel ikke tage alle disse Formaninger ret til Hierte: desaarsag fødde en Tømmermands Kone i Prenslau ved St. Hans Dags Tider samme

Aar et Barn, hvilket ikke alene havde et Par oppustede Pumphoser paa, der hang ligeneð til Fødderne, men ogsaa var om Halsen og Hænderne pyntede med et Krøs, som var et Forbillede paa de siden opkommende Halskrøs og Manschetter.

I de Tider var det en meget farlig Sag at efterligne nye Moder; saasnart der opkom en nye Mode, der forekom Theologerne sælsom, skeedte der strax saadanne synderlige Jertegn. Da den spanske Dragt ved Carl den Femtes Tid opkom i Tydskland og i Mark, saa blev der i Pletzen ved Stendal født et ufuldbaaren Barn i fuld spansk Dragt, og med vide nederlandske Buxer, hvilket Generalsuperintendenten i Altona Andreas Celichius har beskreven i en (Magdeborg 1559) trykt Traktat, hvori han oplyser denne Tildragelse med mange theologiske Advarseler, for at straffe Markernes Modesyge. Engel i sine Annaler, Leuthinger og Andre have bemærket flere deslige Misfo-

*) Løkel i et Haandskrift. I Leuthingers Comment. S. 187, fortælles det med faa andre Omstændigheder, som og af Musculus i sin Hosenteufel.

stere, som ere komne til Verden med nymodens Mandfolk- og Fruentimmer-Klæder, hvilke Præsternes og Jordemødrenes Phantasie for det meste havde givet deres Skikkelse. Siden, da der i Mark udkom en Forordning, at Misfosterne skulde indsendes til Videnskabernes Academie, have disse Jertegn ophørt.

Man var da meget tilbage i fornuftig Naturkundskab, og Theologerne, som ikke undersøgte, men kun saae med troende Øine, havde vel gode Hensigter til at forbedre Menneskerne, men forfeilede den rette Vei. De Midler, som de, efter Skjærsildens Affkaffelse, anvende for at giøre Helvede hedere, og at forøge Diævelens Magt, og Frygten for ham, at opfinde Jertegn, og skræmme Menneskerne med Verdens nærforestaaende Undergang og den yderste Dag, vare laante fra Papisternes mørke Tider. Men derved holdt de den menneskelige Forstand snarere i Overtro, Frygt og Blindhed, end befordrede dens Oplysning ved det nu i sin Klarhed oprundne Evangelii Lys. De greeb alle Leiligheder med Glæde, hvorved de kunde bestylde Øvrigheden eller den verdslige Regiering for Skiødeløshed i deres Embede, og offentlig

at minde dem om deres Pligter: at forhindre Modesyge og anden Forargelse. For at give deres Læresætninger større Vægt, grundede de dem paa den store Magt, de indrømmede Diævelen over Menneskет.

Musculus havde fundet saa meget Bifald med Titelen af hans Bog, at han endnu samme Aar udgav sin Bondediævel, strax derpaa 1559 sin Krigsdiævel, og 1561 sin Ægteskabsdiævel.

Vore fromme Forfædre fandt saamegen Salvelse og Opbyggelse i Hosediævelen, at der endnu samme Aar blev foranstaltet en ny Udgave af samme (Vom Hosenteufel, gedruckt zu Frankfurt an der Oder, durch Johan Echorn Anno MDLVI; 4to; i Rummet mellem Titelen og Trykkestedet afbildes en Mand i Pludderhoser mellem to græsselige Diævle, som pine ham. Endnu i samme Aar kom en anden Udgave, under den Titel: Vom zuluderten Zucht- und Ehr-verwegenen pluderichten Hosenteufel Vermahnung und Warnung, Anno MDLVI.

Den gode Affætning og frygtelige Titel paa Musculus's Prædikener foranledigede, at

mange andre Theologer ogsaa lode Diævelen paradere paa Titelen af deres hellige Taler og moralske Skrifter. Saaledes kom der i kort Tid efter hinanden: Spangenbergs Jagtdiævel, Westphals Ladhedsdiævel, Fridrichs Sviredіævel, Hochs Bandediævel, Milichs Schrapteufel (?) Hans Heredіævel, Glasers Folkediævel, Hoppenroths Horediævel, Blankenburgs Aagerdiævel, Chrysæi Hofdiævel, Schildos Spilledіævel, Schubarts Huusdiævel, desuden Løgn-Hovmods-, Dandse-Diævelen, og flere deslige Diævle for Lyset.

Ogsaa i England blev under Jacob den førstes Regiering Pludderhoserne saa overdrevne, at de maatte indskrænkes ved Øvrighedens Befaling. En Mand, der for en anden Forbrydelse kom for Dommerne, havde saadanne Buxer paa, og fik desaarsag en skarp Irettesættelse; men han undskyldte sig med, at han denne Gang ikke havde af Forfængelighed stoppet dem ud. Han blev da visiteret, og man fremdrog af hans Buxer et Par Lagne, tolv Bordduge, ti Servietter, fire Skiorter, en Klæde-

børste, en Kam, et Speil, nogle Nathuer og endnu adskilligt Husgeraad, som han havde taget med paa Raadstuen, da han ikke vel kunde lukke for dem i sit Logis, da samme var et offenligt Arresthuus.

Undertiden har man ogsaa udstoppet disse Buxer med Klid. En ung Herre rev engang sine Buxer itu paa en Splint af sin Stoel, i det han vilde staae op. Kliddet begyndte at løbe ud; de tilstædeværende Damer loe meget, uden at sige hvorover. Den unge Herre troede det var ad hans Indfald og loe med. Men jo mere han loe, siger den lunefulde Skribent, som fortæller dette, desstomere Klid gav Mollen.

Culuf og den skjønne Dialara.

Et Eventyr, efter Tausend und ein Tag.

Ved

Johan Christian Hedegaard,
Etatsraad.

I Damas boesat var en Mand, hvis Navn
Abdallah var; ved heldigt Handelskab
Som han i alle Verdens Hjørner drev
Han havde samlet sig saa store Summer,
At han blandt Rige, var den Rigeste,
Men Penge gjør ei altid lykkelig:
Hvormeget Lykken endog til os smiler
Ein Haken, siger Tydsken, ist dabey. —
Saaledes han sig uden Afkom saae;
Alt gjorde han, hvad Mennesker kan gjøre:
Han rigelige Gaver deelte ud
Til Byens Fattige, og deres Bønner
At Himlen dog en Søn ham vilde skjænke
Til Allah steeg; og mange Hospitaler
Og Kirker, Klostere han stiftede.
Dog Alt forgjæves! — Sidste Glimt af Haab
Ham svandt, da paa sin Rejse der til Staden
En Læge kom, der for sin dybe Lærdom

Var vidt og bredt bekjendt. Abdallah ham
Til prægtigt Gjæstebud indbyde lod.

Abdallah.

Min Herre! O tillad, at jeg til Dem mig vender,
Udi en Sag, som tungt paa Hjertet ligger mig.
Hvad hjælper vel, at jeg er mægtig, fornem rig?
Jeg, uden Arving, dog ej nogen Glæde kjender.
Tal! tør jeg haabe?

Lægen.

Børn er en Himlens Gave;
Hvad Allah har bestemt, staaer fast og rokkes ej
Dog gives stundom her for os paa Livets Vej
De Lægemidler, som os ikke bør at rage.

Abdallah.

Jeg Eders Cuur mig underkaste vil.

Lægen.

See til
I kan faae kjøbt en smækker rask Slavinde,
(I ved Jer Rigdom let en slig kan finde)
Hvis skjønne Ansigt, klogtige Forstand,
Hvis Blidhed, Fromhed, vække kan
Hos Eder Appetit til Kjerlighed;

Saa bør I ogsaa skye al Harm, Fortræd
Thi Eders Sjælero ej styrres maa;
Med ægte gammel Viin, som Jer kan qvæge,
Og kraftig Føde, Legemet I spæge
Og da — maaskee — Jeg Held tør Eder spaae.

* * *

Aballah fulgte denne Recept;
Slavinden kjøbtes, Sønnen adlet blev.
Og for høitideligen ret at holde
Hans Fødsel, lod han sine Venner møde.
Hos en Restaurateur, hvor kongeligen
De drak og aad'; Ved Pauker og Trompeter
Forkyndtes Dagens Festlighed og Glæde
Selv Byens Fattigskoler glemtes ikke,
Hver Dreng en Trøje fik og hver en Pige
Man klædt i fineste Tiestelle saae,
Og over Bordet, hvor med Oxekjød
Og Peberrod hver Gjæst opvartet blev,
Man tømte Barnets Skaal i gammelt Øl.
Saaledes alt i hine Dage var
Det Skik at glæde sig til Ting, om hvilke
Man vidste ej om de var Glæden værd. —
Den unge Culuf voxde, frodigt op,
Og end som Yngling var et Vidunder:

Ei nok, at han forstod Ebræisk, Græsk,
Latin, Arabisk, ja Caldæisk med,
Og Alkoranen, Medicin, Physik,
Astronomie, Moral og Plantelæren
Musik, Tactik og Bueskytterie
Etcetera; Nej! det, som Mere var
Han var saa djævels stærk i Gymnastiken,
At han, som Hjorten kunde springe, og
Som Anden svømme over Gade Kjæret
Med Æsler han forstod at voltigere
Med Bajonetter saa han kunde fægte,
At ingen Tyr med Hornet bedre puffer. —
Hvor var Abdallah ikke stolt ved slig
En Søn! Han fra hans Side aldrig veeg.
Dog Døden meldte sig, og faderløs
Vor Culuf stod. Som ene Arving til
De store Midler, snart han glemte hver
Formaning, ham den fromme Fader gav
Hans hidtil havde Bolig blev for snever
Et stort Pallais, rundt om besat med Søjler
Han maatte have; og for hasteligen
At see det knejse, Architecten loves,
Vel ej Diæter, men i Honorar
Af Species de Tyvetusinde,
Hvis Herren om et Aar kan flytte ind. —
Hvad virke Penge ej? Det færdigt blev.

Ej mægter ret min Pensel at beskrive
Den Pragt, den Ødselhed, som fandtes her;
Hver Trappe, Vindue var af Mahogni
Paa Gulvene laae indianske Tepper
Hver Dør, hver Vandspand var forgyldet Bronze,
Hver Kjøkkenskee af ægte Perlemor
Og tretten Schweitzere holdt Vagt i Porten
Enhver Plafond var malet af en Mester,
Som fra Italien man havde hentet.
Her saae man, hvor Diana Sløret kaster
Ej ændsende Acteon; Jupiter
Og Mars og Juno, ja hele Skare
Af de velbaarne Guder og Gudinder
Som Marmorbyster, saae man i hvert Hjørne;
Saa kjøbte han sig og de skjønneste
Slavinder, som han kunde overkomme.
Han aabent Taffel holdt for sine Venner
Og Taffel-Glæden krydrede Musik.
Saaledes drev han det i nogle Aar;
Omsider mærker han, hvad hidtil ham
Utroeligt var: at Rigdom kan faae Ende,
Pallais, Slavinder, Alt han sælge maa
Og reent til Spot for sine Fjender staae.
Til sine fordums Svirebrødre han
Nu tyede: "Forlad mig ej! Betænk
"Hvormeget jeg opofrede for Eder

"Betænk hvor I hos mig har gjæstereret
"O lad Medlidenhed hos Eder vækkes."
Men ach! han prækede for døve Øren
En sagde: "Hvor det mig til Hjertet gaaer
At see dig lide Nød! Men Himmelen
Jeg haaber, over Dig sig nok forbarmer;"
En Anden mælede ej mindste Ord
Man vendte sløjtende Herr Culuf Ryggen. —
Nu han beslutter, Damas at forlade,
Thi alt for tungt det falder ham at see
Paa disse Vidner til fortjente Uheld,
Paa disse utaknemmelige Skurke. —
Til Keraiters Land han vandrede,
Og kom til Caracorum, da beherskket
Af Cabul-Can; Af hvad ham levnet var
Han lod sig sye moderne Klæder og
Spadserede om Dagen op og ned
Paa Gaderne, og tog i Øiesyn
De Kuriositeter, som der fandtes.
Nu traf sig just, at Krig erklæret blev;
Da tvende Konger, som var pligtige
At yde aarlig Skat til Cabul-Can
Faldt, som Oprørere, i Landet ind.
Mod dem vor Culuf, som for Alt var blottet,
Tog Tjeneste, og under Striden han
Udmærkede sig høiligen, saa at

Armeens Officierer og Gemene
Ja selv den Kongelige Prinds Mirgchan
Beundrede hans Tapperhed og Mod
Rebellerne til Lydighed blev tvungen
Og Culuf steeg i højest Gunst hos Prindsen.

Ej længe efter hensov Cabul-Can
Mirgchan Tronen nu besteeg, og Culuf
Erklæret blev til første Favorit. —
"Man seer dog tydeligt," saa tænkte han,
Da slig Forandring med ham foregik,
"At alt hvad Godt og Ondt, der hændes os
"Sit Udspring har fra Himmelens Beslutning.
"Da jeg i Damas levede i Suus
"Og Duus og kjendte ingen Sorg, blot Glæde
"Jeg troede, Sligt aldrig Ende tog.
"Da jeg i fattig, ussel Tilstand kom
"Til Caracorum, var der ej Formodning
"Jeg skulde blive, hvad jeg blevet er.
"Ja Alt hvad Godt og Ondt der hændes os
"Sit Udspring har fra Himmelens Beslutning."

* * *

En Dag han flentrer om paa Byens Torve,
Ham møder en Matrone, hyllet til

Hun var med indianske Slør og Baand.
I Haanden førte hun en Stav og som
Tilslørede Slavinder hende fulgte.
Ha! det er Mad for Mons, saa sagde han,
Og spurgte om hun Slavehandel drev?
Ved Svaret Ja, han hver afslørede
Og een af dem saa skjøn ham synes, at
Han strax paa hende vilde gjøre Bud.

Matronen.

Nej! gode Herre, I for fornem er
For dette Gods; I er det Bedre værd.
Jeg hjemme har langt skjønnere Slavinder.
Fra Grækenland og Ethiopien
Fra China og Armenien,
Fra Tydskland og Arabien,
Fra Polen og Italien,
Fra Moskau, London og Jonien
Fra Frankerige og Slavonien;
Jeg haaber, I det Samme og vil finde.
Følg med mig did, hvor jeg skal Eder føre,
Og da I selv, et ønsket Valg kan gjøre.

* * *

Til en Moskee de kom, Matronen bad,
Ham blive der, da strax til ham tilbage

Hun vilde komme; Hele tvende Timer
Han ventede og utaalmodig blev.
Omsider kom hun med en Tjener, som
Paa Armen bar en Byldt; Deri et Slør
Som og en Fruentimmerdragt var lagt.
"Jeg er" — saa talde hun — "en fornem Dame;
"Ej sømmer sig, en fremmed Mandsperson
"At bringe til mit Huus; Desaarsag maa
"I Eder denne Qvindedragt iføre
"Hvis ellers I har Lyst med mig at gaae."
Saa gjorde han, og see! de kom nu til
Et Huus, — nej intet Huus! — et stort
Palais!
De vandrede igjennem et Gemak,
Hvis Gulv var Jaspis; Dernæst fandt de sig
At staae udi en Sal; Et Bækken af
Det blankeste Porphyr i Midten stod,
Og deri pladskede Kanarifugle,
Rundt om saaes Bure af det pure Guld
Og fra dem lød en liflig Fuglesang.
Nu traadte frem en yndig Dame, som
Med venligt Smiil for Culuf nejede,
Ham trykkede i Haanden, bød ham Sæde,
Og med et Silkeklæde, gneed hans Pande,
Ja karreserede ham saa, at han
Besluttede, at kjøbe denne Pige;

Men snart en Anden sig fremstillede
Hvis blonde Haar paa blotte Skulder slagred.
End skjønnere hun var; Hun kysede
Hans Haand, og vilde i en gylden Vase
Hans Fødder vadske; Han det ikke tillod
Men kasted' sig, forelsket, ned for hendes.
"Hun bli'r mit Ønskes Maal," han sagde, da
Han Øje sik paa tyve andre Damer,
Enhver en medicæisk Venus var.
De fulgte alle med et Fruentimmer,
Der var saa skjøn, saa kostbart klædt, at Ord
Det ej udtrykke kan; Vor Culuf stod
I den Formening, at han Maanen saae,
Omringet af de blanke klare Stjerner.
Ham Skinnet var for stærkt; Han faldt i Afmagt.
Enhver Slavinde ilede til Hjelp;
Eau de Cologne, Pebermyntevand
Og Kampherdraaber bragte ham igjen
Paafode, og den Nymphe, som især
Ham havde paaført denne Daanelse
Sig venligen ved hans Side satte
Og af et Bæger, rigt med Ædelstene
Besat, hun bød, ham Drikke til sig tage,
Men ej han mægtede et Ord at mæle,

Og sukkende, han stirrede mod Jorden.
Hun spurgte ham, hvi han var saa forvirret?
Om deres Selskab ej var til Behag?
Omsider han med afbrudt Stemme sagde:
"Hvorledes kan man vel med Roligheb
"Beskue Eders sjeldne, store Skjønheb?
"Og ikke vorde libet korumperet? —
"Kom," svarde hun "lad os til Taflet gaae."
Hun Culufs Haand nu tog og førte ham
Hen til et Gallabord og da de havde
Sig gottet ved de lækkre Retter, vadsked
Man Hænderne i ægte Dreymadera
Og gned dem ind med Rosenolie;
Dernæst de gik hen til et Kabinet,
Hvor midt paa Gulvet saaes et Marmorbækken,
Hvis kolde Vand holdt Cyperviner friff.
Den de og nød, til hver blev exalteret. —
I denne Tilstand de tilbagevendte
Til Salen; Nogle Damer nu begyndte
At dandse, andre liflígt Harpen slog;
Men Intet kunde veje op imod
Den himmelske og søde Harmonie
Som fra den første Dames Strenge lød.

Culuf.

Du Kjerlighedens Dronning! O dit Skue
Har hos mig tændt en saadan heftig Lue

At næsten jeg har mistet min Forstand.
Tillad at jeg for Dine Fødder knæler;
Tilgiv at jeg nu ikke længer dvæler
Før jeg Dig kysser baade Mund og Haand.

* * *

Slig Dristighed hun tog heel ilde op
Med Harmelse hun til ham puffede.

Damen.

Forvovne! hvo Du est, Du burde vide,
Jeg er af fornem Æt; at Du ej maa
Beskedenhedens Grændser overstige,
Og ikke i slig Stilling for mig staae.
At haabe mindste Gunst, forgjeves er,
Ja viid for sidste Gang Du her mig seer.

* * *

Alt var hun fløjten; Ham det pirrede
I Hovedet, at hun fornærmet var.
End mere ærgerlig han blev, da han
Matronen saae, som havde ført ham did.

Matronen.

Hvad har Du gjort i Ubetænksomhed!
Passjoner Dig beherske. — Vel jeg veed
At jeg har sagt: jeg Slavehandel driver,

Men Sligt var Opspind. — Tydeligt det bliver
Naar Stedets Pragt Du i Betragtning ta'r
Og den Beværtning, man Dig givet har.
Viid: Damen, som Du har fornærmet
Fra Tronens høje Trin ej langt er fjernet;
Viid: Premier-Ministeren hun kalder
Sin Fader. — —

* * *

Slig Tidende forstærkede hans Elskov
Men og han næsten var fortvivlet, ved
At tænke paa, hvorledes han sig havde
Gebærdet, da den Elskte atter kom
I anden Dragt og med et andet Følge.
"Jeg læse kan i Eders Ansigtstræk,"
Saa talde hun, "I Eders Fejl fortryder.
"Dog min Tilgivelse I har, hvis I
"Herefter meer beskeden viser Eder
"Og Eders Navn og Stand mig aabenbarer" —
Hvor blev han glad ved Haabet om Forsoning!
"Mit Navn er Culuf og hos Fyrsten er
"Jeg Favorit." Nu Damen gientog, "hvor
"Er jeg ej lykkelig, hos mig at see
"Den højtberømte Mand, som længe alt
"Jeg ønskede at kiende af Person, —

Da man saae Aftenstjernen tindre, og
Da Salen oplyst bleven var ved Fakler
Og Taffelet stod dækket, spurgte Damen,
"Om Kong Mirgchan havde ved sit Hof
"Slavinder, som i Skjønhed Prisen bør?
"Vist nok!" lød Svaret" og især Ghulendam
"Han elsker højere end nogen Anden
"O hvilken Taille! hvilke Diamant-Øine!
"O hvilken hvid aronderet Arm!
"O hvilken Fod, der ikke gaaer, men svæver
"Ad Jorden hen! O hvilket fyldigt Bryst!
"Ja hvis jeg ikke, ædle, søde, Frue
"Den Ære havde nu at kjende Eder,
"Jeg turde sige, hun den Skjønneste
"Blandt Jordens Skjønne er" Slig Smiger ej
Mishagede Dilara, (Damens Navn
Og Boyruc's Datter,) Han til Samarcande
Som er beliggende i Tartariet,
Var rejst, for at lykønske Usbec-Chan
Til sin erholdte Kongeværdighed. —
Ved Spisebordet mangt et venligt Blik
Hun sendte ham; Ved hendes bløde Haandtryk
Ham en elektrisk Straale gjennemfarer
Han føler, at af alle gode Ting
Er Intet bedre end gjensidig Elskov.
Da Taffelet var endt, han stod fortabt,

Thi Pligt ham bød at skilles fra den Elskte.
"O at jeg maatte i et Seculum
"Hos Dig forblive! Aarene blev Timer;
"Tillad mig, atter, et Besøg i Morgen."
Saa han, og Damen nikkede et Ja
Og gav ham, som en Souvenir, en Pung
Hun selv med Guld og Sølv baldyret havde.
Og med Juveler Pungen fandtes fyldt. —
Til Slottet neppe Culuf kommet var
Tilbage, før han træt af Dagens Vandring,
Sig kastede paa bløde Leje ned:
Men ej den mindste Søvn han kunde nyde,
Dilaras Billed' svævede ham alt
For stærkt for Øjet; Neppe gryer det
Ad Dag, før han forføjer sig til Kongen.

Kongen.

Siig Culuf, hvad er skeet,
At jeg i Gaar Dig ikke haver seet?

Culuf.

Ej Majestæten vilde undre sig,
Hvis I blot vidste, hvad der hændtes mig:
Et Fruentimmer, skjøn som Solens Glands,
Jeg saae; Dilara hun sig kalder,
Jeg tabte baade Sind og Sands

Sligt Syn kuns sjeldent forefalder,
Ej Many, vor berømte Maler,
Hvis Penselstrøg til Hiertet taler,
Skizzere kunde hendes Kontrafej
Nej! Nej! — —

Kongen.

Jeg ej Din Tale nu begriber,
Men naar Du hen til hende Dig begiver,
Jeg følger med. — —

* * *

Forbandet! tænkte Culuf, thi han saae,
I Aanden, at sligt fornemt Compagnie
Just ikke vilde blive ham til Baade,
Og at det kunde have slemme Følger.
"Hvorledes skal jeg gribe Sagen an?"
Saa tal'de Culuf "under hvilket Navn,
"Skal jeg da Eder hen til hende føre?"
"Jeg vil," lød Kongens Svar, "forklæde mig
I Slavedragt: Din Tjener jeg agere
"Og stiller mig hen i en lønlig Krog
"Og der jeg hende får i Øjesyn.
— Nu Culuf taug og turde ikke mukke,
Thi Kongerne de lide ikke Spas. —
Da Nattens Sløer var udbredt over Jorden,

De til Moskeen ginge hen, hvor de
Matronen fandt, som Culuf skulde hente.
Fortredelig hun blev, da hun saae Slaven,
Og bød, han skulde hjem forføje sig.
Mirgchan ærgrede sig højligen —
Ved denne Vægring.

Culuf.

Tillad mig, Slaven hos mig at beholde,
Stor Moerskab han Dilara vil forvolde:
Han er beleven, og at synge han forstaaer,
Og i at rime ham vist ingen overgaaer.

* * *

Slig Tale virkede; Nu alle trende
De ginge, Culuf klædt i Qvinde-Dragt
Mirgchan som en Slave; Da i Salen
De traadte ind, Dilara spurgte, hvi
Han Slaven bragte med? "En munter Fyr
Han er," lød Svaret. Og Dilara ham,
Nu bød at vise sig beskeden, ej
At drive næsviis Spas med hendes Nymphær,
Thi ellers en Tøraf han kunde vente. —
En Gøglers Rolle Kongen spillede,
Dog uden just at overdrive den. —
"Caltapan," sagde Culuf, "Fra i Dag

"Jeg længer' ej Din Herre er, Du tjener
"Hos denne Dame." Kongen lod, som han
Var vel tilfreds med Byttet, lovede,
Med Glæde, at opfylde Slavepligt.
"Jeg vil af Dig modtage denne Gave,"
Dilara sagde, "men hos Dig han blive!
"Han skal og blot med Dig besøge mig
"Thi Velanstændigheden man ej maa sætte
"Tilside; vogte sig for Folkets Domme.
"For alle, især for Damer, Pligt det er." —
Vor Ovasislave maatte varte op
Ved Taffelet og bag ved Stolen staae;
Her gjorde han saamange Løjer, at
Dilara bød ham sætte sig ved Bordet.

Culuf.

Jeg aldrig før slig Frihed ham tillod;
Men da den ædle Frue er saa god,
Og vil forglemme Stand og Rang,
Saa kan Du vel for denne Gang,
Hvad hun befaler skyldigst efterkomme.

* * *

Nu Kongen mellem Culuf og Dilara
Tog Sæde; og hun rakte hiin et Bæger,
Og bød ham tømme det paa hendes Sundhed;

Beskeed han gjorde; Og nu Touren kom
Til Culuf: "Tøm en Skaal for hende, som
Saa høiligen paa Hjertet ligger Dig,
"For hende, ved hvis Yndest Du Dig fryder
Ghulenda mener jeg, vor Konges Frille."
Dilara saa; men Culuf rød og bleg
Nu blev og skjælvede paa hvert et Lem.
"Nej Himlen for slig Daarskab mig bevare!
"Hvor torde jeg formaste mig, at tænke
"Paa hende som af Kongen yndet er,
"O min Ærbødighed er alt for stor!"

Dilara.

Gjør Jer ej mere hellig end I er,
Jeg hører jo, at hun er Eder kjer,
Ja! troer I da, jeg ikke veed,
At mellem Eder er gjensidig Kjerlighed?

* * *

"Forskaan mig," sagde Culuf, som let kunde
Beregne at dog Sagen vilde tage
En skiden Ende, "for slig Spøg; Jeg sværger,
"Imellem os Forbindelse ej er. —
Ved hans Bestyrtelse, Dilara brast
I Latter. Culuf! see dog ej saa suurt
"Os heller Eders Hændelser fortæl!

"Caltapan! sig Din Herre, at han dog
"Sig meer fortroelig mod mig vise bør."

Kongen.

Jer Herskerinde bør I lydig være!
De Kjerligheds Intriguer, hvormed I
Forstød troskyldig Konge at besnære,
At høre, vente vi."

(Til Dilara.)

Jeg selv, Madam — Jeg haaber I mig troer —
Nysgjerrig er, Historien at vide;
Da Herren, stedse har mig ved sin Side,
Jeg troede, at vide hvad der boer
Udi hans Hjerte, men her var han saa tavs
Og hemmelig, — —

* * *

Vor Culuf her nu plat forvirret blev,
Han vidste hverken ud, ej heller ind.
Dilaras Spøg han mærkede, at Kongen
For Alvor tog, og Jalousie, han vidste,
Heel farlig er naar først den vækket bli'r.
Dog, Kongens Kinder blussede af Vine
Caltapan's Rolle glemte han at spille.
"Prindsesse," sagde han, "man Eders Stemme

"Lovpriser høit, syng mig en Aria!" —
Dilara vredes ej, men Luthen bringes,
Og hendes Spil og Sang fortryller Kongen;
Han glemmer Slaven, tilstaaer, hendes Skjønhed
Langt overgaaer Beskrivelsen, og ej
Han ændser meer de Vink, som Culuf giver.
"Ja det er Sandhed, Muscli, min første
"Og bedste Sanger hamler ikke op
"Mod Dig, Guddommelige!" — Af slig Tale
Hun gjorde den høistrimelige Slutning,
At det var Kongen som hos hende sad.
Og skyndsomst hun fra Taffelet sprang op,
Og skjulede sit Ansigt med et Slør.
"Vi ere om en Hals," saa hvidsked hun
Til sine Tærner, "Han er ingen Slave."
"Madame", lød Kongens Ord, "De tage Plads,
"Jeg ned mig ikke havde sat, men selv
"De Dem nedlod at give slig Befaling
"Jeg er en Træl, min Pligt det er at lystre
"Og mig det bør at varte Dennem op. —
Dilara brast i Graad og knælende
Hun Kongen bad om Naade, bad han vilde
Tilgive, hun af Svaghed havde fejlet.
Han hende Haanden gav til Pant paa Naade
Og gik, da hun ham havde sagt sit Navn —
Dilara's Skjemt blev Culuf's Banesaar,

Thi Kongen var af de Gemytter, som
Naar man først pirrer deres Jalousie
Ej kjende Maadehold, ej undersøge
Den rette Sammenhæng; Det var ham klart
Ghulenda elsket var af Culuf, begge
De spilled under Dække; Hvor der gaaer
Af Branden Røg, — saa tænkte han — er Ild
Og Følgen var, at Culuf næste Morgen
Blev landsforviist. — —

* * *

Han sin Uskyldighed ej søgte at
Documentere, skjønt sligt havde været
Ham saare let; Til Samarcande han
Nu drog og ikke denne Sorg han lagde
Paa Hjertet, thi han hyldede Principet:
At hvad os hændes, forud er bestemt,
At Intet, Intet deri Hindring gjør.
Her levede han da i Fryd og Gammen,
Til sidste Skilling for ham var fortæret,
Nu han ved en Moskee sig stillede
Og her af Præsterne han overhøres
I sin Religion, og han bestaaer
Sig nu, at man ham dagligen
Gir tvende Brød og tvende Krukker Vand. —

Engang sig hændte at en fornem Kjøbmand
Kom til Moskeen for at holde Bøn,
Og da han Culuf saae, forlangte han
at vide hvo han var, hvorfra han kom. —
"Min Herre! Damas er min Fødebye
"Og fornem er den Slægt, jeg stammer fra;
"Til Samarcande da jeg vilde reise,
"Af Røvere jeg overfaldet blev;
"Som dræbte mine Folk og plyndrede mig." —
Muzaffer (som vor Kjøbmand kaldte sig)
Ham forestilte: Sorg og Glæde plejer
Gaae Haand i Haand, og bød ham til sit Huus
At følge med; Der, muligen han kunde
Sin Lykke gjøre; og han fulgte med.
En prægtig Bolig her han forefandt,
Og Hvælvingen, der bugnede af Varer
Og mange Slaver, og god Levemaade.
Muzaffer, fulgt af en Person ved Navn
Damichemend kom atter næste Dag
Hen til Moskeen og den Sidste saa
Nu talede: "Muzaffer ønsker, I
"Vil ved Udførelsen af lagte Plan
"Ham række hjælpsom Haand, Det Eder Selv
"O Fremmede! til Fordeel blive kan.
"Alt har han Eder sagt, at Sønner Taher,
"Hans Eneste, er af Naturen hidsig. —

"Vidd: denne Søn for nyligen har ægtet
"En Datter af en meget fornem Mand,
"Og dette Ægtepar for nyeligen
"Uenigt blev, og under Kiv og Strid
"Det ene Ord det andet tog, saa at
"Han hende har forskudt. Nu angrer ham
"Slig Udaad, thi han hende dog har kjer
"I Hjertet og hans første Ønske er
"Med hende atter at forene sig.
"Men Lovens Bogstav er ham herimod.
"Dens syttende Artikel lyder saa:
"Hvis nogen Mand sig skiller ved sin Huustroe
"Da Gjenforening ej maa finde Sted
"Før først en Anden hende ægtet har
"Og atter sig fra hende ladet skille.
"Hvis I Muzaffer nu den Tjeneste
"Vil vise, den Forskudte strax at ægte,
"Og naar een Nat I sovet har hos hende
"Den næste Morgen strax ved Solens Opgang
"Forskyde hende, da I vente kan
"Halvhundrede Zechiner til Belønning.

Culuf.

Jeg hertil villig er, desuden han
Jo min Velgjører er.

Danischemend.

O hver en Mand
Her gierne i Jer Sted vist vilde være,
Thi jeg besværger ved min Troe og Ære
En større Skiønhed kan man ikke finde
End Tahers blide, fromme Gemalinde;
Lig Himlens Bue hendes Øinebryn
Sig hvelver, og som Skyens klare Lyn
Er hendes Øiekast, og hendes Mund
Er rød som Rosen, blød og rund
Og hendes Farve hvid som Sneen er — —
Nu kan I sagtens vide, at man her
I Samarcande kunde støde paa
De Tusinde, der gierne saae
Man dette Hverv dem vilde give;
Men da det Hele dulgt skal blive,
Og Du est Fremmed, træffer Valget Dig. —
En Nayb *) I seer i mig,
Og altsaa veed I, at jeg Fuldmagt har
At gjøre Eder til et Ægtepar.

Culuf.

Min Appetit forstaaer I godt at vække,
Jeg øieblikligen min Haand vil hende række.

*) Lieutenanten hos Kadi.

Danichemend.

Vel! det skal skee; men vid, ved Morgengry
(Thi Sagen taaler ikke mindste Ny)
Fra hende Du Dig skille lade maa;
Og naar belovet Sum Du faaet haver,
Fra Staden strax Du Afskeed tager,
Til Rejsen Alt for Dig beredt skal staae.

* * *

Sieur Culuf med et Haandtryk nu besvoer
At være villig til, paa slige Vilkaar
At spille Vice-Egtemandens Rolle.
Muzaffer samlede nu Taher med
Det hele Slægtskab, og i deres Paasyn
Fuldbyrdes Egteskabet mellem Culuf
Og den forskudte Gemalinde, som
Var hyllet ind i lange, tætte Slør;
Thi Culuf hende ikke maatte skue
Og ingen Lampe Nattens Mulm oplyse. —
Nu bragte man dem hen til et Gemak
Hvor de i Mørket maatte rave, og
Med Hænderne opdage Sengens Plads.
Den Ene faldt nu i den Andens Favn.
Men Damen — det hver Moerssjæl let begriber —
Var underlig tilmode: Ved sin Side

En Karl at have, hun ej havde seet,
Var dog en egen Sag; saa og hun vidste
Man ikke plejede til sligt et Brug
At vælge af de Allerbedste; Culuf
Ej heller ganske à son aise var;
Hans Higen efter hende at beskue
Var stegen højt ved hendes Skjønheds Roes.

Culuf.

Madam! hvor lykkelig jeg end mig bør skattere
Ved denne Nat, som man nu her vil unde mig,
Saa føler jeg mig dog ulykkelig,
Thi maa mig ikke højligen krepere,
At ej min Glæde tør fuldstændig blive!
O hvilket mon vel største Smerte give,
Hvad enten Dig at eje, uden dog
At see Din Skjønhed, eller og
At skue Den, men uden Dig at eje? —
Og saa den korte Tid os blev forundt. — —

* * *

Hvor blev han ej forbavset ved at høre
"Hvo Du end est, som hviler ved min Side,
"Siig frem Dit Navn; Din Stemme kjender jeg." —
Ej heller hendes var ham ubekjendt.

Culuf.

Du er dog aldrig Boyrucks skjønne Datter Dilara! — —

Dilara.

Ha, min Culuf! det er Dig!
Ja! jeg Dilara er; jeg er det som
Beværtede Mirgchan og som ved
Utidigt Spøg fremskyndede Dit Fald;
Da Du hos Kongen mistænkt blev. — Du mig
Bør som Din største Fiende betragte.

Culuf.

O Nej! Du Ædle, Du har ingen Brøde;
Hvad os er hændet, var Himlens Villie,
Var os beskikket; Himlen lad os takke,
At atter her, jeg træffer Dig, men sig:
Hvorledes er Du bleven Tahers Huustroe?

Dilara.

Du veed, min Fader, som Ambassadeur,
Til Samarcande draget var, hvor han
Blev indlogeret hos Muzaffer, som
Var en iblandt hans gamle Ungdoms Venner.
De eenedes om dette Ægteskab,
Og Følgen blev, at da min Fader kom
Tilbage, maatte jeg strax reise hid,

Og ægte Taher mod min Villie,
Thi ej ulydig jeg mig vilde vise
Imod min Fader, skjøndt jeg Himlen kan
Til Vidne kræve, at kuns ene Du
Mit Hjerte ejede; — Hvor ofte har
Jeg ej begrædt Dit Tab, Din haarde Skjebne!
Hvormangen Længsels Taare har ej flydt!
Og Taher har ved sin Brutalitet *)
End mere vækket Kjerlighedens Lue
Til Dig udi mit Bryst. Dog — selvsomt nok! —
At Haabet aldrig mig forlod, og nu
Og nu min Culuf! har jeg Dig!

Culuf.

Prindsesse,
Gjentog han nu, af idel Glæde svimmel,
Hvor Himlens Veje ere underlige!
Dilara er da min Trolovede!
Jeg Himlens, Jordens største Glæde nyder.
O! hvis Abdallahs Søn Du har begrædt,
Da deel og nu den Fryd, som til mig strømmer;
Ved min Landflygtighed jeg blevet er
Den lykkeligste Mand paa hele Kloden. —

* * *

*) Jeg benytter mig af dette fremmede Ord, da jeg ej i en Hast veed at anbringe noget bedre.

Vort Par nu svømmede i Salighed,
Da der med haarde Slag paa Døren bankes:
"Nu Hulla," raaber man, "hvis I behager,
"Da kan I gjerne Sengen strax forlade,
"Thi Solens Straaler alt beskinner Bjerget."—
At see sig vækket op fra glade Drømme
Er tungt; men mere tungt det falder, naar
Man rives bort fra elsket Piges Favn.
Muzaffers Slave var den Bankende,
Men intet Svar han modtog af vor Culuf.

Culuf.

Man atter fra hinanden os vil skille;
Med Utaalmodighed man tællet har
Hvert Timeslag, og Faderen og Sønnen
Nu sukke efter Eders Gjenforening;
Og neppe jeg igjen Dig fundet har,
Før Baandet atter skjæres over; thi
Dig at forskyde tvang man mig at love.

Dilara.

Og er Du da tilsinds at holde Løftet?
Viid: i min Magt det stod at gjøre det
Ugyldigt; viid: Du ej forpligtet er
At holde, hvad i Ubesindighed
Du lovet har; Og skulde ej Dilara
Vel være værd en Meeneed? O min Culuf!

Ej mindste Gnist af Kjerlighed Du nærer
Til mig, hvis Du af Veresfølelse,
Der er saa ganske uden Grund, vil handle
Imod Fornuftens, mod Elskovs Bud.

Culuf.

Men hvis jeg Løvtet bryder, troer Du da
At jeg, som blottet for Patroner, Penge,
Den mægtige Muzaffer trodse tør?

Dilara.

Du tør! foragt hans Trudsler, og forkast
Hans Tilbud! thi Dig Loven Medhold giver.
Enhver Bestræbelse, os at adskille,
Du ved Standhaftighed gjør frugtesløs.

Culuf.

Velan Madam! — Min Eed var ubesindig!
Og min Beslutning fattet er, jeg Eder
Ej vil forskyde; jeg Muzaffer og
Den hele Verden dristig byder Trods.

* * *

Saaledes dennem Natten hastigt gled,
Men da for Taher saare lang den syntes,
Saa bankede han utaalmodig, og
Med Harme sagde han: "Forbandet seen

"Du est, o Hulla! kom dog frem, for at
"Modtage Summen, som Dig er bestemt." —
Nu Culuf Døren aabnede, og Taher
Ham ved en græskisk Slave føre lod
Til Bordet, og derfra hen til en Sal,
Hvor han forsamlet fandt Muzaffer og
Danichemend og Taher; De hverandre
Nu hilsede med dybe Reverens,
Sig satte ved et velserveret Taffel,
Hvor, iblandt Andet, saaes en Bedesuppe*). —
Da Taffelet var endt, Danichemend
Lod tælle Guld-Zechinerne til Culuf,
Alt efter den indgaaede Contract,
Og rakte ham en rig og herlig Turban:
"Tag dette, unge Mand! see hvad Muzaffer
"Dig skjenker for Din viste Villighed;
"Men nu fra hende Du Dig og maa skille,
"Og end i Dag Du Byen skal forlade,
"Og hvis Dig nogen spørger, om Du har
"Kamelen seet, da skal Du svare Nej."**) —
Nu Najben ***) i den Tanke stod, vor Hulla

*) Asche rischtey guipa.

**) En Østerlandsk Talemaade, som betyder: hold Sagen hemmelig.

***) Lieutenant hos Kadi.

For slig Velgjerning vilde takke, men
Forfærdet blev han da han hørte Svaret,
Og da han saae, han Gaven slængte bort.

Culuf.

Jeg troede, at Ret og Billighed
Og Troe og Love herskede i Landet
Fra den Tid Usbec Can paa Tronen sidder.
Men jeg og Kongen først bag Lyset er.
Han ikke veed, hvorledes man behandler
De Fremmede i Residentsen her;
Da jeg til Samarcande kom, indbydes
Jeg af en Handelsmand til et Dinée,
Han viser mig stor Gunst og Høflighed,
Og aabner for mig Lejlighed, at ægte
Alt efter Landets Skik og gamle Love,
En værdig Dame, som jeg Troeskab sværger,—
Og nu man fordrer, at jeg hende skal
Forskyde. Nej, min Herre! ej I maa
Anmode mig om slig uværdig Handling;
Før skal jeg mulden Jord paa Issen strøe *)
Og kaste mig for Fyrstens Fødder, og
Da vil vi see, hvad naadigst han befaler.

*) Naar Østerlænderne ville udtrykke en heftig Smerte, da iføre de sig en Sæk og strøer Jord og Aske paa Hovedet.

"Muzaffer!" sagde Najben, "Aldrig kunde
"I have truffet paa et værre Valg.
"End ved at vælge slig en Karl til Hulla;
"Han ej sin Kone vil forskyde, og
"Man mærker tydeligt, han ikke veed
"Hvad han skal gribe til; han Jer vil tvinge
"At punge ud med Meer', end lovet var."

Muzaffer.

Byd ham Et Hundrede Zechiner, hvis
Han bort fra Staden strax sig pakke vil.

Culuf.

Nej, Nej! min Herre! det forgjæves er
At Summen I fordobler; hvis I end
Tituſinde Zechiner byde vilde
Og alle Eders Hvelvings Kostbarheder,
En hellig Pagt jeg dog vil aldrig bryde.

Danichemend.

Tag, unge Mand! imod det Guld, Dig bydes
Og vil Du fare vel, forskyd Din Kone.

Culuf.

Ej Trudsler skrække, hvor os Lov beskytter.

Taher.

Nu drives det for vidt! vi denne Nidding
Til Kadi bringe vil, han skal behandles
Som den, der helligt Løfte svigte vil.

* * *

Nu førtes Culuf hen til Dommeren
Og Sagens Sammenhæng forklares ham.

Kadi.

Du her i Staden ubekjendte Yngling,
Som levede af milde Gaver, sig
Om Du Forstanden mistet har, da Du
Tør tænke paa, i tryg Besiddelse
At blive af en Tahers Gemalinde?
Vor første Kjøbmands Søn, han skulde taale
At see en elsket Huustroe, som paa ny
Han ægte vil, udi en Stympers Favn,
Hvis ringe Herkomst er hans mindste Brøde?
Gak i Dig selv; Betænk Du Uret har;
Ja var Din Byrd end højere end Tahers,
Saa mægter Du dog ej at underholde
En slig Familie, og derfor jeg
Forbyder dette Ægteskab; Lad fare
Naragtigt Haab, som lod Dig glemme Eden,
Modtag det gjorte Tilbud, vend tilbage

Hvorfra Du kom, thi hvis halsstarrig Du
Dig viser, da i dette Øieblik
Af Stokkeprygl Du hundrede modtager.

* * *

Abdallah's Søn end blev urokkelig,
Og uden Knur og Muk tog sine Prygl. —
"Det for i Dag er nok," saa talede Kadi,
"I Morgen ham Portjonen dobbelt gives,
"Og hvis slig Tractement ham ikke bringer
"Til Eftertanke, vi paa anden Maade
"Ham nok skal tæmme; End han denne Nat
"Tilbringe med sin Huustroe kan; I Morgen
"Jeg haaber, han et andet Sprog vil tale.
Sieur Taher bister var og fnøs af Harme,
Han gjerne havde seet vor Culuf dræbt;
Dog Dennes Smerte, Svie lindret blev
Ved Tanken, snart igjen at favne hende.
Nu bød man ham trehundrede Zechiner,
Hvis Boyrucks Datter han forskyde vilde.
Dilara imidlertid urolig var;
Ej vidste hun hvad foregik hos Kadi;
Og da hun nu saae Taher træde ind,
Da var hun Afmagt nær og blegnede.
Ved hendes Skræk opstod hos ham den Tanke,
At hun bedrøvet var fordi hun vidste
At Hulla ej fra hende vilde skilles. —

Taher.

Madam! hold Maade med Jer Sorg og Klage! —
Vel sandt, fra Eder han vil ikke skilles, thi
I er hans Hjerte kjær; men vi
Skal lade ham saamange Pinsler smage
At Appetiten snart ham vil forgaae;
Med Stokkeprygl han alt tracteret er
Saa Ryggen den er baade sort og blaa.
Vor Kadi spøger ej, og derfor vær
Ved frejdigt Mod. — I Morgen kan
I atter favne mig som Ægtemand.
Jeg sagtens veed, det Eder maa crepere,
At denne Betler os saaledes tør genere.

Dilara.

Ja! han er al min Sorg og Drøvelse.

* * *

Nu Taher gik og Culuf lod sig see.
Og hendes Qval til Glæde blev forvandlet;
Med udstrakte Arme modtager hun sin Ven.

Dilara.

Du Ædle, som af rene Kjerlighed,
— Saa Taher siger — Stokkeprygl modtager,
Hvor glæder mig ej Din Standhaftighed;

Men ak! hvor ængste mig de Pinsler, Plager,
Hvormed man atter truer Dig!

Culuf.

Man mig
Med ingen Pinsler, eller Plager skrækker;
Om man mig end paa Pinebænken lægger
Mit Forsæt, Dig at eje, rokkes ej.
Og ej jeg viger fra bestemte Vej.
Ej veed jeg om det Livet gjælder her,
Men det jeg veed: i Himlen skrevet er: *)
Jeg aldrig Dig forlade maa i Nøden,
At jeg skal følge Dig i selve Døden.

* * *

Da Bayrucks Datterlil nu fik at vide,
Han ikke sig for Kadi havde udladt
I mindste Maade, at ham havde været
En Yndling hos de Keraiters Konge,
Og at den samme Kadi havde sagt,
At om end Culuf var af ædel Byrd

*) Perserne troe, at Alt hvad der skal skee indtil Verdens Ende, findes i Himlen opskrevet paa en lys Tavle, kaldet Louh; Det er skrevet med en Fjedpen, Calam-Azes. Skriften selv kaldes Cadar, som betyder Det Unydgaaelige.

Saa kunde han, som ubemidlet dog
Dilara aldrig komme til at eje,
Saa kom hun frem med disse Trøstens Ord:
"Naar Du i Morgen skal for Kadi staae,
"Da siig, Du est en Søn af Mausand; (han
"Er Kjøbmand i Cogende, og saa rig,
"At ingen Ende er paa al hans Rigdom)
"Siig og, med Dristighed, at Du det Udsagn
"Med lovbefalede Attester snart
"Documentere skal. — — — — —
Ej Culuf i Betænkning tog, at love
Af denne Løgn sig at betjene, for
At spare Ryggen for de flere Prygl.
Og roeligen for dennem Natten gled. —
Men neppe Solens første Straaler smil'de,
Før Kadis Tjenere, af Taher fulgt,
Paa Døren bankede: "Herud Du Hulla"
"For Dommeren Du strax skal stilles frem.
Abdallahs Søn nu sukkede, hans Huustro
Græd bitterligt "O arme Culuf, Hvad
"Jeg dog ej koster Dig! "Stands Dine Taarer,"
Lød Svaret, de igjennembore Hjertet,
"Vi nære ej Fortvivlelse, men Haab.
"Thi ingen Fare mig indjager Skræk." —
Nu med Betjenterne han fulgte, op
Muzaffer med sin Søn og fulgte med.

Kadi.

Hvorledes staaer det sig i Dag med Ryggen?
Skal Du en Dygtig, o Hulla atter prøve?
Og har Du ej forandret Dine Tanker?
Og har Du ikke i Betragtning taget
At slig en Pjaltekræmmer som Du est,
Gjenstridig ikke være maa, kan
Ej blive slig en værdig Kones Mand?

Culuf.

O høje Herre! Allahs Signelse
Skal hvile over en saa værdig Dommer!
Og Himlen lægge Sekler til Dit Liv!*)
Jeg ej af ringe Fødsel er; thi vid,
Mit Navn er Rucneddih og jeg en Søn
Af Massanh, den berømte, store Kjøbmand
Udi Cogende; Muzaffer ikke kan
Hvad Rigdom angaaer, mig ved Siden sætte.
O hvis min gode Fader ikkun vidste
I hvilken Tilstand jeg befinder mig!
Han strax saamange Dromedarer sendte
Belæssede med Guld og Ædelstene,
At hver en Huustroe her i Samarcande
Misunde vilde hende, som jeg gav

*) Østerlandske Komplimenter.

Min Haand; Men da man her mig plyndrede
Og jeg nødtvungen blev, om Brød at bede,
Saa blev min Skjebne den, som ofte følger
Med Armod, man mig strax foragtede,
Og var jeg fattig, var jeg og en Skurk. —

Kadi.

I er en Søn af denne rige Kjøbmand?
Og blot ved Uheld sat i denne Tilstand?

Culuf.

Hvad jeg har talt, den rene Sandhed er.

Kadi.

Hvi Yngling, har I da ej alt i Gaar
For Retten sagt, hvad I nu fører frem?
I havde da jo sparet Eders Ryg?

(Til Muzaffer.)

Ved dette Udsagn, Sagen er forandret,
En anden Skikkelse Den faaet har.
Og man ej efter Loven ham kan tvinge
Til ved sin Huustroe sig at lade skille.

Taher.

I vil da fæste Troe til den Bedrager?
For Stokkeprygl at undgaae; Tid at vinde
Han digter, at han er en Søn af Massand.

Kadi.

Hans Udsagn være Opspind eller Sandhed,
Mig er forbudet, videre at gaae.
Alt hvad til Eders Fremme jeg kan gjøre
Er den Forpligtelse paa ham at lægge,
At han beviser, hvad han her har sagt.

Muzaffer.

Hermed vi og fornøjet er; Jeg selv
Vil til Cogende sende en Expresse.
Jeg kjender Massand, han er meget rig
Og hvis at Hulla er hans Søn, da kan
Og tør vi ham Dilara ikke nægte.
Men til Expressen her tilbagekommer,
Mig synes passende, at Ægteparret
Man uden Henstand skiller fra hinanden.

Kadi.

Nej! Saadant strider imod Loven; Konen
Hos Manden blive skal; og derfor send
Kuns til Cogende; Vi om fjorten Dage
Fornøden Efterretning have kan;
Hvis Hulla Du, som en Bedrager staaer,
Du ved den sorte Steen i Mechas Tempel
Og ved Medinas Lund, der hellig er,
Jeg sværger, Ja, jeg sværger her hans Død

* * *

Et Sendebud nu med fornødent Hverv
Drog til Cogende: Culuf til sin Huustroe
Som han beretter Alt hvad foregik
Hos Kadi.

Dilara.

Nu Sagen, Elskte, efter Ønske gaaer!
Coureren neppe til Cogende naaer,
End mindre kommer her tilbage,
Før vi, forenede, vil Flugten tage;
Ved Nattens Mulm, naar Alt mon stille blive,
Vi til Bacora os begive.
Af mine Midler kan vi leve der,
Hvor ingen Frygt og Fare for os er. —

* * *

Saaledes aftalt blev, men da man dem
I Huset nøje observerede
Og deres Anslag der let-strande kunde,
Saa enedes de, og at søge om
Forandring af Logis, og hvis Muzaffer
Det nægtede, at tye til selve Kadi.
Den Første imod Ønsket satte sig,
Den Sidste vilde kjende Ønskets Grund.

Culuf.

Min Fader plejede at sige, naar
Man boer hos sine Fiender, da bør

Man flytte fra dem snareſt muligt, og
Desaarsag ønsker jeg, som og min Huustroe
Forandret Opholdssted, indtil Coureren
Kan fra Cogende være her igjen. —

Taher.

Din Løgn er grov; Dilara sukker, græder
Fordi hun slig en Nidding fik til Mand.
Den Uforskammede tør sige, hun
Er kjed og led af mig. —

Culuf.

Det har jeg sagt,
Og end jeg siger det; Hun elsker mig
Og Eder ønsker hun i Fandens Vold.
Og hvis hvert Ord er ej den rene Sandhed,
Da er jeg villig, hende at forskyde.

Taher.

I hører Dommer! hvad han siger, jeg
Ved Ordet tager ham. Befal, Dilara
At komme hid, og hun erklære sig!

* * *

Ved Najben nu hun hentet blev, og Kadi
Nu spørger, om Muzaffers Huus hun vil
Forlade? og om hendes Kjerlighed
Til Hulla ogsaa Overvægten har?

Taher.

Tal Hjertets Sprog, Madam, og end i Dag
For den Forhadte I skal blive fri.

Dilara.

Da slig Forsikkring man mig giver, jeg
Vil ikke lægge Skjul paa Hjertets Tanker;
Men Culuf, Massands Søn jeg ene elsker,
Og om et nyt Logis bønfalder jeg.

Kadi (til Taher).

Du seer, at Hulla vidste, hvad han sagde!

Taher.

Forræderske!

Kadi.

Jeg dem ej nægte kan
At vælge Opholdssted, hvorhelst dem lyster.

Taher.

Skal denne Fremmede da triumphere?
Og, uden at man veed, om Massands Søn
Han er, Dilara roligen besidde?

Kadi.

Nej! — hvis han lyver, Straffen venter ham.

Taher.

I troer ham saa dum, han ikke vil,
Hvis Straf han ahner, bort fra Staden flygte
Før fra Cogende Efterretning kommer?
Nej! han fra Samarcande bort sig lister,
Og ej Dilara her tilbagebliver.
En hemmelig Forbindelse man mærker
Imellem dem.

Kabi.

Maaskee ej Eders Frygt
Ugrundet er; men hvor de end vil boe
Jeg med fordoblet Vagt besætter Huset.
Og ved Spioner man kan stole paa
Jeg Alt, hvad foregaaer, skal faae at vide.

* * *

De Elskende alt samme Dag forlod
Muzaffers Huus og til et Herberg flyttede
Som var bestemt for Karavaner,
Og da Dilara ej var uden Penge,
Saa kjøbte de sig nogle Slaver, og
Ved Kierlighedens søde, glade Spil
Forglemte de, at Vagt for Døren stod;
At Culuf ikke var en Søn af Massand,
At Legen snart sig tragisk ende vilde. —

Snart gik i hele Samarcande Ry
Om den synderlige Elskovs Handel,
Selv mangen ærbar Mand og ærbar Qvinde
Fik Lyst at see det sjeldne Ægtepar,
Som Kjerligheden havde saa forenet. —
Blandt andre, sig fremstillede en Mand,
Anseelig, fornem syntes han at være,
Og gav sig ud for Kongelig Drabant.
Han vidste, hvad hos Kadi var passeret
Og tilbød dem sin Tjeneste med Alt,
Hvad han formaaede. Han med dem spiste,
Og for at vise ham Høiagtelse,
Dilara løftede sit Slør, og han
Som henrykt blev ved hendes store Skjønhed,
Erklærede for Hulla, at det var
Ej noget Under, han standhaftig blev
Ja at Enhver, der ikke var forrykt
Og gjerne her sig havde ladet prygle. —
Paa Bordet saae man Bogra, Rischley, Poulad
Jouschberre, Dombe, Kimisch ja Rossolis.
Og da man dyre Retter havde nydt,
Kom Slaverne med Røgelse og med
En Luth; Dilara spillede og sang
Og hver en Tone lød saa himmelsk, at

Drabanten Forsmag fik paa Hurris's Glæder.
Til Slutning sang hun nu en Aria,
Den hun i Curamcorum havde skrevet,
Da Culuf i Unaade faldt, og Æmnet
Var Klage over trofast Elskers Savn.
Og aldrig hørte Culuf denne Vise,
Før han og brast i Graad. Drabanten sig
Forundrede og vilde Grunden vide.

Culuf.

Jeg mig erindrede hine Sorgens Dage,
Og seer med Bævelse imøde dem,
Som vente mig.

Drabanten.

Fortæl mig Yngling Eders
Tildragelse! Ej af Nysgenhed
Jeg det forlanger; Eder jeg maaskee,
Kan hjælpe, og maaskee I ej fortryder
At I Fortrolighed mig skjænkede.
Siig hvo I er, og Intet mig fordølg!

Culuf.

O min Historie er alt for lang,
Den vilde blive kjedelig at høre.

Drabanten.

O Nej! fra Først til Sidst I den fortælle!

* * *

Det gjorde Culuf, og bekjendte, at
"Han ej var Masfand's Søn, at han ved sligt
Bedragerie, blot vilde sikkre sig
Dilara; men at han dog ikke ganske
Sin Hensigt havde naaet; at man til
Cogende havde afsendt en Courer
Der nu om tvende Dage kunde ventes;
At Kadi, som ham strengt bevogte lod,
Bedrageriet da opdage vilde
Og med en skjændig Død ham straffe, og
At ikke Den, men blot den Tanke, at
Han skulde fra Dilara skilles, ham
Paa Hjertet laae". — Da nu Drabanten saae
At ogsaa hun i Taarer svømmede
Blev han bevæget, og hans Tale lød.
"I Elskede! troe Eders Kummer mig
"Til Hjertet gaar! O at jeg Faren dog
"Fra Eder kunde vende, men desværre
"Hertil er ej den allermindste Udsigt
"Vor Kadi er en streng, aarvaagen Dommer,
"Og uforsonlig vil han blive, naar
"Bedrageriet han opdager; Alt
"Hvad jeg kan raade Eder, er at sætte
"Jer Lid til Gud. Han aabner lukte Døre
"Og ej Han kjender til Umuligheder.
"Paakalder ham, og beder Ham om Hjælp

"Og lader saa ei ganske Modet falde!"
Saa talde han og tog en kjerlig Afsked

Dilara.

Man kan dog ikke nægte, her i Verden
Der gives mange synderlige Folk. —
De komme og tilbyde Tjeneste
Og naar de see man er bedrøvet, da
De nøde os, vor Sorg at aabenbare.
Og love Lindring! Naar de længe da
Har kjedet os ved deres Komplimenter,
Og hørt vort Skriftemaal og faaet stillet
Nysgjerrigheden, som dem pirrede,
Da er den hele Trøst, som de os skjænker:
O fatter Eder! vær taalmodige!
Hvo havde ikke svoret: denne Mand
Opbyder Alt, for os til Gavn at være?
Med Hvad han kan, han sikkert tjener os?
Og dog han os til Himlens gode Forsorg
Blot overlader. — —

Culuf.

Siig, hvad skal han gjøre?
Og lad os bedre Tanker om ham fatte!
Han synes dog at være redelig.
Ja hans Medlidenhed jo viste grant

At han var villig til at tjene os.
Men da han ingen Redning seer, kan han
Vel give anden Trøst, end Himlens Bistand?

* * *

Saaledes ængstedes de Elskende;
Forgjeves Vagten vilde de bestikke,
Og alt den sidste Dag forhaanden var,
Da man Courerens Ankomst kunde vente.
See Solens første Straaler skinne alt
I Værelset; Fortvivlet Culuf springer
Fra Lejet op og taler disse Ord:
"For sidste Gang, O Sol! jeg dig nu skuer."
Fortvivlelse var i hans Øiekast.

Culuf.

Lev vel! Lev evig vel! — Mig haarde Skjebne tvinger;
Til Kadi jeg nu gaaer og ham mit Hoved bringer.
Tænk stundom paa den Ven, der højligt elskte Dig.

Dilara.

Saa lave Tanker har min Hosbond da om mig?
Troe ej, jeg uden Dig mit Liv hendrage kunde,
Nej! det min Kjerlighed tillader ingenlunde!

Nej! Taher nyde skal den Hævn og Sjæle-
lyst?
At see mig ligge død ved trofast Elskers Bryst.
Jeg ene lide bør, jeg har saavidt det drevet,
At Du maa døe, fordi Meeneder Du er blevet.
Jeg følger Dig. — —

* * *

Nu hørtes der en stor Allarm ved Porten:
Muzaffer og hans Søn og Kadi med
Sin store Skare ind i Gaarden kom.
Dilara faldt i Afmagt; Culuf gik
Mod Kadi hen som saalunde nu taler:
"Coureren, som blev til Cogende sendt
"Tilbagekommen er; og han ledsages
"Af en af Din Herr Faders Tjenere,
"Kameler følge med, de fyrgetyve
"I Tallet, og med mange Kostbarheder
"Man sender disse Dyr belæssede.
"Nu ikke mere drage vi i Tvivl,
"At Du est Massands Søn, og vi Dig bede,
"Du det modtagne Traktement vil glemme."
Ved denne Tale uden Sands og Mæle
Vor Culuf stod; Muzaffer, Taher nu
Erklærede, der' Paastand kraftesløs,

Kuns bad den Sidste, at hvis Culuf blev
Tilsinds Dilara at forskyde, og
Igjen at ægte, han da maatte
Til Hulla vælges. — Culuf troede
At farligt Spøg man med ham drive vilde.
Men nu en Ukjendt kom, der ydmygen
Paa Slaveviis, et Brev ham bringer, med
En kjerlig Hilsen fra Papa, Mama;
"De ønskede, ham snart igjen at see,
"Alt deres Øren, Øine er paa Vejen.
Han rødmede, og vidste ikke hvad
Han turde svare; Brevet han modtager,
Og læser disse kuriøse Ord:

"Den eeneste og sande barmhjertige Gud være Lov og Tak! og Hans Velsignelse udbrede sig over Hans store Prophet og dennes Familie og Venner! Min Søn, min Søn! Ingen Ro har herskt i min Sjæl, fra den Dag af mit Øje ikke har seet Dig. Ja! jeg vandrer paa Uroelighedens Torne; Din Fraværelses Gift har betaget mit Hjerte og fortærer lumskeligen, og hemmeligen mine Livsgejster. Ved Cöureren, som Here Muzaffer sendte mig, har jeg erfaret de Dig tilstødte Hændelser; Strax besluttede jeg, at sende 40 sorte Kameler med runde Øjne, og belæsede med alle Sorter Varer; De føres til Samarcande under Opsyn af min Vogn-

mester Gicher. — Lad mig snart modtage Efterretning om Din Tilstand for at mit Hjerte kan vorde trøsket, og Glæde og Sundhed vende tilbage for Din Fader,

Masand.

Abdallahs Søn har neppe Brevet læst,
Før alt Kamelerne i Gaarden staae.

Gicher.

Min Herre og Beskytter, hvis Jer saa
Behager, vil vi læsse af, og bringe
Hver Balle til en stor og sikker Hvelving.

Culuf (sagte)

Siig, er det Koglerie, her foregaaer?
Jeg mangen underlig Tildragelse
Oplevet har, men aldrig saae jeg Magen!
Gicher lader, som han kjendte mig!
Muzaffer, Kadi, tage alt for gyldigt!
Velan! skjøndt her Forstanden stille staaer,
Skal dette dog til Fremme tjene mig
Min Skjebne atter her mig gunstig er,
Og Himlen et Mirakel lader skee. —

Culuf.

Har I ej ellers nogen Tidende
At bringe mig fra mine Slægtninger?

Er mine Fettere, og Fetterſker
Ved Helbred?

Gicher.

Ja! vor Allah være lovet!
Kuns ſkranter Eders Fader af og til
Og utaalmodig hvert et Øieblik
Han tæller, til han Eder favne kan.
Og derfor han og mig befalede,
At bede Jer og Eders Huustroe ſnareſt
At drage hjem til Eders Fødebye.

* * *

Nu Kadi, Taher, ſom og dennes Fader
Med Culuf Afſked tog' og Vagten ſtrax
Blev takket af og hver gik hjem til Sit —
Men Culuf ilede ben til Dilara,
Som ved Slavinders gode Pleje atter
Var blevet ſig bevidſt; Her han fortæller
Tildragelſen og viſer Maſſands Brev.

Dilara.

O! lovet været Himlen! den forbarmer
Sig over os!

Culuf.

Madam! endnu det ikke
Er Tid at glæde ſig; vor Lidelſe

Endnu ej Ende har; Faren er
Maaskee større end den forhen var. —
I har mig ladet føre Navn af Een,
Som jeg formoder findes her i Staden.
Thi Massands Søn, saaledes Rygtet gaaer
I Samarcande være skal for Tiden,
Hans Fader skriver til ham, sender ham
Kameler, rigt belæsset; Gicher
(For rimeligt man det antage kan)
Har aldrig forhen seet sin Herres Søn,
Og han i Hælen paa Coureren fulgte.
Det Øvrige sig let forklare lader! —
Jeg tilstaaer, slig Vildfarelse vel kunde,
Hvis længe den vedligeholdes, os
Til Baade tjene; Men det Klogeste
Hvad vi kan gjøre, er at tage Flugten
Thi nu ej mere man med os har Øje. — —
Saaledes svæver mellem Haab og Frygt
Vor Culuf, og ham synes, alt at see
Hvorledes de Bedragne, Kadi, Taher,
Som Rasende imod ham styrte los. —
Imedens han i Angst saaledes svæver,
Drabanten træder ind, og taler saa:

Drabanten.

Man mig har sagt, at Eders Nød har Ende,

Og derfor kommer jeg, for at bevidne
Deeltagelse i Eders store Glæde,
Men og, o Hulla! for Dig at bebrejde,
At Du oprigtig ikke mod mig var.
Hvi dulgte Du at være Massands Søn?

Culuf.

Min Herre! Sandhed har jeg talt; jeg fødtes
Ej i Cogende, men udi Damaskus. —
Min Fader han er død, og al min Arv
Jeg som en Ødeland fortæret har.

Drabanten.

Og dog man siger, at Kameler, rigt
Belæssede med Vare Eder sendes
At Massand Jer erkjender for sin Søn?

Culuf.

Sligt ikke nægtes kan, men dog jeg ikke
Er Massands Søn; og jeg formoder her
Maa herske en Vildfarelse: at Sønnen
Er virkeligen her i Samarcande

Drabanten.

Jeg næsten helde maa til Eders Mening
Og raader Eder, end i denne Nat
At flygte, hvis I Eder redde vil.

Culuf.

Det vi os ogsaa have foresat,
Hvis Kadi blot os ikke styrre vil.

Drabanten.

End Alt tør blive godt; Et heldigt Udfald
Jeg Eder spaaer; Kuns lad ej Modet falde.
Og sørger ej; thi Himmelen man sporer,
Jo tager Eder i dens Varetægt.

* * *

Med Længsel Nattens Komme de forvente;
Men end før den brød frem, en stor Tumult
Sig høre lod, og i et Øjeblik,
Saaes hele Huset vrimle med Soldater.
Vort Ægtepar af Skræk betaget blev,
Det troede, at Culufs Liv det gjaldt. —
Dog Frygten snart sig satte; Kongens Garde
Det var, og Commandeuren strax steg af
Og med en Pakke kom til Værelset,
Hvor Culuf med sin Gemalinde var.
Hiin hilser nu ærbødigen "Min Herre!
Jeg sendes fra den store Usbeck-Can
Høisstsamme ønsker Massands Søn at see.
"Han Eders Eventyr erfaret har,

"Men vil det høre af Jer egen Mund.
"Og for at I anstændigt klædt, for Tronen
"Kan stille Eder, sendes denne Kaftan
"Og denne Æresſabel til Foræring."

* * *

Vor Culuf maatte nolens, volens lyſtre
(Heel gjerne Æren havde han undværet.)
I Gaarden ſtod for ham en Mule; Sadlen
Var rigt beſat med Diamanter, og
En Page Tømmen holdt og kyſſed' Bøjlen
Og bad ham ſtige op. — —
Da han til Slottets Porte kommet var
En Officier ham førte til Gemakket,
Hvor Fyrſten plejer Audiens at give.
Her Denne paa Sin Trone ſad; og Øjet
Blev blændet ved Smagragder og Rubiner.
Og Storviziren ham ved Siden ſtod,
Og rundt omkring tartariſke Magnater.
Og Culuf knælede for Tronen ned.

Kongen.

Man har mig ſagt, at Du eſt Maſſands Søn,
At Dine Hændelſer er ſynderlige,
Du dem oprigtigen fortælle mig!

* * *

Vor Culuf syntes at gjenkjende Stemmen,
Og løfter Øjet op, og bliver vaer,
At Kongen og Drabanten var den Samme;
Forskrækket kaster han sig ned paa Jorden,
Men Storviziren i ham sætter Mod,
Saa Culuf Kongens Fødder nærmer sig;
Og kysser Fligen af hans Kjole, og
Tilbagetræder med Ærbødighed. —
Nu Kongen steg fra Tronen ned og førte
Ham til et Kabinet, og tal'de saa:

Kongen.

Du for Din Fremtids Skjebne være rolig!
Ej flere Uheld Dig nu ramme' skal. —
Og aldrig Din Dilara fra Dig skilles.
Med hende Du ved Hoffet her skal blive.
Og til min Favorit jeg vælger Dig.
Da mig berettet blev Din sjeldne Troskab
Imod din Huustroe, Eder da at see
Mig lystede, og begge I mig var
Til stort Behag; og den Fortroelighed,
I viste, bragte mig til den Beslutning
At frelse Eder Livet og at knytte
Foreningen, som I saa højligt ønske. —
Kamelerne, som ere i Din Vold,
Jeg fra min Stald lod hente; Varerne

Jeg kjøbe lod, og den, der Toget førte,
Gicher, var en Gilding fra Seraillet,
Min Debirkhasse *) havde Brevet skrevet,
Og for at ei Muzaffers Sendebud,
Bedrageriet her opdage skulde,
Saa sendte jeg igaar, ad Vejen til
Cogende, en af mine Officerer;
Og han befalede Coureren, nøje
At rapportere hvad ham blev beordret,
Og at levere det opspundne Brev. —
Og da nu Enden paa Historien
Er god, saa er det Hele ogsaa godt.

*) Kabinets Sekretair.

Et og Andet til Tidens Historie.

Fra Göttingen skrives under 16 April d. A. "Det er trøsteligt, naar man tager sig saare meget til Hjertet, hvad man har iagttaget om den pludselige Udmattelse af den tydske Aand, efter den Tidsalder, i hvilken den tydske Nation ei veeg for nogen Anden i skaberisk Varme, og opstræbende Svingkraft, da at betragte, hvad der endnu trives, og hvilke Forhaabninger gives; og da bringes man til at skue hen til den videnskabelige Virksomhed, ved den saa kongelig udstyrede Lære-Anstalt i Göttingen, hvor de berømte Oldinger, der endnu ere tilbage fra hiin større Tidsalder, en Blumenbach, en Heeren, en Hugo, Meister, Schultze, og den nu ogsaa aldrende Gaus, endnu ere tilbage, og virke; ligesom og paa de høje Priser, som ogsaa unge Mænd med lykkeligt Lærer-Talent ere istand til at opnaae, naar et Par Forelæsninger med to hundrede Tilhørere endog ikkun betales med en Louisdor halvaarlig. Her ere ypperlige unge Talenter i Mængde, og talrigere end før. — Mange unge Mennesker, især af den ringere Klasse vil studere Kirkevidenskaberne, og Antallet af dem,

der søge den studerende Bane har overhovedet tiltaget i høj Grad, hvorfor Regjeringen allerede i forrige Aar har sat Skranker derfor, og anordnet to Examiner, den ene over 14 aarige Skole-Disciplers Evner til Studeringer; den anden for dem, som fra Skolerne gives Adgang til Universitetet; tillige er Bestyrelsen af Skolevæsenet anbetroet en særskilt Overdirection, Skole-Collegiet i Hannover. I det forestaaende Halvaar vil af tolv Lærere blive holdt 27 Forelæsninger over Kirkevidenskaber, af 29 Lærere 58 Forel. over de juridiske Videnskaber. — En af de vanskeligste, men maaskee tillige nyttigste, Forelæsninger vil blive en Sammenligning af den civile Ret i Frankrig, England og Tydskland, efter Grund og Aarsag, Følge og Virkning. Lægevidenskaberne forebrages af 17 Lærere i 46 Forelæsninger, af hvilke en over Hesteavlen; Philosophien, 10 L., 19 Forel.; Mathematiken 11 L. 34 F.; Naturlæren 9 L. 14 F.; de historiske Videnskaber 9 L. 13 F.: Litterærhistorien 4 L. 4 F.; de skjønne Kunster 5 L. 6 F.; Over de gamle og nyere Sprog og Antiquiteter 16 L. 26 F.; blandt dem over Sanscrit; over det spanske Sprog, over det chinesiske; men ikke over det arabiske; ikke over

det slaviske. I det hele ville 244 Forelæsninger blive holdte af 128 Lærere. Til Universitetets Hjelpeanstalter hører det ypperlige Bibliothek, det astronomiske Observatorium, Drivhuse og Haver, Museet, Malerie-Samlingen, Maskinkamret, Laboratoriet, det physikalske og anatomiske Apparat, Fødsels-Stiftelsen, Sygehospitalet, Veterinær-Anstalten, Ridebanen, Fægte- og Dandseſalen. Et synes at mangle, nemlig et stort Forst-Institut for vilde fremmede saavelsom indenlandske Vexter.

— — Efter den sidste i Kongeriget Nederlandene udkomne kongel. Almanak havde Kongeriget d. 1 Jan. 1829 et Antal af 6,235,169 Indvaanere; dets Fladeindhold beløb sig efter de nyeste Angivelser til 6,358,461 nederlandske Morgen. (I Aaret 1820 havde Nederlandene kun 5,642,552 Indvaanere). Den meest befolkede Provinds, Ostflandern, har 717,057 Indvaanere: den mindst befolkede Provinds er Drenthe med 61,119 Indvaanere. De Fødtes Tal i hele Kongeriget udgjorde i Aaret 1818, 221,790 (114,069 Drenge og 107,721 Piger), de Dødes 152,865 (77,976 af det mandlige og 74,889 af det qvindelige Kjøn). De Fødtes Tal oversteg altsaa de Dødes med 68,925.

— Paris's Befolkning har i 10 Aar havt en Fjerdedels Forhøjelse. I Aaret 1817 beløb den sig til 713,966 Sjæle, i Aaret 1826 derimod til 890,905. Paa en Fødsel kommer i de 5 sidste Aar af denne Periode 30 Indvaanere, paa et Ægteskab 113, og paa et Dødsfald omtrent 36½. De Fødtes, Ægteviedes og Dødes Forhold til Indvaanernes Tal er blevet betydelig ringere. I de 5 første Aar af den anførte 10aarige Periode kommer paa 10,000 Indvaanere 355 Fødte, i de sidste fem Aar 331; i de første 99 ægteviede, i de sidste 89; i de første 308 døde; i de sidste 274.

Tallet af de aarlige uægte Fødsler har ogsaa aftaget noget. Af 28,396 ere dog endnu stedse 10,064 naturlige og i samme er Hovedaarsagen til Befolkningens store Formerelse at søge; thi Ægteskabernes Frugtbarhed er i Gjennemsnit kun ringe. Nedslaaende er den Tanke, at af 10,000 uægte Børn vist de 7000 ere at henføre til dem, som ingensinde blive anerkjendte og derfor ere uden Forældre og Familie. En Fjerdedeel af alle Børn, som blive fødte i Paris, bliver saaledes skilte ved Samfundet, undværende den forældrelige Omsorg og Pleje og uden alle Familiebaand, der ere

saa væsentlige Led til Kjeden, der knytter Individet til den øvrige Menneskehed.

Sørgeligt er det ogsaa, at af 5317 aarlige Fødsler i Fødselsstiftelsen kun 353 ere ægte, og at af 23,561 Dødsfald 8328, altsaa over en Trediedeel, skee i offentlige Stiftelser.

Det er fremdeles værd at bemærke, at af 772 ulykkeligen Omkomne kun 197 ere Fruentimre, og at Forbrændelse er den eneste voldsomme Dødsmaade, ved hvilken flere Fruentimmer end Mandfolk ere omkomne.

Høist paafaldende synes endelig den iagttagende Regelmæssighed i Selvmordernes aarlige Tab; der iøvrigt snarere er i Tiltagende, end i Aftagende. I Gjennemsnit har Selvmordernes Tal i Departementet Seine under dette Decennium udgjort aarlig 372, hvoriblandt 128 Fruentimmer. I Aaret 1826 beløb det sig endog til 511.

Nekrolog.

Knud Lyne Rahbek.

(Af dette Hæfte, hvormed Tidsskriftet sluttes, havde den ædle Afdøde selv besørget det første Ark, og det meste Manuskript laae færdigt til Resten. Det 2det Ark var bragt ham til Korrektur; men denne kunde han ikke udføre. Arket erholdtes saaledes tilbage ucorrigeret, og Manuskriptet var ej at finde. Man kunde ikke rette de indløbne Fejl i Stykket: om Moden, hvori især Navnene, men og meget af det Øvrige var saa aabenbart fejlagtigt, at man troede nødvendigt at udtage Stykket. Imidlertid fandt jeg, ved at fremdrage det citerede Sted af Krünitz's Encyclopedie, at Correktur lod sig udføre. Anmodet af Forlæggeren har jeg derefter besørget det Øvrige af Hæftet, og finder at dette sidste Hæfte af den lange Række af Tidsskrifter, den ædle Afdøde, i et Tidsløb af ikke langt fra et halvt Aarhundrede, har udgivet eller havt Deel i, ikke bør endes, uden med hans Nekrolog; som jeg derfor kortelig giver; i øvrigt henvisende til "Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn," hvor jeg i Nr. 34 og 35 d. A. udførligere har givet samme, grundet deels paa den Selvbiographie, Rahbek havde skrevet for den danske Oversættelse af Conversations Lexiconet, deels hans Skrift "Erindringer," hvoraf 5 Bind udkom. Man vil dog her finde nogle Tillæg. F. Thaarup).

Knud Lyne Rahbek blev født i Kjøbenhavn d. 18 Dec. 1760. Hans Fader var Jacob

Rahbek, en Bondeson fra Jylland, (død 1795 som Justitsraad, Toldinspecteur og Toldskriver i Kjøbenhavn). Hans Moder Johanne Riis, der døde fra ham, da han var lidet over et Aar. Da han endnu ikke var fuldt tre Aar lod hans Fader ham lære at læse, og i sit 5te Aar begyndte han paa Latinen. I hans 12te Aar, 1772, blev han sat i Herlufsholms Skole, og da han, som det i det ham givne Testimonium lyder, var med ikke middelmaadig Omhu oplært inden de fædrene Vægge, blev han strax sat i Mester-Lectien, hvor han under den ypperlige Skolemands, Professor Bernds, faderlige Vejledning, sin Aandsdannelse til uberegnelig Nytte, tilbragte tre Aar. 1775 kom han da til Kjøbenhavns Universitet, var ved Examen artium iblandt de Udmærkede: tog det følgende Aar examen philosophicum med bedste Charakter, og derefter den saa kaldte store philologiske Examen.

Han begyndte nu at besøge theologiske Forelæsninger, men med liden Flid, fordi hans Hu stedse mere og mere stod til et andet Fag, den nyere Literatur, og især den dramatiske Kunst, som han fra Barndommen af havde havt Forkjerlighed for; men snart opgav han

hint Studium, da en Læge yttrede en, dog næppe beføjet, Tvivl, hvorvidt hans Bryst var stærkt nok til Prædikestolen. Nu skulde han da forsøge sit Held med Lovkyndigheden, men deels var det ham fra hans Barndom indprentet, at han efter sin Gudfader Knud Lyne, hvis Navne han bar, kunde vente en Formue, der i Tiden vilde sætte ham istand til at leve uafhængig, deels havde hans Tilbøjelighed for det Dramatiske faaet ny Næring, da hans Universitets Ven, M. Rosing var gaaet til Skuepladsen, og havde ægtet Skuespillerinden Jomfru J. C. Olsen, hvis Aand, Kunstværd og Vandel forhøjede hans store Ideer om Skuspillerens Kald og Bestemmelse. Han overlod sig da ganske til sine Yndlingsstudier; og havde den Lykke at finde hædrede og udmærkede Mænds Opmærksomhed og Opmuntring, blandt hvilke O. Høegh-Guldberg, Tyge Rothe, P. F. Suhm, A. G. Carstens, C. F. Jacobi, Ove Malling, Joh. Ewald og H. W. Abrahamson, og dertil kom det Held at finde imellem hans Samtidige i en Pram, Thomas Thaarup, H. C. Snedorf, Gold, J. Kjerulf, Samsøe, Venner, hvis Medvandring maatte gjøre ham den valgte Bane kjer, og hvis Exempel maatte

opflamme ham til at ville gaae den med Ære. Da nu paa samme Tid Maanedsskriftet: "Det almindelige danske Bibliothek" aabnede unge Forfattere en Lejlighed til at prøve deres Kræfter, forsøgte han og sine med adskillige poetiske og prosaiske Smaa-Arbejder, blandt hvilke især hans Breve fra en gammel Skuespiller til hans Søn modtoges med megen Opmærksomhed, der opmuntrede ham til at omarbejde dem paa nye og udgive dem samlede. Saaledes udkom de 1782. Imidlertid skrev han ogsaa adskillige Stykker for Skuepladsen, af hvilke Dramaet: "Den unge Darby" blev opført 6te Apr. 1780.

Men medens disse hans Bestræbelser, denne hans Virksomhed fandt Tilskyndelse og Opmuntringer ønskedes dog, at han maatte faae Smag paa saa kaldte alvorligere og grundigere Studier; og derfor besluttede hans Fader, efter Tilskyndelse af begges Velynder, Statssecretair Høegh Guldberg, at lade ham besøge fremmede Universiteter. Efterat han havde faaet udgivet Samlingen af hine Skuespillerbreve, gik han derfor i Sommeren 1782 med sin tidlige Ven O. J. Samsøe til Kiel, hvor han

tilbragte et Aar, og hvor den Vejledning og Undervisning han nød af den dybsindige Tetens gav hans Studeringer en videnskabeligere og grundigere Retning. Derfra gik han til Leipzig, hvorhen Samsøe og de øvrige i Kiel studerende Danske vare et halvt Aar forud gangne, og hvorhen desuden en anden Omstændighed drog ham. C. H. Reichel, som havde opholdt sig nogle Aar i Danmark, men nu i sin Fødeby Leipzig var dansk og svensk Sproglærer, udarbejdede en tydsk Oversættelse af Skuespillerbrevene; dermed ønskede vor Rahbek at have Tilsyn, og forsyne Værket med Tillæg; og Oversættelsen udkom nu 1784. Her blev han bekjendt og yndet af sin senere ædle Beskytter Hertugen af Augustenborg, som studerede her med sine Brødre. Iøvrigt opflammedes her, deels ved hans bestandige Syslen med Skuespillerbrevene, deels ved et inderligt Venskab, som han indgik med den geniale Lystspildigter Jünger, deels ogsaa ved det bondinske Selskabs mesterlige Forestillinger, hans Kjerlighed for Skuespillerkunsten mere end nogensinde, en Flamme, som fik forstærket Næring, da han i April 1784, i Selskab med sin Ven Samsøe, gjorde en formelig Kunstrejse over Prag, Wien,

München og Manheim til Paris, hvorfra de i Efteraaret begave dem paa Hjemvejen. Et Skuespil, han havde skrevet paa tydsk, og som blev opført i Manheim, ikke uden Bifald, "den Fortrolige," gav imidlertid Anledning til at hans Venner, Skuespillerne Iffland, Beck, og især den berømte Schröder opmuntrede ham til at blive i Tydskland, og arbejde for dets Skuepladser, en Plan, der for Øieblikket blev udsat, skjøndt ikke opgivet.

Da han i Efteraaret 1784 hjemkom til Kjøbenhavn, fandt han Conjuncturerne aldeles forandrede. Høegh-Guldberg var afgaaet og derved de Udsigter forsvundne, der især havde bevæget Faderen til at lade ham reise paa egen Bekostning, og han fandt sig nu i den Nødvendighed, at maatte tænke paa en Leveplan, i det mindste indtil han kom virkelig i Besiddelse af den Arvedeel, hvorved hans Fremtids Uafhængighed kunde betrygges. Hvad han havde seet adskillige af sine tydske Venner at gjøre, leve af literariske Arbeider, haabede han skulde ogsaa for ham lykkes. At udgive et Ugeblad i den engelske Tilskuers Smag var en af de Ideer, der svævede ham i Tankerne. Imidler-

tid modtog han af Pram, med hvem han havde udgivet de saa kaldte Odenseiske Nytaarsgaver, Indbydelse til at være Medudgiver af et Maanedsskrift "Minerva", hvortil Pram havde besluttet sig. De lagde da i Forening Haand paa Værket. Han sysselsatte sig imidlertid tillige med adskillige andre literariske Foretagender, begyndte paa at udgive hans under Navnet af "prosaiske Forsøg" udkomne Smaa Fortællinger, skrev Recensioner, især fra 1782-6 i de berlingske lærde Tidender, ogsaa i Iversens literariske Progresser, udgav 1788 en Lommebog for Skuespilyndere, begyndte 1788 sine "dramaturgiske Samlinger", et Qvartalskrift, oversatte meget o. s. v. I Aaret 1786 deltog han med flere af sine Venner, efter Indbydelse fra Stifteren, Professor Tode, i at oprette "Selskabet for Efterslægten" i hvis Bestræbelser han tog driftig Deel.

Det vaklende og mislige i hans Stilling foranledigede nu, at han faldt paa at ville magistrere, for at qualificere sig til et extraordinært Professorat, hvilket han dog, under sin Uafhængigheds Lyst, haabede at blive istand til at undvære. Han udarbejdede derfor en Dissertation om den mellem Lessing og Her-

der omtvistede Materie, de usu nauseæ in poesi & artibus pulchris. Den blev antaget; men han lod den ikke trykke, eller forsvarede den. I dets Sted begyndte han, efter Tilladelse fra den nye Universitets Patron, hans Velynder, Prindsen af Augustenborg, at holde offentlige Forelæsninger over Æsthetik og Rhetorik. Under denne hans Virksomhed døde hans ovennævnte Gudfaders, Knud Lynes, Enke, hvorved det ovenomtalte Legat, stort 12,000 Rdlr. virkeligen tilfaldt ham. Han gjorde nu, 1789, en nye Reise til Tydskland, for at besøge sine erhvervede Venner, og de ham fra hans første Reise kjere Skuepladser igien, og fandt her, især hos Hamborgs Schröder, en saadan Modtagelse, at den paa hans forrige Reise fattede Idee, at leve som Theaterdigter i Tydskland, kom paa nye under Overvejelse; ja endog den bestemte Aftale blev gjort, at han skulde denne Vinter reise hjem, bringe sine Anliggender i Orden, og i den følgende Paasketid komme tilbage til Tydskland, hvor imidlertid Schröder vilde have ordnet Alt for hans Fremtids Virksomhed og Erhverv.

Han havde imidlertid anmeldt at ville fortsætte sine Forelæsninger ved sin Hjemkomst; og

Tingene toge nu en saadan Vending, at han i Foraaret 1790 blev ansat ved Kjøbenhavns Universitet, som extraordinair Professor i Æsthetik, dog kun med 200 Rdl. Løn. Hans samtlige tydske Planer og Anlæg gik nu ind.

Bemeldte Legats Beløb var under de forløbne Aar medgaaet; thi efterat det, som var brugt til hans 15 Aars Ophold ved Universitetet, til begge hans Rejser o. s. m. var fradraget, befandtes ved endelig Afregning fra hans Fader, at Arven var endnu noget mindre end Intet; hans Andeel i Minerva havde han, undseelig over at høste, hvor han ikke havde saaet, frasagt sig; de Collegier, han holdt vare, og have stedse været offentlige; hans øvrige literariske Erhverv var høist ubetydelig; han frembrog da atter sin gamle Idee, og begyndte med Aaret 1791, et nyt Ugeskrift, under Navn af "den danske Tilskuer," et Blad, som havde fra Begyndelsen af almindeligt velfortjent Bifald, og hvortil Nationens bedste Hoveder, og meest aandfulde Skribenter rakte ham Vennehaand. Han havde i adskillige Aar boet, Vinter og Sommer, paa Bakkehuset, et Landsted, som allerede var bleven ham særdeles kjert inden hans første Reise, da han Sommeren

1780 havde boet der med Pram. Nu rodfæ-stede han sig der for bestandigt; hvorved han vandt ej blot et literarisk otium, som for hans mangehaande Beskjæftigelser var fornødent, men ogsaa den Bevægelse, der for hans Sundhed blev vigtig. Hans Kaar vedbleve imidlertid at være mislige indtil en ædel Velynder, som han havde henvendt sig til, for at erholde et ledigt Rectorat i Vestindien, gjorde Prindsen af Augustenborg opmærksom paa hans Stilling, hvorpaa denne Prinds tilbød ham Privatsecre-teriatet hos sig, hvilket ved Baggesens Uden-landsophold var ledigt, og udvirkede ham et Tillæg af 200 Rdl. som Professor. Pram blev ved indtrufne Fortredeligheder kjed af Redac-tionen af Minerva, og overdrog den til Rah-bek; og da Schultz, som sammes Forlægger, herfor tilstod ham et meget godt Honorar, li-gesom han forhen havde et saadant for "Til-skueren," syntes med et en blidere Stjerne at oprinde for ham.

Det følgende Aar 1795 blev ham et saare tungt Aar, deels ved Kjøbenhavns Ildebrand, der fra mere end en Side gav hans Forfatning et føleligt Saar, men især ved mange ham meget smertelige Tab, deriblandt af hans Fader,

hans Velyndere A. G. Carstens og Tyge Rothe, og hans Ungdomsven O. J. Samsøe. Hertil kom den literariske Fejde, Dyvekefejden, med mangehaande Forbindelser og Følger. Dog reiste han sig igjen, da hans paafølgende mange Aars ædle Ledsagerinde, hans Camma, Karen Margaretha Heger, rakte ham sin Haand.

Fra 1798 Aars Begyndelse fik han til sit Arbejde ved Minerva en kraftig og ivrig Medudgiver i sin Ven Assessor P. Collet. Denne Mand havde, paa Grund af nogle Ytringer i en Recension over Birkners klassiske Værk om Skrivefrihed, faaet pludseligen Afsked fra sin Embedspost. — "Ingen Mand, sagde Rahbek*), kunde eller kan mene Fædreland, Menneskehed, Ret, Frihed og Sandhed, det inderligere og bedre end P. Collet meente dem det; hans Hjerte var trofast og ømt, som hans Aand var tænksom, granseende og lys, og som hans Levnet og hele hans Vandel i alle Livets Forhold var uplettet og ustraffeligt." — "I Musernes Tjeneste havde Collet forspildt sit Stats-Embede, og disse syntes da alvorligen at have kaldet deres Dyrkere i Hue, hvad de vare en

*) I Erindringerne V D. 61.

saadan Medborger skyldige." De ædeltænkende Mænd, Nyerup og Rahbek, gik ud fra disse Synspunkter, i det de, som Collets trofaste Venner, vilde bidrage deres til at oprette ham hans Tab, og Nyerup overdrog ham derfor Redactionen af de lærde Tidender, Rahbek valgte ham til Medudgiver af Minerva, og det varede ikke længe inden Collet syntes vel endog at have vundet i sit Tab. Siden gav Danmarks ædle Konge ham et ansøgt Embede i Vestindien

Rahbek havde paa sin Side i Collet vundet en kundskabsrig, talentfuld og virksom Medarbejder for Maanedsskriftet.

Ikke længe efter paadrog nogle Udtryk i Minervas historiske Artikel Rahbek en Ubehagelighed. Hans patriotiske Aand havde fremkaldt nogle ikke vel vejede Udtryk mod dem, der illudere Anordningerne om Skibsdokumenter i Krigstider. Rahbek "overraskedes over al Foreskilling, da han, i Anledning af det Yttrede, modtog en Cancelliskrivelse, hvori han ikke allene paa det haardeste blev irettesat for sin uoverlagte Skrivemaade, men endog fik den Trudsel, at denne Sag skulde staae ham aaben, hvis han oftere handlede mod god Borgers og tro Embedsmands Skyldighed." Dette, i For-

bindelse med en Yttring af en anseet Mand, "at naar det var gaaet efter hans Mening, da havde Rahbek faaet sin Afsked uden videre," bragte ham til den Beslutning, at nedlægge sit Professorat, "hvori han desuden, efter den Retning Videnskaben ved den kantiske Philosophie havde faaet, mindre end nogensinde fyldestgjorte sig selv." *).

Hans Ansøgning om Afsked blev indgivet, og han fik den. Nu gjaldt det om hvorved han skulde vinde Erhverv.

Det af daværende Hofpræst Chr. Joh. R. Christiani (nu Superintendent i Lüneburg) oprettede blomstrende Opdragelses-Institut var paa den Tid meget i Omtale, baade som yndet og ypperligt, og som lønnende dets Stifter. At oprette en lignende blev Rahbeks Idee.

Imidlertid fik han af Christiani Tilbud om at paatage sig Lærepladsen i Historien ved hans Institut. De bleve enige herom, og det varede ikke længe førend Rahbek tillige blev Bestyrer for den lærde Undervisning i Institutet. Her tilbragte han ved den vennehulde Samvirken med Bestyreren af Handels-Undervisningen, nu-

*) Erindringer V. 226 o. f. Conv. Lex. l. c.

værende Etatsraad og Nationalbankdirektør Jacob Thomsen, og Opdragelses Forstanderen Professor Genſiken, og ved de mange og aandfulde Elevers Hengivenhed, Flid og Fremgang, syv lykkelige Aar; ligesom det siden blev mellem hans Livs sande Glæder, at see ikke Faa af disse som duelige og hædrede Mænd og Statsborgere, og sine uforandrede Venner."

Strax efter at have begyndt denne nye Virksomhed giftede han sig.

1805 foretog Hofpræst Christiani en Forandring med Institutet, hvorved Rahbek afgik fra sin Post, ligesom hans Collega Genſiken Aaret forud var afgaaet.

Rahbek var Aaret forud, nemlig 1804, ved den Forandring der foregik med den hidtil værende Kommission over Universitetet og det lærde Skolevæsen, at den blev forvandlet til en Direction, bleven forløvet fra Secreteriatet, som han i 11 Aar havde beklædt. Ham tillagdes en aarlig Naadepenge af 400 Rdl.

Imidlertid var hans mangeaarige Velynder, Hs. Ex. Hr. Overkammerherre v. Hauch, som da værende Theaterchef, kommen til aldeles tilfældigt at foreslaae ham, at tage Deel i Undervisningen ved den under Instructeur Ro-

sings Bestyrelse nysoprettede Dramatiske Skole; hvilket han antog. "Her mødte han blandt dens unge qvindelige Elever den Iver, den Lyst, den Fremstræben, der havde gjort ham det christianiske Institut saa kjert, i en endnu højere Grad, hvilket særdeles bandt ham til denne Indretning, hvis Uundværlighed han fra sin tidlige Ungdom havde forfægtet; og fik naturligviis denne hans Stemning en ikke ringe Forøgelse, da faa Maaneder efter hans Tiltrædelse Eleverne befandtes istand til offentligen at give Forestillinger, som af Publicum mødte en særdeles gunstig Modtagelse, og som Directionen i et hæderfuldt Brev, hvorved han ansattes som lønnet Lærer, da han hidtil frivillig og uden Tanke om Løn havde virket, erklærede, endog at have overgaaet dens Forventning, ligesom og de følgende Aar disse Forestillinger stadigen fortsattes med Held, indtil endeligt, — uvist paa hvad Klokke — deres Time slog."

De syv Aar fra 1799-1806 regnede han for sit Livs lykkeligste, skjøndt de naturligviis ikke gandske vare uformørkede af Vanheld, hvoriblandt især maa regnes en tre Maaneders Nervefeber, han 1803 havde at igjennemgaae, men

som lykkeligviis efterlod sig mindre og færre Følger end han troede at have Føje at befrygte."

Ogsaa var han i disse 7 Aar særdeles virksom, tog foruden hans to gamle Tidsskrifter: Minerva og Tilskueren, og den af ham udgivne poetiske Nytaarsgave: Charis (som udkom for 1797. 99. 1800. 1803-7) virksom Deel i Qvartalskriftet "For Sandhed," og i den Kielske Literaturtidende, forestod Udgaven, som nu begyndte, af Holbergs samlede Skrifter, (hos Schultz, 21 Bind 1804-1814) samt i en begyndt Haandudgave af danske Digtere (hos Seidelin), og udgav de Forelæsninger han i Forening med sin arbeidsomme Ven Nyerup holdt over Fædrenelandets Digtekunst, 4 D. 1800-1808. Da han i Aaret 1806 vilde ophøre med Tilskueren, opmuntrede en af Danmarks allerædleste Mæcener ham til a fortsætte den, med forandret Plan, og gav ham et aarligt Tilskud af 400 Rbd. 1807 blev han Inspector i det pædagogiske Seminariums danske Klasse. Hans Lykkes Stjerne syntes kjendelig at stige indtil det uventede engelske fjendtlige Besøg 1807.

Medlem af Kronprindsens Livkorps fra dets Stiftelse, og paa sine Vaabenbrødres Forslag

ansat derved som Officier, begav han sig, ved de Engelskes Landgang, efter Pligt fra Bakkehuset til Kjøbenhavn; hvorhen hans trofaste Hustrue fulgte ham. Han blev nu forfremmet til Capitain, og som saadan fik han Forretningerne ved Understøttelsen til trængende Studerende m. M. Under Bombardementet var han hos den ham underordnede Studentervagt ved de akademiske Bygninger, hvilken, da de tvende Auditorie-Bygninger første Nat vare blevne ødelagte af Bomber, tog Post paa Rundetaarn til Universitets-Bibliothekets og det astronomiske Observatoriums Beskjermelse. Det kjereste, sagde han, af alt hvad offentligen er sagt om ham, er det Vidnesbyrd Bibliothekaren, hans oftnævnte gamle Ven Nyerup, gav ham i den Anledning i Engelstofts Annaler.

Efter de Engelskes Afreise vendte han tilbage til sin gamle Bolig Bakkehuset, der siden 1802 havde været hans Ejendom, og som han med største Deel af sit Indbo havde efterladt i deres Vold. Skjøndt de virkeligen havde holdt over al Forventning vel Huus dermed, leed han dog betydelige Tab deels derpaa, deels paa det han havde medtaget til Byen, og hvoraf meget under Bombardementet brændte i hans

Svigerfaders Gaard, men især ved standset Erhverv. End videre maatte fra 1 Jan. 1809 Minerva og Tilskueren paa engang ophøre, ligesom og Udgaven af Charis; ved hvilke Arbeider han havde en fast aarlig Indtægt af 1500 Rdl. "Hans Stilling fik et saadant Stød, at han ikke nok kan takke Kongens store landsfaderlige Naade, ædle Mæceners runde Understøttelse, og trofaste Venners redebonne Hjelpsomhed, at han i de følgende Trængselsaar ikke ganske gik til Grunde."

Under Krigen udgav han 1807-13 nogle National-Dramer, blandt hvilke: Hans Rostgaard og hans Hustrue 1808 — Anna Colbjørnsen — Tronhjems Befrielse — Skottekrigen — Peder Skram — Tordenskjold i Marstrand og fl. Under Titel: Samlede originale Skuespil. 3 Dele 1809-1813, ere de særskilte Stykker samlede. De bleve skrevne for den dramatiske Skole, og som sagt under Krigen. (De særskilte Stykker have det Fortrin for Samlingen, at nogle Efterretninger om Emnerne og Kilderne m. M. der findes.)

Imidlertid var han 1809 bleven Medlem af Theaterdirektionen, og det, som han beretter, "saa ganske mod al Forventning, at han ved

at modtage Communicationen paa den dramatiske Skole, maatte raadspørge paalideligere Dine for at overbevise sig om, at han ikke daaredes af Feberdrøm." 1810 d. 28 Jan. nød han den Ære, som nu ogsaa blev hans gamle Samvandrer Pram til Deel, at blive Ridder af Dannebrog. 1812 modtog han, igjennem den ham da personlig ubekjendte Reinhold, Diplom fra Kiel som Doct. i Philosophien.

Han prøvede Udgivelsen af et nyt Ugeblad "Sandsigeren" 1811; men det maatte ophøre med første Aargang. — Efter den døende K. H. Sejdelins sidste Ønske og dennes Enkes Anmodning paatog han sig 1811 Redactionen af Bladet "Dagen," som han under Conjuncturer, der gjorde dette Arbejde dobbelt byrdefuld, fortsatte indtil Juli 1814, da han af den nye Ejer — der ikke kunne skjønne eller bedømme hans Virken eller hans Arbejdes Værd — blev uventet udsagt.

I Aarene 1812-14 udgav han i Forening med Vennerne R. Nyerup og Abrahamson: "Udvalgte danske Viser fra Middelalderen." 5 Bind. 8.

I Aaret 1817 overraskedes han ved at vorde udnævnt til ordentlig Professor med Anciennitet

fra 1814, en Lykke og Ære som han efter den ældre Indretning ikke havde drømt om. 1819 indtraadte han, efter Professor Wolfs Død, i Consistoriet som Secretair. Sommeren samme Aar foretog han med sin Hustrue en Rejse til det Holsteenske. Han begyndte i samme Aar et nyt Maanedsskrift kaldet "Hesperus, Fædrelandet og Literaturen helliget." I sammes første Bind har han i Breve til Nyerup meddeelt Efterretninger fra denne holsteenske Rejse. Under hans korte Ophold i Hamborg deeltog han i Klopstocksfesten d. 2 Juli 1819, og har i bemeldte Tidsskrifts 1ste Hefte S. 1, 18 leveret det han der fremsagde: Om Klopstocks Forhold til den danske Literatur og hans Indflydelse derpaa. Tidsskriftet, som efter to Aarganges Slutning fik dobbelt Titel, nemlig tillige det ny Navn: Læsning i blandede Emner, varede kun i fire Aar; og i sidste Hefte skrev han en endelig Afskeed, dateret Bakkehuset d. 12 Sept. 1823.

1822 udgav Rahbek: "Bidrag til den danske Skuepladses Historie i det første Aarhundrede." Første Hefte. Det er Skade, at Fortsættelsen udeblev. I Hesperus 1823, 2 H. 128 berettede Rahbek, at han "just nu" skulde lægge Haand paa Fortsættelsen; og som et

Program dertil gav han her "Christiani Democriti satiriske Betragtninger over Kjøbenhavnske Præsters utidige Nidkjerhed med de ny oprettede og kongel. privilig. Operaer og Komedier."

1825 hædrede den herværende Studenterforening, der allerede havde optaget ham til Æresmedlem, ham ved at højtideligholde paa sin Stiftelsesfest hans halvhundrede Aars Studenterjubilæum. (See Dagen 1825, Nr. 176).

I Aaret 1827 begyndte han en ny Udgave eller Samling af almindelig ældgammel Morskabslæsning. Med historiske literariske Noter *).

Med Juli 1828 begyndte han et nyt, nemlig dette Maanedsskrift: Tritogenia, "som Fortsættelse af Minerva", hvilket først ved hans Dødsleje blev afbrudt.

I samme Aar udkom: Bidrag til en Udsigt over dansk Digtekunst under Kong Christian den 7de, ved Rahbek og Nyerup. Første Deel, indbefattende Tidsrummet 1766-1775. See Maanedsskrift for Literatur 1829. 3. H. Ved begges Død forsvandt Haabet om Fortsættelsen.

*) Paa Hofboghandler Beekens Forlag. 3die Binds 1ste Hefte, udkommet 1829, er det sidste af Rahbeks Haand. I Paa andet Hefte havde han begyndt. Det vil udkomme med det første, sluttet ved nærværende Nekrologs Forfatters Omsorg.

1829 d. 21 Jan. modte ham den store Hjertesorg at see sig ved Døden berøvet hans elskede og elskelige Camma. Af Rahbeks Erindringers 5te Bind, som udkom i Slutningen af Aaret, lære de, som ei kjendte hende, de elskelige Træk, der gjorde hende saa dyrebar for Mand, Slægt og Venner, og det dybe Savn for Manden, der — som hans Venner og Højagtere frygtede — ogsaa snart vilde bortkalde ham.

I Virksomhed og Arbejde søgte han Trøst. Man fik derved fra hans Haand: Erindringers 5te Deel; Oversættelsen af "Religionsforedrag for Jesu tænkende Bekjendere, af Dr. Theol. og Philos. J. C. G. Johansen *); Fortsættelsen af Tritogenia ꝛc. — — og Skriftet: "Sømands Tidsfordriv eller nye Samling af Orlogs- og Sømandssange, udgivet og ledsaget med historiske Oplysninger 1829. Med Tordenskjolds Portrait.**)

Det sidste man har trykt fra hans Haand er vist nok den Skildring af Gjelstrup som Skuespiller, der i Kjøbenhavnsposten d. A. Nr. 81 læses.

En fuldstændig Opregnelse af hans mange Skrifter indtil Aar 1820 findes i Literatur

*) 4 Dele. 1828-9. Paa Beekens Forlag.
**) Paa Beekens Forlag.

Lexikonnet. De mange sildigere udkomne ere, i det mindste de vigtigste, ovenfor nævnte. Han har adskillige Gange (som det hedder i Forfatter Lexikonnet) fundet sit Navn paa Titelbladet af Skrifter, meest Oversættelser, som han skulde have gjennemseet, skjøndt han først flere Aar derefter erfor deres Tilværelse." Han har udgivet mange af sine hedengangne Venners digteriske Arbejder, saasom Samsøes, 2 Dele 1796 — Ribers, 2 Dele 1803 — Th. Thaarups 1822 — Chr. Prams 4 Dele og et Suplementbind, 1823-7 — Fremdeles var en Samling af H. C. Snedorfs Digte bebudet; men udkom ikke.

Det af Rahbek, i Forening med Kjerulf, udgivne fjerde Bind af "Bibliothek for det smukke Kjøn" nævner han selv som det Skrift mellem alle sine, hvorefter han som Menneske vel allerhelst ønsker at bedømmes. "Dueligere, kyndigere, mere øvet Skribent tør jeg, sagde han, sikkert i senere Arbejder, helst fra min bedre Tid have viist mig, men jeg siger med min gamle Yndling: at hvad jeg veed kan Enhver vide; mit Hjerte har jeg allene."

Hans Selvbiographie, hvoraf, under Navn af Erindringer af mit Liv, 5 Dele udkom 1824-9, gaae egentligen kun til 1800 Aars Udgang.

De give höist interessante Oplysninger til Fædrenelandets Historie, og Efterretninger om mange mærkelige Mænd. Udarbejdelsen af 6te Deel var bestemt at skulle have været hans Sommer-Arbejde for i Aar. At den korte Biographie den danske Bearbejdelse af Conversations Lexikonnet har, er af Rahbek selv, sees baade af dens Stil og af Erindringernes 5 D. S. 223.

Rahbeks Portrait staaer foran Nyerups Nytaarsgave Frigge for 1813.

Han var Medlem af det kongl. danske Videnskabernes Selskab, i hvis Ordbogskommission han virkede — af Selskabet for de skjønne Videnskabers Forfremmelse, for hvilket det især deleshed var overdraget ham at skrive Efterretningerne om dets Historie; hvormed Begyndelsen skeete i den 1822 udkomne første Deel af dets nye Samlinger; — af det skandinaviske Literatur-Selskab; — af Samfundet til den danske Literaturs Fremme, i hvis Udgivnings Kommission han virkede, — af Frimurer Ordenen, i hvilken han, ligesom hans kort forud hedengangne Ven Münter, var en nidkjær Arbejder. Ogsaa derved viste sig hans literaire Virksomhed, i det han udgav nogle af sine i Ordenen holdte Taler, Lommebøger o. s. v. At han var

et virksomt Medlem af Selskabet for Sandhed er allerede nævnet; ligesaa var han det af det 1785 stiftede, men, efter omtrent et Aartiende, indgaaede philologiske Selskab.

En Mærkelighed for Rahbek havde dette Aar været derved, at det var det halvtredsindstyvende, i hvilket han beboede det for ham saa kjære Bakkehuus. Aarsdagen for hans Indflytning der havde han bestemt festligen at ville fejre, men Døden bortrev ham forinden.

"Den rige Fylde af Vittighed i Forbindelse med ægte Grundsætninger, der herskер i hans Tilskuer, og flere Skrifter, de mange skjønne Minder han satte over sin Tidsalders fædrenelandske, mærkelige Personer, de vigtige Oplysninger, som i den lange Række af Tidsskrifter, man skylder hans Virksomhed, ere opbevarede, den Sandhedsaand der var præget i Alt, den Lune og Munterhed, forbundet med Alvor, der udmærker hans mange herlige Selskabssange, af hvilke vor skjønne Literatur ikke fra nogen Digter har flere, alt forener sig til at gjøre hans Minde varigt saalænge Videnskabelighed, og Literatur og Sandheds Aand ere til."

A.V. KONS. 1982